Tunški glas

• December 2017 • Leto 23 • Številka 1 •

Vesele božične praznike in srečno novo leto 2018
Vam želi uredniški odbor!

Spoštovane krajanke,
spoštovani krajani,

letošnje leto lahko zaključimo z mislijo, da je občinska uprava Občine Kamnik skupaj z vami, vašimi prizadevanji in sodelovanjem uspešno tudi uradno v mesecu aprilu zaključila kohezijske projekte v Tunjicah, ko smo skupaj z vami odprli kanalizacijski sistem na območju Tunjic in Tunjiške Mlake. Zaradi razgibanosti terena na tem območju je bila, kljub temu da se odpadne vode večinoma odvajajo gravitacijsko, izvedena vgradnja treh črpališč, pomembno pa se je izboljšalo splošno stanje infrastrukture. Priključevanje gospodinjstev na novozgrajeno omrežje je potekalo intenzivno že vse od septembra 2016. V okviru investicije je bilo zgrajene 8,5 kilometrov kanalizacije in 2 kilometra meteorne kanalizacije. Hkrati se je obnovil vodovod v dolžini 2 kilometrov in dogradila kabelska kanalizacija v dolžini 2 kilometrov za javno razsvetljavo. K izgradnji telekomunikacijskih vodov sta pristopila Zavod KKS Kamnik in Telekom Slovenije. Sočasno z izgradnjo kanalizacijskega omrežja pa je bila prenovljena še cesta Kamnik–Tunjice, kjer se je ob obstoječi cesti dogradil prepotreben pločnik do Podružnične šole Tunjice.

Ob začetkih projekta v Tunjicah, priznam, ni bilo lahko. Bilo je mnogo predvidevanj, kaj bo, kako se bo projekt izvajal, kako bodo ljudje sprejeli številne obvoze, številna prilagajanja in usklajevanja. Verjel sem v Službo za izvedbo kohezijskih projektov Občine Kamnik, v vse druge akterje te uspešne zgodbe in verjel sem v to, da bomo na koncu uspešno zaključili projekt. V mesecu aprilu smo, kot rečeno, skupaj s številnimi krajankami in krajani odprli še zadnji košček uspešne zgodbe in sedaj lahko gledamo naprej.

Majhen kraj, a vseeno lepe zgodbe. Lahko ste ponosni nase ter na vaše sokrajanke in sokrajane. Vsak vdihne tisti kanček, ki vas dela tako edinstvene. Kako z veseljem poslušam pripovedovanja o majhnem kraju, ki se razlega nad našim mestom. Kako pripravljate številne dogodke in skrbite, da kraj ter njegove prebivalke in prebivalci ostajate povezani. Pa niso samo lepe zgodbe. Daleč od tega. So tudi tiste zgodbe z grenkim priokusom, tudi žalostne zgodbe. Tiste, ki so rešljive, in zgodbe, ki niso rešljive. Spodbujajte drug drugega k dobremu, skupaj se poveselite, predvsem pa bodite človek človeku. To je najpomembnejše.

Drage Tunjičanke in dragi Tunjičani, dovolite mi, da se Vam tudi ob letošnjem letu, ki se počasi izteka, ponovno iskreno zahvalim za potrpežljivost in strpnost pri izgradnji kanalizacije. Uspeh ni le sreča, je predanost, ki se doseže s prizadevanjem in sodelovanjem.

Mirne božične praznike ter srečno, zdravo in uspešno leto 2018.

Vaš župan Marjan Šarec

Božično-novoletno voščilo

Smo v času, ko se vrstijo številni prazniki, tako državni kot cerkveni. Mogoče je koga v teh dneh premamila celo evforija z nakupi teh ali onih daril, a nikar ne prezrimo, da se največji oz. najdragocenejši darovi ne dajo kupiti z nobenim denarjem, tudi če bi bili posestniki kakšnega rudnika plemenitih rudnin ali naftonosnih polj. To, kar se ne da kupiti z denarjem, pa je plemenitost srca, dobrota, ki jo nameniš sočloveku, čas, ki si ga vzameš za drugega, mir srca oz. vesti, ki ti omogoča, da sočloveku iskreno in brez sramežljivosti pogledaš v oči, beseda sočloveku: človek, Bog te ima rad. Lahko, da so ti darovi skriti v vsakem človeku, saj jih je sočloveku sposoben podariti prav vsak izmed nas, ne glede na položaj v družbi ali na delovnem mestu, na gmotno premoženje, na stopnjo izobrazbe. Pogoji za to pa so: osebna in pristna vera v Boga in ne samo neka tradicionalna vera, sprotno zdravljenje vesti in sposobnost preraščati samega sebe.

Prazniki, ki so pred nami, še posebej adventni čas in božič, nas vabijo k iskrenosti, pristnosti, istovetnosti in neponarejenosti. Adventni čas, ki ga končujemo oz. smo ga končali, pa nas vabi k poglabljanju lastnega odnosa tako z Bogom kot s sočlovekom. In kot prenovljeni, spravljeni z Bogom in sočlovekom ter očiščeni starih stranpoti naj bi vstopili z radostjo v prihodnost, ki nam je podarjena s še enim novim letom v našem življenju. Samo tisti človek, ki zna sproti pospravljati pred lastnim pragom srca in duše oz. vesti, ima lahko upanje na bolj mirno in zadovoljno prihodnost. In prav vsem bralcem *Tunškega glasu* želim, da bi zmogli obžalovati, če smo kaj dobrega opustili ali kaj slabega storili v letu, ki mineva, da bi odpustili tistemu, ki nas je kdaj prizadel ter morebiti prosili odpuščanja, če smo koga mi sami prizadeli, ne glede na to ali nam bo ta odpustil ali ne. Prav pa je, da v prihodnost novega leta ne stopamo kot stari človek, ki se ne bi bil sposoben spreminjati in prilagajati, ampak kot človek, ki hrepeni, da bi sebe preraščal ne glede na svoja leta. Na tak način bo tudi leto 2018 bolj sprejemljivo ne glede, kaj nam bo prineslo. Čim več bo med nami takih posameznikov, tem lažje nam bo v letu 2018.
Vesel božič in blagoslovljeno leto 2018 vam želim.

Edi Strouhal, župnik

Dragi prijatelji *Tunškega glasu*!

Nekoč, pred davnimi, davnimi časi, se je na tunjiške griče naselil priden in delaven mož. Lepota zelenih gozdov in travnikov ter krasen pogled na planine sta ga prevzela in očarala. Ljubil je Zemljo, mir in svobodo, zato je bil krasen kraj zanj pravi raj. Zgradil si je prijeten dom in si ustvaril družino. Bil je zelo dober in priden gospodar. Kosil je travnike, obdeloval njive, posadil drevesa in se z močno voljo boril s težavami, ki jih nikakor ni bilo malo. Rad je bil tu, zato je sprejel vsakršen izziv. Posebno mati Naravo. Vedel je, da je od nje odvisno preživetje njegove družine. Znal jo je spoštovati, opazovati in ji biti hvaležen za vsak njen pridelek. Bil si je blizu z njo. Želel si je začutiti njen ritem delovanja. Zavedal se je, kaj se lahko zgodi, ko ga mati Narava z vremenskimi pojavi nagradi ali oškoduje. Upošteval je naravne zakone, ki jih je spoznaval skozi življenje in preko svojih prednikov. Tako je marsikatero nepričakovano nevšečnost omilil ali preprečil najhujše, da njegova družina ni bila lačna, da so lahko preživeli čez zimo. Pa vedno ni bilo tako, ni vedno imel take sreče. Tudi lakoto je spoznal. On, njegova žena in otroci. Pa vseeno so držali skupaj, si pomagali, se podpirali in imeli globoko vero, da bodo skupaj lažje prebrodili najhujše, če si bodo v oporo.

Vera, upanje, volja – materine spodbudne besede, ki so ga vzgajale v otroških letih, ter očetova modrost in trdna roka so mu v težkih trenutkih dajale moč, da je ustvarjal, verjel, preživljal svojo družino, se učil in s svojimi rokodelskimi sposobnostmi zaslužil dodaten zaslužek za preživljanje družine. Vsekakor pa je s tem bogatil tudi skupnost, v kateri je živel. Povezali so se med seboj, si bili v pomoč, da so lahko preživeli tudi težke trenutke. In bilo jim je lažje, saj so vedeli, da niso sami. Imeli so občutek, da je vedno nekdo z njimi, ko se zgodi najhujše. Vse to mu je bilo predano, ko je odraščal – medsebojna pomoč, dobrota, čuječnost do sočloveka, povezanost.

V veliko pomoč in oporo mu je bila njegova družica, ki je skrbela za toplino doma. Njuna močna volja je bila neizmerna. Otrokom sta prenesla, kar sta sama pridobila od svojih staršev – dober zgled za življenje, ko bodo stopili na lastno pot … Tako se znova zgodbe začnejo in pišejo. Vsaka zgodba je unikatna, a vseeno prinaša standardna sporočila – živi z naravnimi zakoni, bodi dober do sebe in drugih, priskoči na pomoč, ko je nekdo pomoči potreben … Vam je znano? Po tolikih letih, ko se je v tunjiško hribovje naselil prvi naš domorodec, se bistvo življenja ni spremenilo. Zakoni narave delujejo še danes. Pa jih znamo upoštevati, kot so jih naši predniki? Biti povezani z Naravo? Biti pošteni, delovni in odgovorni? V naših srcih se še vedno pretakjo modrost in življenje naših prednikov, ljubezen do bližnjega, podpora. Moramo držati skupaj in si pomagati v sreči in nesreči, da bi čutili mir v srcu, radost in srečo. Spomin ostaja, le prebuditi ga je treba.

Imeti vero, močno voljo, trdnost, tako kot jo je imel naš domorodec, ko se je naselil v raj, ki ga imamo še danes. Pa čeprav nas tehnološki napredek želi odvrniti od bistva življenja. Da nam bi bilo lažje? Da bi bili srečnejši?

Veliko se je v preteklih številkah *Tunškega glasu* poleg tekočih dogodkov pisalo o naši zgodovini. Tudi v tokratni izdaji se najdejo zanimivi članki, ki nas nagovarjajo in pripovedujejo, kakšno življenje se je odvijalo na prostoru, v katerem živimo – da gre življenje kar mimo nas, da se ne zavedamo, kaj so nam naši predniki želeli predati, da bi si skozi življenjsko obdobje olajšali življenje, bili srečnejši in mirnejše živeli, kot pa nam kaže trenutni realni svet brez pravega čutenja do vsega, kar nas obdaja. Dvignimo pogled, ozrimo se po tunjiških gričkih in dolin'cah, naj se prebudi srce, pogled naj seže do cerkve sv. Ane – začutimo njeno moč, moč naših domov, spoštovanje do vseh ljudi, ki so naši sosedje, vaščani in jim v mislih zaželimo vse lepo, srečno in prijetno bivanje v res pravem raju na Zemlji. Bodimo hvaležni za to.

Želim Vam lepe in vesele praznike, polno radosti in veselja. V letu 2018 pa naj se v Vaša srca naselita mir in čuječnost do vsega, kar vas obdaja.

Odgovorna urednica
Milena Erbežnik Klanšek

TUNŠKI GLAS

Glasilo krajanov KS Tunjice. Izhaja enkrat letno v nakladi 450 izvodov in ga prejmejo vsa gospodinjstva KS brezplačno.

Uredniški odbor: Ivan Nograšek, Ivanka Vrhovnik, Barbara Klanšek – lektorica, Anže Slana – lektor in Milena Erbežnik Klanšek.

Glavna in odgovorna urednica: Milena Erbežnik Klanšek

Naslov Uredništva: Tunjice 29, 1240 Kamnik

Zbiranje člankov in fotografij: **barbara.tunskiglas@gmail.com**

Fotografija na naslovnici:

Foto Anka

Postavitev odra za slavnostne govornike in nastopajoče. (Foto: Milena Erbežnik Klanšek)

Veselje po končani postavitvi odra. (Foto: Milena Erbežnik Klanšek)

120 let Društva skupne pomoči Tunjice

Društvo skupne pomoči Tunjice je v soboto, 22. julija, praznovalo častitljivih 120 let. Davnega 19. julija 1897 je bilo ustanovljeno z namenom pomagati krajanom v primeru požara oz. drugih naravnih nesreč, po 120. letih pa še vedno aktivno deluje in z nesebično pomočjo sovaščanov pomaga članom, ki jih prizadenejo tovrstne nesreče. Do danes so s finančno pomočjo, prostovoljnim delom ter darovanim materialom pomagali mnogim prizadetim, od tega v 18 večjih požarih.

Slavnostni dogodek se je pričel s slovesnim sprevodom članov upravnega odbora društva, ki ga poleg predsednika Justina Klanška sestavljajo člani Milan Vrhovnik, Ivan Butalič, Matej Kosirnik, Roman Štupar, Marko Balantič, Mišo Brežnjak in Anže Zobavnik, ter slavnostnih govorcev, narodnih noš, nastopajočih in prostovoljcev, ki so jih ob instrumentalni spremljavi Godbe Stranje do igrišča pod podružnično šolo v Tunjicah pospremili konjeniki Petrovega hleva. Pok možnarja Dareta Drolca je nato naznanil krajši kulturni program, ki so ga s slovensko himno otvorile pevke Ženskega komornega zbora Vox Annae.

Uvodne besede je nato zbranim namenil dolgoletni predsednik društva Justin Klanšek, ki je poudaril predvsem pomembnost medsebojne pomoči in sodelovanja krajanov ne le v nesrečah, temveč tudi pri prijetnejših opravilih, kar pripomore k zaupanju in trdnejših odnosih, zaradi katerih člani društva v primeru nesreč še tesneje sodelujejo. V Tunjicah je namreč solidarnost med krajani močno prisotna, zato so bile vse dosedanje akcije društva v primeru nesreč vedno uspešne, kar je poudaril tudi Justin Klanšek: »*Z veseljem lahko rečem, da so bile društvene akcije do danes vedno uspešne. S pomočjo simbolne članarine, ki jo plačujejo člani, nesebične pomoči krajanov, ki pomagajo z delom, ter vseh, ki v primeru nesreč darujejo raznovrsten material, smo pomagali že mnogim oškodovancem, ki so jih prizadeli predvsem požari. Ponosen pa nisem le na tiste akcije, ki so se izvedle v primerih nesreč. S člani upravnega odbora se*

Predsednik društva Justin Klanšek je pridna dekleta med pripravo srečelova razveselil s travniškimi nageljni.

Urejen prostor za srečelov – pozna se, da so imele prste vmes odlične trgovke. Zahvala Marjani, Simoni, Saši, Jelki, Fani in Cveti. (Foto: Milena Erbežnik Klanšek)

Konjeniki Petrovega hleva so sprevod povedli do prizorišča dogodka.

Godba Stranje je poskrbela za glasbeno spremljavo.

trudimo pomen našega društva – t. i. skupno pomoč – nuditi tudi v drugih obsežnejših, a mnogo prijetnejših akcijah, ki vključujejo člane, krajane in farane naše krajevne skupnosti.«

V preletu zgodovine društva je tajnica in blagajničarka društva Milena Erbežnik Klanšek naštela številne akcije, vezane na požare in druge nesreče, obenem pa poudarila, da je Društvo skupne pomoči Tunjice eno najstarejših v širši okolici, člani pa so od nekdaj prav vsi prebivalci krajevne skupnosti.

Na prireditvi sta zbrane nagovorila tudi podžupan Občine Kamnik Matej Slapar in poslanec Državnega zbora Republike Slovenije mag. Matej Tonin, ki sta poudarila humanitaren pomen društva, ki je s svojim delovanjem lahko zgled marsikomu, ne le posameznikom, temveč tudi različnim institucijam. Zbrane je nato pozdravila tudi predstavnica Krajevne skupnosti Tunjice Marinka Rajterič, predsednik Prostovoljnega gasilskega društva Tunjice Franc Šimenc pa je predsedniku društva Justinu Klanšku iskreno čestital za častitljivi jubilej.

Kulturni program, ki ga je povezoval Anže Slana, so poleg Ženskega komornega zbora Vox Annae popestrile še Mara in ljudske pevke, po končanem uradnem delu pa je sledila veselica z ansamblom Viharnik ter bogatim srečelovom.

Barbara Klanšek
Foto: Gašper Plevel

Praznovanje se je z ansamblom Viharnik nadaljevalo pozno v noč.

Pred pričetkom kulturnega programa.

Narodne noše so s plesom otvorile veselico.

Krajevna skupnost

Vstopamo v leto 2018, ki po napovedih politikov in finančnikov še ne obeta okrevanja slovenskega gospodarstva. Iztekajoče leto je zaznamovalo veliko dogodkov. Preveč se govori in piše samo o negativnih stvareh, ki se vtisnejo v našo podzavest. Seveda obstajajo tudi pozitivni dogodki, ki se zgodijo vsak dan, ampak jih premalo poudarjamo in je kar samoumevno, da *nam je luštno*.

Tun'čani in Tun'čanke, skupaj smo močnejši. Skušajmo biti prijatelji s pozitivnimi mislimi. Delajmo dobra dela, ki nas notranje bogatijo. Pohvalimo delavnost in poštenost. Ne smemo se predati samo vaškemu tarnanju in pametovanju po gostilnah. Pomagajmo si po najboljših močeh, bodimo aktivni krajani, da bomo kot skupnost trdni, povezani in tako imeli moč ustvarjati za boljši jutri.

Leto se je hitro obrnilo. Bilo je aktivno in dinamično. Za nami je pustilo dogodke in spomine, vendar je občutek prijeten, ko vemo, da se delo, ki smo si ga za letošnje leto zastavili, počasi zaključuje.

Odprtje prenovljene ceste in kanalizacijskega omrežja

6. aprila 2017 je župan Občine Kamnik Marjan Šarec skupaj s predsednikom KS Tunjice Matjažem Sedušakom simbolično odprl prenovljeno cesto in kanalizacijsko omrežje v Tunjicah. Dogodka pri Podružnični šoli Tunjice se je udeležil tudi poslanec Državnega zbora Republike Slovenije mag. Matej Tonin. Novo pridobitev ste pozdravili številni krajani in krajanke Krajevne skupnosti Tunjice.

Zbrane je najprej pozdravil Matjaž Sedušak, nato pa predal besedo tudi županu, ki je med drugim povedal: »*Danes lahko z veseljem in ponosom rečemo, da nam je uspelo veliko delo. Zlasti v sodelovanju z vami, krajankami in krajani. Bili ste precej potrpežljivi, zlasti ob obvozih.*« Nato je kanalizacijsko omrežje in prenovljeno cesto blagoslovil župnik Edi Strouhal, program je povezoval Anže Slana, za glasbeno popestritev pa je poskrbel Otroški pevski zbor Škrjančki iz šole Tunjice.

V okviru kohezijskega projekta je Občina Kamnik vzpostavila ustrezen kanalizacijski sistem na območju Tunjic in Tunjiške Mlake. Kanalizacijski sistem je del široke mreže enotnega sistema, ki odpadne komunalne vode kar šestih občin odvaja na nadgrajeno Centralno čistilno napravo v Domžalah. S tem smo močno pripomogli k izboljšanju zdravega življenjskega okolja tako na območju samih Tunjic kot tudi okoliških občin.

Zgrajene je 8,5 kilometra kanalizacije in 2 kilometra meteorne kanalizacije. Hkrati se je obnovil vodovod v dolžini 2 kilometrov in dogradila kabelska kanalizacija v dolžini 2 kilometrov za javno razsvetljavo. K izgradnji telekomunikacijskih vodov sta pristopila Zavod KKS Kamnik in Telekom Slovenije. Slednji je v sodelovanju z Občino Kamnik spomladi pričel z izgradnjo širokopasovnega optičnega omrežja do vseh hiš v Tunjicah. Z nekaj težavami, ki so se sproti uspešno rešile, so z deli do začetka jeseni zaključili. Tako da je danes tako rekoč v vsaki hiši možen priklop na sodobno optično omrežje, po njem je možen prenos vseh mogočih signalov, za telefon, televizijo in internet. Izgradnja je bila za vaščane brezplačna, omogočiti je bilo treba samo izkope na mestih, kjer ni bilo že prej položenih cevi. Sočasno z izgradnjo kanalizacijskega omrežja je bila prenovljena tudi cesta Kamnik–Tunjice. Ob obstoječi cesti se je dogradil pločnik v dolžini 2 kilometrov. Vrednost investicije v Tunjicah je znašala dobre 3 milijone evrov.

Nogomet Stari : Mladi

Na igrišču pod šolo so se v soboto, 17. junija 2017, v tradicionalni nogometni tekmi pomerili Stari in Mladi.

V napeti tekmi so bolje začeli Stari, napadali so z vsemi močmi, kar so v ekipi Mladih hitro začutili in borbeno začeli napadati nazaj, takoj so zadeli dva gola. Stari se niso predali in vztrajno lovili zaostanek. Hkrati pa so poskrbeli, da je bila igra pestra in zabavna, saj so s številnimi zaigranimi padci, kriki in simuliranjem bolečin nasmejali navijače. Na tekmi je bil za komentatorsko mesto zadolžen Marjan Šmidovnik, vloga mu je bila pisana na kožo. S svojimi komentarji je spodbujal igralce, povedal pa je tudi marsikatero šalo na njihov račun. Na srečanju so zmagali Mladi z rezultatom 9 : 2. Vlogo zmagovalcev so upravičili Mladi in dobili pokal, ki ga je priskrbela Nataša Petek, Okrepčevalnica Slanovec. Hkrati pa je poskrbela, da so se igralci in navijači okrepčali s hladno pijačo.

Ceste, ceste …

V proračunu je bilo za leto 2017 predvidenih 50 000 evrov za izgradnjo in popravilo cest po Tunjicah. Na novo je urejen cestni odsek proti Grkmanu. Ta dela so vsebovala sanacijo mostu, zamenjavo tampona, odvodnjavanje in asfaltiranje v dolžini 330 metrov. Gradnja in urejanje cest na Zadnjem vrhu se bosta zopet nadaljevala v letu 2018.

V sredini novembra, ko je nastajal ta članek, pa je podjetje Hidrotehnik začelo s sanacijo dela ceste proti Vinskem vrhu. Od odcepa za parkirni prostor na Prosveto proti Vinskem vrhu v dolžini 45 m se izgradi nov oporni zid, saj je bila do sedaj cesta uprta na drevesa in nanje naslonjen les. Zadnjih nekaj let se je cesta vidno posedala. Dela na tem odseku naj bi bila zaključena ravno v dneh, ko *Tunški glas* prihaja v vaše domove.

Pomladna čistilna akcija

V mesecu marcu je potekala vseslovenska čistilna akcija. Udeležba je bila res skromna. Udeležence bi lahko prešteli na prste obeh rok. Pri POŠ Tunjice smo se zbrali dobre volje in vsi z istim ciljem »*Očistimo naš kraj*.« Razdelili smo se v pare in prehodili Tunjice. Smeti ni bilo veliko, kar je pohvalno in pomeni, da lepo skrbimo za svoj domači kraj. Najslajše nas je čakalo na koncu, pijača in dobra malica ter prvi topli sončni žarki.

Ureditev okolice pri cerkvi sv. Ane

Skozi vse leto skupina prostovoljcev in posamezni člani KS Tunjice lepo skrbimo za urejenost okolice cerkve in poslovilne vežice, pokopališča in parkirišča na Prosveti. Posebno veliko dela je poleti s košnjo trave in jeseni z odpadajočim listjem. V imenu KS Tunjice se prostovoljcem zahvaljujemo za neutrudno pomoč in da s tako dobro voljo in energijo poprimejo za orodje ter uredijo okolico cerkve, ki se v vsej lepoti hvali kar sama. Občudujemo jo prav vsi, domačini, romarji in naključni mimoidoči.

Težave se pojavljajo pri ekološkem otoku, ker nekateri posamezniki odlagajo odpadke poleg zabojnikov. Ob tej priložnosti vas prosimo, da odpadke ločujete glede na zabojnik in da ne odlagate poleg zabojnikov raznega kosovnega in gradbenega materiala.

Za konec se v imenu KS Tunjice iskreno zahvaljujemo delovanju lokalnih društev, ki skrbijo za našo požarno varnost, zabavo, stisko v primeru nesreč, kulturno-glasbeno življenje in naravno dediščino.

Želimo vam lepe in prijetne praznične dni. Leto 2018, ki prihaja, pa naj vam nakloni veliko dobrega! Sreče in zdravja!

V imenu KS Tunjice
Marinka Rajterič in Matjaž Sedušak
Foto: Matjaž Sedušak

Zares pravljično vzdušje – nastop pod okrašeno smreko v okviru Pravljičnega Kamnika. (Foto: Gašper Plevel)

Vox Annae v letu 2017

Leto 2017 smo članice zbora Vox Annae pod umetniškim vodstvom Aleša Sedušaka zastavile na sam večer svetih treh kraljev s ponovitvijo božičnega koncerta pred najbolj zvestimi poslušalci v domači tunjiški cerkvi. Praznično obarvan večer smo nadaljevale s krajšim nastopom in druženjem v okviru tradicionalnega koledovanja na Perovem.

Mesec januar je potekal v znamenju priprav za Območno revijo pevskih zborov, ki ga vsako leto s podporo Občin Kamnik in Komenda organizira Območna izpostava JSKD Kamnik. Na dan slovenskega kulturnega praznika smo se v Domu kulture Kamnik predstavile z naslednjim programom: Mendelsshonovim psalmom – *Hebe deine augen auf*, Schumannovim – *Der wassermann* in slovensko ljudsko v priredbi A. Missona – *Bon šla na goro.* Letošnji strokovni ocenjevalec in selektor Primož Malavašič nas je, podobno kot ocenjevalci prejšnjih območnih revij, ocenil kot potencialen zbor z lepim zvokom in nas nagradil z vstopnico za regionalno tekmovanje.

Generalka v narodnih nošah pred odhodom na Češko.

V začetku meseca marca smo s slovensko pesmijo zaokrožile občni zbor Planinskega društva Komenda, konec meseca pa tudi občni zbor Planinskega društva Kamnik. S slovenskimi narodnimi in ljudskimi pesmimi smo nato konec marca nastopile še na tradicionalni kamniški prireditvi Pozdrav pomladi, ki ga vsako leto v okviru občinskega praznika prireja najstarejše slovensko pevsko društvo Lira Kamnik.

Aprila smo se že pripravljale za nov čezmejni podvig, zato nas je Aleš odpeljal na 3-dnevne intenzivne vaje v Gozd Martuljek. Sam pravi, da tovrsten način priprav ni pomemben zgolj za hitrejše osvajanje novih skladb, temveč tudi za medsebojno povezovanje ter s tem pripadnost skupini, ki je za dobro delovanje zbora še kako pomembna.

Kot vsako leto smo tudi letošnjo prvo soboto v maju zapele našim tunjiškim gasilcem pri večerni sv. maši, posvečeni njihovemu in našemu zavetniku – sv. Florijanu. Mesec maj smo nato nadaljevale z rednimi vajami in pripravami za mednarodno tekmovanje. Tokrat nas je Aleš prijavil na mednarodno zborovsko tekmovanje Mundi Cantant v češkem Olomoucu, v sakralno kategorijo in kategorijo ljudskih pesmi. Ideja, da ljudski nabor pesmi predstavimo ne samo v ljudski pesmi, temveč tudi v ljudski/narodni noši in plesni koreografiji, je z realizacijo za večino pevk – nevajenih folklornih nastopov – predstavljalo poseben izziv in nemalokrat izzvalo obilo komičnih situacij in smeha.

Kot ponavadi smo se držale Aleševega neformalnega pravila in se pred uradnim tekmovanjem oziroma odhodom na Češko za vajo (generalko) preizkusile pred lokalnim občinstvom. Tokrat nam je pri organizaciji predtekmovalnega koncerta s prostorom in objavo samega dogodka pomagalo Kulturno društvo Motnik. Takšna oblika nastopa namreč predstavlja neprecenljivo izkušnjo, kjer ni možnosti ustavljanja in ponavljanja, temveč je najboljši pokazatelj tistih

Sproščeno vzdušje na intenzivnih vajah.

šibkih *točk*, ki jih je treba izpiliti ali biti nanje vsaj bolj pozoren.

1. junija smo se tako z avtobusom, polnim gorenjsko-dolenjskih narodnih noš, odpravile na Češko. Dan pred tekmovanjem, v petek, 2. junija, smo imele to čast, da smo bile kot edine izmed vseh zborovskih sestavov izbrane, da smo sodelovale pri obredu čaščenja svete Pavline v gotski cerkvi Sant Moritz, za kar se nam je ob podelitvi priznanj javno zahvalil sam župan mesta Olomouc. Sobota pa je bila za nas dan d: že v dopoldanskem času smo mednarodni strokovni žiriji zaplesale v slovenskih nošah ter zapele naslednje ljudske pesmi: istrsko – *Dajte novici na kolač,* prekmursko – *Zreilo je žito,* ljudsko iz Ricmanj pri Trstu – *Dekle je pralo srajčke dvej,* belokranjsko – *Igraj kolo,* prleško – *Prepelica se v detelci süče,* tersko – *Bon šla na goro* ter prekmursko – *Neža in Kača.* Po ljudskem delu smo se morale v zelo kratkem času preobleči v koncertne uniforme, prispeti do druge koncertne dvorane v mestu in se miselno pripraviti za sakralni program, v katerem smo se morale izkazati v raznolikih odtenkih interpretacije vse od renesanse preko romantike do sodobnosti. V tej kategoriji smo namreč nastopile z naslednjimi skladbami: Gallusovo *Pueri concinite,* Mendelsshonovim psalmom *Hebe deine augen auf*, Griegovo *Ave maris stella,* Bustovo *Salve regina* in Biebelovo *Ave Maria.*

V obeh kategorijah smo uspele prepričati žirante, da ne pojemo zgolj tehnično dovršeno, ampak predvsem z dušo in srcem, zaradi česar so nam tudi tokrat dodelili zlati priznanji za obe kategoriji.

Čeprav malce utrujene od poti in nastopov, smo se kmalu po vrnitvi v Slovenijo že postavile na oder pred domače občinstvo v Zdravilnem gaju Tunjice, kjer smo v okviru dneva odprtih vrat ponovile repertoar ljudskih pesmi s tekmovanja. Še v istem mesecu smo se odzvale povabilu sosednje občine – Občine Komenda – in z glasbenim prispevkom sodelovale na predvečerni slovesnosti samega državnega praznika.

Poletni mesec julij pa je bil zaznamovan z domačimi slovesnostmi in dogodki. Najprej smo v okviru 120-letnice domačega Društva skupne pomoči Tunjice sodelovale v kulturnem programu, nato pa, kot vsako leto, polepšale dve sv. maši v čast naši farni zavetnici sv. Ani.

Počitnic skorajda nismo imele, saj smo imele že dlje časa dogovorjeno, da 18. avgusta sodelujemo in se predstavimo obiskovalcem 13. Škerlovih dnevov v Kranjski Gori, ki jih tradicionalno organizira Mešani pevski zbor Kranjska Gora.

Z novo sezono smo pričele kar konec avgusta. Aleš se je namreč že miselno osredotočil na prihajajoče regionalno tekmovanje. Za popestritev med ponovnimi vsakotedenskimi vajami smo se v začetku oktobra odzvale vabilu k sodelovanju pri slovesnem blagoslovu nove kapelice pri Grkmanovi domačiji v Tunjicah.

V okviru priprav na regionalno tekmovanje v Škofji Loki smo z Alešem 10. novembra organizirale predtekmovalni koncert, na katerega smo povabile tudi vsem poznani Gorenjski oktet ter Komorni zbor Ave iz Ljubljane. Koncert smo pripravile v kapeli mekinjskega samostana, ki se

Veselje po prejetih zlatih priznanjih na glavnem odru v središču Olomouca.

Zadnja kava pred odhodom s Češke.

Na koru v cerkvi Sant Moritz.

je izkazala za akustično ravno pravšnjo, tovrstnim dogodkom pa ambientalno in prostorsko primerno.

25. novembra nas je v Kristalni dvorani Sokolskega doma v Škofji Loki že čakala regijska revija pevskih zborov, na kateri se nas je pomerilo kar 12 zborovskih sestavov. Vox Annae smo se kot zadnje v drugi skupini predstavile z naslednjim izborom skladb: Thomas Morley – *Ho! Who comes here?*, Felix Mendelssohn Bartholdy – *Hebe deine augen auf*, Tadeja Vulc – *Pričakovanje* in Samo Vremšak – *Ženka mi v goste gre*.

Tokratna komisija v sestavi predsednice Danice Pirečnik, Petre Grassi ter Marka Vatovca nas je nagradila z visokim številom točk ter dvema zlatima priznanjema; pri čemer si je drugo – posebno priznanje za najboljši izbor sporeda – zaslužil naš Aleš Sedušak. Aleš – v imenu vseh pevk za posebno priznanje ISKRENE ČESTITKE!

Mesec december je kot povsod tudi v našem delovanju obarvan praznično. Najprej smo se odzvale vabilu k sodelovanju na dobrodelnem koncertu OŠ Marije Vere v Kamniku, nato prepevale na občinskemu dogodku Pravljični Kamnik, koledarsko leto pa zaključile z glasbenim programom v okviru kongresa ženske sekcije NSi, v katerem poleg slovenske himne ni manjkala niti evropska, ki jo je posebej za to priložnost priredil naš Aleš.

Letošnje leto je minilo hitro, izjemno delavno in brez pravega počitka. Zato smo skupaj z Alešem sklenile, da si med božičnimi in novoletnimi prazniki vzamemo čas zase in za svoje najbližje, ki nam vsa ta leta potrpežljivo stojijo ob strani in nas podpirajo. Vsem vam zato v imenu zbora Vox Annae, namesto v peti, tokrat v pisani besedi, iz srca voščim radosten božič, v novem letu pa predvsem notranjega miru in veselja.

Za Vox Annae
Marjana Krumpestar

Med čakanjem na razglasitev rezultatov.

Blagoslov Grkmanove kapelice. (Foto: Matjaž Sedušak)

PGD Tunjice ima novo garažo

Že več let smo sanjali o našem prizidku oziroma o dodatni večji garaži. Zadnje leto smo se s tem področjem tudi intenzivno ukvarjali, tako da smo letos v mesecu juniju pridobili gradbeno dovoljenje za garažo. Med poletnim dopustom smo še usklajevali razna gradbeno-materialna sredstva. Osmega septembra se je gradnja oziroma izkop začel.

Na našo srečo nam je bilo vreme naklonjeno in v enem mesecu smo s pomočjo marljivih članov in krajanov garažo zgradili že do prve plošče in tako rečeno *ven iz blata*. V naslednjem mesecu, mesecu oktobru, pa smo še pozidali stene, zabetonirali stebre in drugo ploščo. Naj povem, da smo delali skoraj vsak dan popoldne po službi, nekateri člani pa tudi v dopoldanskem času. Med samo gradnjo smo naleteli na marsikateri problem, vendar smo ga tudi – kot rečemo gasilci – intervencijsko hitro rešili. Zahvaljujemo se vsem donatorjem in drugim, ki ste kakor koli pomagali pri izgradnji prizidka. Zagotovo se vidimo na veselici ob 80-letnici PGD Tunjice, ki jo praznujemo naslednje leto, in hkrati upamo, da tudi pri otvoritvi prizidka gasilskega doma.

Besedilo in foto: Miha Brodar
Tajnik PGD Tunjice

UPRAVNI ODBOR PGD TUNJICE ŽELI VSEM SVOJIM ČLANOM IN OSTALIM KRAJANOM VESELE PRAZNIKE TER SREČNO IN ZDRAVO NOVO LETO 2018!

Pričetek izkopa.

Delno končni izgled garaže.

Gasilska mladina

V mesecu februarju smo se srečali na 8. rednem občnem zboru gasilske mladine. Otroci so prebrali poročila s posameznih tekmovanj in plan dela v tekočem letu, ki smo ga deloma uresničili, deloma pa nam to žal ni uspelo. Prvo tekmovanje, ki se ga je iz našega društva udeležila le ena trojica, je bil kviz, ki je potekal v prostorih kamniškega gasilskega doma. Saška, Klemen in Matic so morali, tako kot druge ekipe, pokazati svoje spretnosti v navezovanju vozlov ter znanje o zgodovini gasilstva in preventivi. Dosegli so odlične rezultate, vendar ne dovolj dobrih za najvišja mesta. V mesecu aprilu se je mladina pripravljala na tekmovanje v orientaciji, ki je potekalo v Špitaliču. Štiri ekipe mladincev so cel mesec pridno vadile na šolskem igrišču in na tekmovanju zasedle visoka mesta. Pokazati so morali svoje znanje orientacije – orientiranje s pomočjo topografske karte, iskanje kontrolnih točk na terenu, opraviti so morali test poznavanja topografskih znakov in praktično uporabljanje kompasa. Poleg tega so morali pokazati tudi nekaj gasilskih spretnosti – vaja z vedrovko, hitrostno povijanje cevi, navezava vozlov in spenjanje cevi na trojak. Zaradi razgibanega terena so na cilj prišli zelo utrujeni, nekateri tudi z manjšimi poškodbami. Najboljša ekipa se je uvrstila na drugo mesto, ostale pa le nekaj mest za njo. Zadnje tekmovanje, na katerem smo bili, pa je bilo tekmovanje v namiznem tenisu. Potekalo je v Šmarci v kulturnem domu. Najboljšo uvrstitev je dosegla Saška Pavlovič, ki je v kategoriji mladink osvojila prvo mesto.

V letošnjem letu se je zaradi neznanega razloga število otrok občutno zmanjšalo, zato želimo v prihajajočem letu to spremeniti in zopet privabiti čim večje število mladih gasilcev. Vsi otroci starejši od 6 let ste/so vabljeni, da se nam pridružite/jo na vajah. Poleg trdega dela je na vajah tudi veliko smeha in zabave.

Besedilo in foto: Maruša Kosirnik

Na pomoč!

Kulturno društvo dr. Franceta Steleta pripravilo 30. Miklavževanje

Barbara Štupar na pobočju Malega gradu poje angelsko pesem. (Foto: Vera Mejač, 2003)

Letos je Kulturno društvo dr. Franceta Steleta pripravilo že 30. javno Miklavževanje. Zanimivo je to, da samo društvo še nima 30 let, saj je bilo uradno ustanovljeno 9. novembra 2004. Veliko prej pa je skupina zanesenjakov začela razmišljati, da bi obnovili tradicijo kamniških mestnih Miklavževanj. Eden od pobudnikov je bil **Milan Windschnurer**, ki je sodeloval pri pripravi Miklavževanj že pred drugo svetovno vojno. Po vojni so bila večja Miklavževanja po nekaterih hišah v Kamniku in okolici – seveda v strogi tajnosti, saj so bile prireditve, ki imajo versko osnovo, strogo prepovedane. Spominjam se, da so Miklavževanja prirejali pri Golobu na Šutni, pri Steletovih na Glavnem trgu, na Grabnu pri Žvoklju …

V osemdesetih letih 20. stoletja so se družbene razmere začele topliti in v Kamniku smo obudili Miklavževanje. Prireditve so bile v Kulturnem domu, v stari telovadnici Osnovne šole Toma Brejca, na Glavnem trgu, kasneje na pobočju Malega gradu, kjer so še danes, in po vaseh. Najprej so bile zelo skromne. Vse, kar je bilo potrebno, so prispevali posamezniki. Prireditev so finančno podpirali tudi Slovenski krščanski demokrati.

Spominjam se, kako smo pripravljali Miklavževanje v telovadnici Osnovne šole Toma Brejca. Ničesar nismo imeli za okrasitev odra. Tako je **Miro Bider**, lastnik trgovine na Grabnu, skočil v trgovino in prinesel novoletne okraske iz izložbenega okna. Ko smo pripravljali oder na Glavnem trgu, smo skočili k svečarju **Tonetu Steletu**, da nam je posodil nekaj okrasnih smrečic.

Miklavževanje je dobivalo vedno večje razsežnosti: igra za otroke, srečanje otrok z Miklavžem, Miklavžev sprevod po ulicah ipd. Potrebni so bili režiser, ozvočenje, osvetlitev, izdelovalec scene, kostumi, denar itd. Samo zanesenjaštvo ni več zadoščalo.

Ustanovljeno je bilo Društvo dr. Franceta Steleta, ki je v svoj statut zapisalo: »*Društvo bo gojilo stare običaje (Miklavževanje, trikraljevsko*

Letošnje Miklavževanje pod Malim gradom.

Sv. Peter – gospa se je pogajala za pot v nebesa. (Foto: Vera Mejač, 2003)

Angeli in Miklavž v šotoru na Glavnem trgu. (Foto: Vera Mejač, 2003)

Sprehod z Malega gradu proti Glavnem trgu. (Foto: Vera Mejač, 2003)

koledovanje, kresovanje), organiziralo kulturne in zabavne prireditve, predavanja, razstave.« Ustanovni člani pa so bili: **Janez Leskovec**, **Ana** in **Peter Stele** ter **Janez** in **Marjeta Humar**. Prva leta so celotno prireditev pripravile amaterke: **Metka Mali** (Karitas), **Marjeta Humar**, **Ana Stele** in še kdo drug. Za rast kakovosti pa je bil potreben režiser. Skupini se je kot režiser in glasbeni opremljevalec pridružil **Dominik Krt**. Danes je kamniško mestno Miklavževanje zagotovo med najlepšimi v Sloveniji. Finančno ga podpirajo Občina in sponzorji.

Letošnje Miklavževanje je bilo 3. decembra ob 17.30 na pobočju Malega gradu in na Glavnem trgu, prepolnem otrok in odraslih, 5. decembra v cerkvi sv. Ane v Tunjicah, vmes pa še kje drugje. Prireditev je režirala **Andreja Humar Gruden**. 22 mladih igralcev je izvedlo igro *Skupaj gradimo dom*, prireditev so popestrili in polepšali glasbeni in plesni vložki, osvetlitev in ognjemet. Na koncu je otroke nagovoril Miklavž, ki se je potem v spremstvu parkljev in angelov sprehodil po Glavnem trgu in obdaril otroke z bomboni. Na stojnicah ob Novi Ljubljanski banki pa so bili za otroke in odrasle brezplačno na voljo čaj in kuhano vino, pecivo in tradicionalna Miklavževa darila.

Največje delo pri organizaciji Miklavževanj pa so vsa leta opravili Tunjičani: bili so nastopajoči v igri, varnostniki, električarji, gasilci, redarji, prevozniki. Tunjiške gospodinje so pripravile pecivo in postregle s čajem in vinom na stojnicah. Prav Tunjičanom gre velika zahvala, da je kamniško Miklavževanje obstalo in rastlo v kakovosti.

Marjeta Humar
Foto: Matjaž Sedušak

Igra Skupaj gradimo dom.

Sprehod z Malega gradu.

Leto suhih krav

Tako poimenujemo slabe letine v sadjarstvu, živinoreji in še kje. Če je bila v živinoreji prva košnja slabša kot po navadi, so vse naslednje bile dovolj dobre, da so nadomestile izpad pri prvi košnji. V sadnih vrtovih pa je ena hladna noč odnesla ves letošnji pridelek. V Tunjicah se je v kritični noči temperatura spustila tudi 6 stopinj pod ničlo, kar je seveda veliko preveč, da bi obstalo kaj od s cvetjem obloženih dreves. To se je zgodilo že drugo leto zapored, zato le upamo, da se to ne bo ponavljalo še naprej.

Je pa takšna preizkušnja tudi prilika, da se ob tem še bolj zamislimo, kaj nas lahko doleti, če bi se to ponavljalo. Naši predniki so bili od vremena popolnoma odvisni, zato so vse pridelke znali ceniti mnogo bolj, kot jih danes. Danes se nihče ne sekira preveč, če kmetu pozeba ali toča uniči ves pridelek, še očita mu, da je dobil odškodnino, če je slučajno zaprosil za pomoč. Trgovski centri nam bodo vedno ponudili dovolj poceni hrane, da bodo naši želodci polni. Tu pa se skriva past, ki jo bolj ozaveščeni potrošniki že prepoznajo. Znano je, da je v trgovskem smislu Slovenija majhna država in je posledično pretežno odlagališče drugorazredne hrane, ki se potem v akcijskih cenah prodaja ljudem z nizkimi dohodki. Kaj vsebuje tovrstna hrana, potrošnikov pretirano ne zanima, važno je, da je cena nizka.

Od preveč črnogledih pogledov, pa čeprav upravičenih, naj grem k bolj optimističnim oziroma veselim. V naši vasi se je v lanskem letu posadilo kar precej sadnega drevja. Prav lepo je to videti na praznih površinah na kmetijah, kjer je nekdaj že bil sadovnjak. Želeti je, da bi se to nadaljevalo in da bi napolnili vse prazne površine s sadnim drevjem. Naša vas še vedno nosi naziv sadjarska vas, zato moramo to našo dejavnost še bolj okrepiti, da bi dosegli slavo naših prednikov.

Ko hodim po Sloveniji, vidim še veliko večjo apatijo v kmetijstvu, predvsem na hribovitih območjih. Nihče ne ponudi roke nemočnemu kmetu v strmih bregovih ali opuščenih kmetijah v skoraj praznih vaseh. To se ne dogaja v naših sosednjih državah. Tam se dela z roko v roki in v sodelovanju z zadrugami, ki svoje za kmeta ključne vloge niso nikdar opustile. Pri nas pa celo ministrstvo spodbuja uvoz hrane s Kitajske, namesto da bi organizirali in vzpodbudili domačo pridelavo hrane. Velike možnosti so predvsem na pridelavi jagodičja, saj se razen pridelave za lastne potrebe zelo redki odločajo za večje nasade, ki bi dali pridelek za trg. Naslednje zelo iskano tržno blago so orehi in kostanj. Oboje je zelo zanimivo za pridelavo in trženje. Kostanj je v Sloveniji možno gojiti kar na dveh tretjinah države, večino pa ga uvozimo, kakor tudi orehe.

To je bilo samo nekaj dejstev za premislek v zimskem času, morda za pogovor v družini ali med prijatelji, lahko tudi v gostilni. Kot društvo na tem delamo intenzivno skozi celo leto. Veliko ljudi nas kliče iz vse Slovenije. Prijavljamo se na razpise, tudi mednarodne, našo dejavnost predstavljamo tudi ranljivim skupinam, kot so invalidi in gluhi ter naglušni Slovenije.

Letos so zaradi popolnega izpada sadja izpadle vse predvidene razstave starih sort sadja. Upam, da bodo molitve za dobro letino, ki jih opravimo v našem sadovnjaku okrog sv. Valentina, uslišane. Volje za delo na tem področju kmetijstva je še dovolj, znanja pa vedno več. Kaj je lepšega kot pogled na cvetoč sadni vrt. Toda to je šele začetek leta.

Lep božič in vse dobro v novem letu Vam želi Sadjarsko-vrtnarsko društvo Tunjice, ki je napolnilo 20 let delovanja.

Valentin Zabavnik

Tunjiško pravljično raziskovanje

Na dan državnosti, 25. junija, sta Društvo Tun'ški glas in Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik organizirala Tunjiško pravljično raziskovanje. Z ženo sva se z veseljem odzvala povabilu na dogodek, ker naju pravljice ter njihova sporočilnost, modrost, izročilo … zelo pritegnejo. Poleg tega so same Tunjice z okolico (Kamniška Bistrica, Kamnik …) izredno zanimive, saj so zgodovinski in kultni kraj. Po poteh raziskovanja sta nas vodila predsednica društva Milena Erbežnik Klanšek ter domačin Ivan Nograšek. V prvem delu smo se udeleženci sprehodili okoli cerkve sv. Ane mimo treh kapelic, ki se nahajajo pod cerkvijo. Postal sem pozoren na samo postavitev kapelic. Postavljene so namreč tako, da tvorijo geometrijski lik trikotnik. V misli se mi je prikradel staroselski *tročan*, ki je zelo globoko zapisan v našem celičnem spominu. Število tri in trikotnik sta v tesni povezavi s staroselci, našimi predniki. Pri Slovencih se množina namreč prične s številom tri, saj smo namreč eden redkih narodov, ki pozna dvojino. Staroselci so znali postavljati različne kamne, megalite, stavbe tako, da so tvorili trikotnik. Vsako oglišče v takšnem trikotniku ima svoje polje delovanja, vsi trije delujejo usklajeno. Zato se v takšni obliki ustvari energijsko polje, ki pozitivno vpliva na naše počutje.

Nekje na poti nas je pričakal Anže Slana in nas spravil v dobro voljo s pravljico o treh bratih. Zopet število tri, povezave zares ni mogoče spregledati. Nato je prišla Dušica Kunaver in nas razveselila s svojo bogato zakladnico znanja. Pripovedovala nam je o ljudskem izročilu iz okolice Tunjic. Dušica nas nagovarja, naj bomo ponosni na to, od kod smo doma. Samozavestno naj povemo, da smo doma tam, kjer so našli najstarejšo piščal na svetu, kjer je bila najdena najstarejša ost sulice, kjer je neka šivilja uporabljala šivanko že pred 30 000 leti, kjer najdemo najstarejše kolo na svetu, kjer imamo mnogo šeg, navad, pripovedk …

Spomin mi obudi globoko spoštovanje do naših prednikov. Bili so izjemni ustvarjalci in tehnološko nadarjeni. V jami Divje Babe I, pod Šebreljsko planoto pri Cerknem, so našli koščeno piščal, ki je stara najmanj 60 000 let. Piščal je izjemna rokodelska umetnina in vrhunsko glasbilo. Na ustniku ima rezilni rob, ki omogoča, da se na piščal lahko zaigra vse, kar zmorejo klasični inštrumenti, in vse, kar zmore zapeti človeški glas.

V Ljubljanici so našli zelo staro leseno ost sulice, ki preseneča z vrhunsko tehnološko izdelavo in dobrim poznavanjem lesa. Ost so naši predniki naredili iz lesa tise, ki so mu z ožiganjem nad ognjem nekajkrat povečali trdoto.

V jami Potočka zijalka so našli najstarejšo cevasto šivanko na svetu, ki je stara vsaj 30 000 let. Iznajdba šivanke je eden ključnih začetkov tehnološkega razvoja, saj je šivanje ena od osnovnih tehnologij, ki jih potrebujemo za preživetje.

Na Ljubljanskem barju so našli najstarejše ohranjeno kolo, narejeno približno 3200 let p. n. št. Zanimivo je dejstvo, da so kolo in voz uporabljali že približno 3000 let, preden so do nas prišli Rimljani. Najdeno barjansko kolo preseneča z natančno izdelavo in visokim tehnološkim znanjem. Naši predniki so imeli bogato znanje o lastnostih lesa, krčenju in raztezanju, o primerni kombinaciji in spajanju le-tega. Kolo so uporabljali za transport kot vodno kolo, škripec, kolovrat, zobato kolo, koledar, kólo (metliško kólo iz okolice Metlike, *Lepa Anka kólo vodi* …).

V drugem delu pravljičnega raziskovanja so nastopili pripovedovalci pravljic. Danes imamo popačeno predstavo o pomenu pravljic. Pravljice naj bi bile zgodbice za majhne otroke. Vendar so veliko več. So povesti, pripovedke, ki v sebi skrivajo resnico, mnogo modrosti in bogato sporočilnost. Ohranjajo izročilo naroda in so tudi njegova kulturna dediščina. Preko pravljic je našim prednikom na izredno izviren način uspelo vse to ohraniti in posredovati kasnejšim rodovom. Kot pove že samo ime, gre pri PRAVljICI za pravico. Koren *PRAV-* gradi besedi *pravo* (pravosodje) in *pravdo*. Povesti so zgodbe, ki so bile napisane PO VESTI. Pripoved je povedano sporočilo, ki se med ljudmi prenaša ustno. Pripoved je lahko verodostojnejša od zapisane besede, ker se ohranja v srcih ljudi in ne more biti uničena, izbrisana tako kot zapisano gradivo. Spomnimo se le na Levstikovega Martina Krpana, ki po zmagi nad Brdavsom in pogovoru s cesarjem o nagradi izjavi: »*/…/ če ne bo minister Gregor dal drugače v bukve zapisati.*« Fran Levstik je namreč dobro poznal zgodovino svojega naroda in je na takšen prikrit in duhovit način prikazal, kako enostavno je prikrojiti resnična dejstva. In še, da je pravo pomnjenje edinole ljudski (kolektivni) spomin, uradna zgodovina pa je lahko potvorba, ki služi določenim ciljem. V tem primeru je minister Gregor simbolni predstavnik vladajočega sloja.

Dogodki, kot je Tunjiško pravljično raziskovanje, budijo spomin na našo davno preteklost. Spodbujajo nas, da se končno zavemo svojih korenin. Da začnemo spoštovati modrost, védenje, ustvarjalnost naših prednikov. Da začutimo njihovo globoko vero, svobodo, pripadnost narodu. In predvsem, da postanemo hvaležni za to bogato doto.

Simon Prosen

… Zgodovinska izvirnost Slovenije …

V Tunjicah so se pripovedovale pravljice

Najmlajši so ustvarjali na temo slišanih pravljic.

Dan državnosti je v nedeljo, 25. junija, minil v znamenju nestanovitnega vremena. A vreme tistega nedeljskega popoldneva ni skazilo načrtov prirediteljev pravljično obarvanega dogodka, ki se je v Tunjicah odvijal prvič. V okviru Pohodniškega festivala v Kamniško-Savinjskih Alpah sta namreč Društvo Tun'ški glas in Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik organizirala *Tunjiško pravljično raziskovanje*, ki je združevalo krajši pohod po Tunjicah in pripovedovalski dogodek na Jeršinovi domačiji.

Pravljice so se v Tunjicah že pripovedovale. V začetku lanskega poletja je Društvo Tun'ški glas gostilo zbirateljico ljudskega izročila Dušico Kunaver, tokrat pa je v sodelovanju s Knjižnico Franceta Balantiča Kamnik priredilo pripovedovalski dogodek, ki so se ga udeležili izkušeni pripovedovalci iz različnih slovenskih krajev. Pohodniški festival, ki je potekal med 22. in 25. junijem, je organizatorjem ponudil izvrstno priložnost, da se med Tunjičane ponovno vrne ljudsko pripovedništvo – v začetku preteklega stoletja je namreč pravljice in zgodbe domačinov zbiral naš krajan France Stele, kamniška knjižnica pa je njegove zapise pred leti objavila v knjigi z naslovom *Zlati hrib*. Nekatere izmed zbranih pravljic so se na predstavitvi knjige v Tunjicah istega leta tudi pripovedovale.

Prvi del *Tunjiškega pravljičnega raziskovanja* je potekal pod vodstvom Društva Tun'ški glas. Pohodniki so se kljub slabim vremenskim obetom zbrali na parkirišču pod cerkvijo sv. Ane in se s predsednico društva Mileno Erbežnik Klanšek ter domačinom Ivanom Nograškom podali na krajši pohod po gozdni poti mimo treh kapelic, ki stojijo pod cerkvijo. Vreme je bilo v uvodnem delu pohodnikom naklonjeno in ostanki deževnih meglic, pomešanih s temnimi oblaki, so s panoramskimi pogledi na Tunjice in okoliške kraje pričarali čarobno pravljično vzdušje. Pohod je, kot je v uvodnem nagovoru napovedala predsednica društva, postregel z zanimivimi presenečenji. Ivan Nograšek, ki ga domačini poznajo kot vestnega vaškega kronista in poznavalca krajevne zgodovine, je udeležencem postopoma odstiral zanimivo zgodovino Tunjic, Anže Slana in Dušica Kunaver pa sta z doživetim pripovedovanjem pravljic poskrbela za najmlajše. Prvi je navdušil s pripovedjo o treh bratih, Dušica Kunaver pa se je razgovorila o zmaju in Vrtomiru ter Jermanovih vratih, obenem pa poudarila neizmerno bogastvo ljudskega pripovedništva za razumevanje naše pretekle zgodovine.

Pohod se je zaključil na ekološki kmetiji Jeršin, kjer so se otroci udeležili ustvarjalnih delavnic, odrasli pa so prisluhnili pripovedovalskemu dogodku, ki ga je organizirala Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik pod vodstvom direktorice Brede Podbrežnik Vukmir. Slednja se je uvodoma dotaknila pomembnega doprinosa Franceta Steleta k ohranjanju naše kulturne dediščine, nato pa oder predala izkušenim pripovedovalcem. Zgodbe, namenjene vsem generacijam, so pripovedovali Ivanka Učakar, Brane Žagar, Breda Podbrežnik Vukmir, Verena Perko in duo Vroča župa. Vsi so navdušili. Profesorica in knjižničarka Ivanka Učakar z zgodbo o fantu, ki je bil zapisan hudiču, Brane Žagar, član KUD Jezersko, s pripovedjo o vilah, zbirateljica pravljic mag. Breda Podbrežnik Vukmir z *Grajskimi sršeni*, arheologinja in muzeologinja dr. Verena Perko z zgodbo o treh sestrah in hudiču, člana dua Vroča župa, Goran Završnik in Rok Kosec, pa sta ob spremljavi harmonike in grmenja, ki je poskrbelo za svojevrstno drama-

Pohodniki med poslušanjem pravljice o treh bratih.

Pravljice so se pripovedovale v zavetju Jeršinovega kozolca.

Ivan Nagrašek odstira bogato zgodovino Tunjic.

tično glasbeno podlago, pester večer zaključila s *Podkovano žabo*.

Nedeljsko popoldne je zagotovo minilo prehitro. Otroški pogovori, prepleteni s smehom poslušalcev, zvok dežnih kapelj kot nežna glasbena spremljava pripovedovalcem, zavetje prekrasnega lesenega Jeršinovega kozolca in izvrstne pekovske dobrote Petre Štefe so pustili nepozabne vtise prav vsem, tako organizatorjem, kot tudi udeležencem edinstvenega pravljičnega dogodka v Tunjicah.

Besedilo in foto: Barbara Klanšek

Direktorica Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik Breda Podbrežnik Vukmir.

Prijeten ambient okolice cerkve sv. Ane v Tunjicah je navdušil tudi Dušico Kunaver.

Pripovedovalka Ivanka Učakar.

Biserna poroka

3. marca sta praznovala biserno poroko Zg. Košiševa starša – Anton in Julijana Šmidovnik. Ob tako visokem in častitljivem jubileju jima Uredniški odbor *Tunškega glasu* čestita in želi še veliko zdravih in prijetnih skupnih dni.

Kulturna dediščina včeraj in danes – za jutri

Pogovor z Marjano Krumpestar, prejemnico Steletovega priznanja

Marjana Krumpestar je Tunjičanka, ki se je na podeželje preselila iz mestnega okolja – Trnovega v Ljubljani. Po izobrazbi je arhitektka, po duši umetnica, s srcem predana glasbenica. Danes mati treh odraščajočih sinov, iskrena, preprosta in odločna, a kljub temu vedno pripravljena pomagati ter sprejemati kompromise, ob tem pa poskrbeti, da bodo zadovoljni vsi vpleteni, ne glede na to, v kakšni situaciji se znajde. Delo, ki ga opravlja kot konservatorka na celjski območni enoti Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, ji zapolnjuje dobršen del vsakdana, a kljub temu najde čas za družino in petje v uspešnem Ženskem komornem zboru Vox Annae, ki ga zadnje leto vodi tudi kot predsednica. Z letošnjim letom pa je Marjana Krumpestar, nam domačinom poznana kot Košiševa Marjana, v zgodovino Tunjic ter slovenske konservatorske stroke nasploh zapisana z zlatimi črkami – za strokovno sodelovanje pri prezentaciji arheoloških ostalin na Glavnem trgu v Celju je skupaj z vodjo območne enote Danijelo Brišnik prejela Steletovo priznanje.

Marjana Krumpestar.

Steletovo priznanje.

Steletova nagrada je nagrada za življenjsko delo ter izjemne dosežke na področju konservatorstva in restavratorstva, ki jo Slovensko konservatorsko društvo podeljuje od leta 1990 dalje. Poleg nagrade društvo za pomemben prispevek pri ohranjanju in obnovi nepremične kulturne dediščine podeljuje tudi **Steletova priznanja**. Priznanja se podeljujejo tako konservatorjem kot tudi lastnikom kulturnih spomenikov, ki si izjemno prizadevajo pri njihovem vzdrževanju, ohranjanju in obnovi, ter ostalim ljubiteljem za izjemne dosežke na področju varovanja kulturne dediščine (Vir: www.s-kd.si). Nagrada je poimenovana po našem rojaku, prvem konservatorju na Slovenskem, dr. Francetu Steletu.

Po izobrazbi ste vzgojiteljica, nato ste diplomirali na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani. Kako ste se po vseh teh spremembah karierne poti znašli v službi, ki (žal moram izpostaviti) zaradi specifičnosti strokovnega dela med širšo javnostjo ni najbolj priljubljena?

Res je, moja pot do konservatorstva je zanimiva. V osnovni šoli sem spoznala, da sem umetnica po duši, zato sem bila prepričana, da bom z izobraževanjem nadaljevala na srednji oblikovni šoli v Ljubljani. A načrti so se mi zaradi slabših rezultatov sprejemnih izpitov v hipu podrli, rezervnega načrta pa takrat nisem imela. Čez noč sem morala sprejeti odločitev, kaj naj s seboj. Ker nisem bila prepričana, kam naj se usmerim, starši in učitelji pa mi v tistih časih niso bili ravno v pomoč, sem za alternativo želeni srednji šoli izbrala vzgojiteljsko, ki me je pritegnila zaradi ustvarjalnega programa, ki ga je nudila poleg splošnih predmetov. Zagotovo je k odločitvi pripomogla tudi glasba, ki mi je še danes zelo pri srcu.

Kljub vsem naštetim prednostim pa po končani srednji šoli niste nadaljevali študija na Pedagoški fakulteti, temveč ste se usmerili popolnoma v drugo smer.

Že po končanem prvem letniku srednje šole sem vedela, da mi delo v vrtcu ne bo ustrezalo. Želela sem si v bolj oblikovno-tehnične vode, zato sem se začela udeleževati delavnic in tečajev arhitekturnega risanja in kmalu odkrila, da mi arhitektura zares ustreza. Na novo odkrito znanje sem utrjevala vse do konca srednje šole in se po opravljeni maturi ter tokrat z izjemno uspešnim sprejemnim izpitom vpisala na Fakulteto za arhitekturo v Ljubljani. Že kot študentka sem se preizkusila z delom v različnih projektivnih birojih in izdelala kar nekaj idejnih in izvedbenih načrtov notranje opreme. Po diplomi in sveže ustvarjeni družini v takrat zame novih Tunjicah sem pričela iskati redno delo in priznati moram, da sem imela pri iskanju zaposlitve več sreče kot pred leti s sprejemnimi izpiti. Poleg tega pa je bilo tudi leto 2007 še dokaj ugodno za zaposlovanje in zato z iskanjem službe nisem imela večjih težav. Že v tretjem poskusu sem uspela dobiti redno za-

poslitev, varuhi dediščine pa so me v Celju z odprtimi rokami sprejeli za nedoločen čas.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije ima v svoji sestavi dve glavni organizacijski enoti, in sicer **Službo za kulturno dediščino**, ki jo sestavlja 7 območnih enot – Celje, Kranj, Ljubljana, Maribor, Nova Gorica, Novo mesto in Piran – ter **Center za konservatorstvo**, ki združuje neposredne izvedbene in raziskovalne naloge s področja restavratorstva in preventivne arheologije. Pod njegovim okriljem delujejo Restavratorski center, Center za preventivno arheologijo in Raziskovalni inštitut (Vir: www.zvkds.si).

Po desetih letih dela ste pridobili naziv višja konservatorka. Kako se spominjate vaših začetkov?
Spomladi leta 2007 sem nastopila delo kot konservatorka pripravnica. Po enoletnem pripravništvu sem opravila strokovni izpit s področja ohranjanja območij kulturne dediščine ter s strokovno nalogo, ki se je osredotočala na način priprave konservatorskega načrta za prenovo na primeru starega trškega jedra v Mozirju, pridobila naziv konservatorka. Z leti bogatih delovnih izkušenj tako na področju ohranjanja območij dediščine kot ohranjanja posamezne stavbne dediščine, sodelovanja pri pripravi gradiv in mnenj v prostorskih aktih in drugih predpisih ter sodelovanja pri popularizaciji dediščine sem nato pridobila zdajšnji naziv višja konservatorka.

Delo, ki ga opravljate, se močno razlikuje od vaših prejšnjih delovnih izkušenj. Z upoštevanjem Zakona o varstvu kulturne dediščine in varstvenih režimov težite k obnovi dediščine in ne njeni popolni spremembi ter degradaciji, namesto projektiranja pa pišete odločbe. Kako gledate na vaše delo?
Samo delo je sicer zelo raznoliko in zanimivo, a na trenutke žal preveč birokratsko, kar ljudje pogosto izpostavljajo. Dejstvo pa je, da je do tega privedel družbeni sistem, ki posameznike spodbuja, da preko pravnega orodja dosežejo svoje interese in cilje, pogosto tudi na nepopravljivo škodo dediščine. Zato moramo konservatorji naše pogoje, ki jih predpisujemo za posamezne posege v objekte oz. v območja dediščine, utemeljiti z različnimi občinskimi predpisi ter našim zakonom. Zaradi narave samih upravnih postopkov smo morali v nekaj letih po mojem prihodu na Zavodu spremeniti način dela – zaposleni smo morali opraviti izpit iz Zakona o splošnem upravnem postopku, iz prej le enostranskih kulturnovarstvenih pogojev in soglasij pa smo začeli pripravljati tudi do deset strani dolge odločbe. Seveda so zaradi uradnega jezika odločbe marsikomu težko berljive in razumljive, zato moramo konservatorji znati naše pogoje in pojasnila v skladu z zakonom obrazložiti na način, da bo zadostil vsem, tako naši stroki kot tudi investitorjem. Ta pristop za umetniško dušo zagotovo ni najbolj navdihujoč, a ker vendarle izhaja iz vsakodnevnega kritičnega ocenjevanja arhitekturnih zasnov – tako novogradenj kot dozidav k varovanim objektom ter urbanističnih ureditev znotraj varovanih območij dediščine – predstavlja tudi to delo svojevrsten izziv. Prav to me na nek način veseli, še posebej v primeru dobrih arhitekturnih rešitev v korist dediščine.

Zahtevno delo, saj morate poleg upoštevanja različnih predpisov in spoštovanja načel konservatorske stroke obenem sprejemati kompromise, saj so ne nazadnje v obnovo ter posledično uporabo dediščine vpeti različni deležniki; v prvi vrsti lastniki, investitorji in upravljavci dediščine, tu so tudi njeni uporabniki, morda drugi soglasodajalci pa seveda projektanti, izvajalci del in mnogi drugi. Pogosto namreč sodelujete pri večjih posegih v prostor, predvsem znotraj starih mestnih jeder. Kako pristopate k posameznim rešitvam?
Iskanje in sprejemanje kompromisnih rešitev je zaradi interesov posameznikov in pogosto se zgodi, da žal tudi politike, vsako leto zahtevnejše. Pogosto so v ospredju finančne zagate investitorjev, saj lahko različni posegi na dediščini na podlagi naših strokovnih odločitev samo obnovo podražijo, vendar pa je potrebno razumeti, da obnova z upoštevanjem naših odločitev pripomore k njeni ohranitvi. Ne le vizualno, temveč tudi tehnično. Lesena okna so za okolje ter sam objekt zagotovo primernejša kot plastična, prav tako uporaba drugih gradbenih materialov, ki dopustijo objektu, da diha. Sodoben material namreč pogosto objekt preveč zatesni in povzroči drugačno škodo – v primeru izolacije debelejših kamnitih ali opečnih sten ter ob tem še namestitvi nepredušnega stavbnega pohištva se pogosto pojavi plesen.

Omenili ste politiko. Kaj ste želeli s tem povedati?
Žal se v zadnjem obdobju pogosto srečujem s primeri, ko so zaradi političnih interesov marsikateri posegi na dediščini neustrezni. Pogosto se zgodi, da so si interesi posameznikov in različnih institucij v navskrižju, v takšni situaciji pa kot varuh dediščine ni tako enostavno delovati. Konservatorji se moramo z vsemi temi pobudami soočiti in poskušati doseči konstruktiven dialog ter rešitve, čeprav pogosto razločno kompromisne narave.

Kako to mislite?
Za ohranitev dediščine dopuščamo določene posege, ki sicer delno spremenijo objekt, z namenom, da zadostimo željam in potrebam investitorjev, ki so seveda vezane na samo namembnost objekta. Pri sklepanju kompromisnih rešitev pa moramo biti konservatorji izredno previdni in dosledni, da te še vedno ostanejo znotraj okvirjev, ki nam jih nalaga naš krovni Zakon o varstvu kulturne dediščine ter varstveni režimi, ki veljajo za posamezno zvrst dediščine. Zato so pri našem delu nujno potrebna velika mera strpnosti in razumevanja, širši vpogled v problematiko ter sposobnost iskanja novih rešitev in predlogov, ki bi bili sprejemljivi tako za uporabnike dediščine kot dediščino samo.

Paviljon na Glavnem trgu v Celju ponoči. (Foto: Miran Kambič)

Poznamo različne **zvrsti nepremične dediščine**, znotraj katerih lahko posamezno dediščino razvrstimo. Za lažje razumevanje so zvrsti dediščine predstavljene na primeru občine Kamnik: **arheološka najdišča** (arheološko najdišče Stari grad v Kamniku), **stavbe** (cerkev sv. Ane ter Korbarjeva hiša v Tunjicah), **parki in vrtovi** (Arboretum v Volčjem Potoku), **stavbe s parki ali z vrtovi** (Prašnikarjev dvorec v Mekinjah), **spominski objekti in kraji** (spomenik Francetu Steletu ter Žerjavova kapelica v Tunjicah), **drugi objekti in naprave** (apnenica v Stahovici in vaško napajalno korito v Buču), **naselja in njihovi deli** (mestno jedro Kamnika in vas Hruševka) ter **kulturna krajina** (pastirsko naselje na Veliki planini) (Vir: www.rkd.situla.org).

V kolikšni meri so kompromisi sprejemljivi?

Izhajajo predvsem iz varstvenega režima za posamezno zvrst dediščine, iz katerega smo po zakonu dolžni izhajati, saj določa sestavine, ki so v konkretnem primeru nedotakljive in tiste, v katere je pod posebnimi pogoji možno posegati. Naj ponazorim na primeru starega mestnega jedra Celja: v strnjenih območjih, npr. uličnih nizih, kjer so pročelja oz. glavne fasade izpostavljene in slogovno bogatejše, se ulične fasade varujejo v originalnih materialih in podobi, medtem ko se na zalednih, manj izpostavljenih fasadah pogojno dopuščajo manjši posegi, ki so oblikovno skladni s historičnim značajem stavbe. Seveda ni univerzalnega pravila, kajti ni dveh primerov, ki bi si bila med seboj enaka, zato se k rešitvam pristopa od primera do primera, pri čemer se prouči potrebe lastnika, stopnjo varovanja posamezne dediščine ter možnosti znotraj predpisanega varstvenega režima. V primeru ureditve objekta za bivanje se zagotovo pristopa drugače kot v primeru ureditve objekta za javno namembnost.

»Historične stavbe imajo namreč posebno vrednost, če to kombiniramo z neustreznimi sodobnimi materiali, kot na primer z namestitvijo plastičnih in kovinskih oken namesto lesenih, objekt močno razvrednotimo. To bi bilo nekako tako, kot če bi oldtimerju namesto kromiranih odbijačev namestili črne plastične.«

Kaj to pomeni za investitorje, ki v objektih živijo?

Kadar gre za bivanjsko namembnost, je notranjost objekta vsekakor delno možno prilagoditi življenjskim potrebam, ne nazadnje so bivanjske razmere danes drugačne, kot so bile pred sto, dvesto leti. Vendar kljub temu lastnike usmerjamo, da se v primeru izjemnih elementov, ki so prisotni v stavbi, recimo stopnišča, stebri, oboki in štukature ohranijo, nove stene, podi ali stropi pa se izvedejo na montažen – reverzibilen način. V zadnjem času se največkrat srečujem z željami investitorjev po ureditvi neizkoriščenih podstrešij, kar seveda s konservatorskega stališča prinese nemalo težav pri zagotavljanju osvetljevanja, srečujem pa se tudi z bolj invazivnimi posegi v objekte, kot je recimo umestitev dvigal. Tovrstnih idej ne zavračamo, temveč predpišemo možnosti, ki opredeljujejo način in obseg izvedbe z namenom, da se kljub posegom še vedno zagotovi ohranitev objekta v zadostni meri. Historične stavbe imajo namreč posebno vrednost, če to kombiniramo z neustreznimi sodobnimi materiali, kot na primer z namestitvijo plastičnih in kovinskih oken namesto lesenih, objekt močno razvrednotimo. To bi bilo nekako tako, kot če bi *oldtimerju* namesto kromiranih odbijačev namestili črne plastične.

Arheološke ostaline so zaradi steklenih površin paviljona vidne z ulice. (Foto: Miran Kambič)

Lahko kot primer dobre prakse izpostavim gradnjo paviljona ter prezentacijo arheoloških ostalin na Glavnem trgu v Celju? Ne nazadnje ste bili prav za ta projekt nagrajeni s Steletovim priznanjem.

Seveda. Glede na to da smo projekt uspešno pripeljali do konca in so med prenovo starega mestnega jedra odkrite izjemne arheološke ostaline sedaj ustrezno zaščitene, lahko rečem, da je bila naša glavna ideja uresničena. Gre za res pozitiven projekt ohranjanja naše dediščine, ki je od odkritja do otvoritve paviljona trajal le tri leta, pri tem pa zahteval ogromno časa, truda, iskanja tehničnih rešitev ter usklajevanj in sprejemanja kompromisov s strani vseh udeleženih, a naš cilj je dosežen. Zavedati se moramo, da takšni projekti lahko trajajo tudi pet, deset let. Ostaline so danes prezentirane *in situ*, kar pomeni na mestu odkritja, nov prostor pa je v uporabi in živi, kar je ključno za nadaljnje vzdrževanje objekta in posledično za ohranitev dediščine. Resnično razveseljujoče pa je dejstvo, da je razstavni prostor brezplačno dostopen vsakomur in kadarkoli, sama arhitekturna zasnova objekta pa hkrati omogoča, da so ostaline na ogled tudi mimoidočim z ulice.

»Na našo srečo je investitor prepoznal izjemen pomen odkritja ne le za zgodovino Celja temveč za zgodovino Slovenije nasploh in se na podlagi mne-

nja širše strokovne javnosti strinjal, da ostaline prezentira. Na tem mestu je treba izpostaviti, da je v ključnem trenutku Mestna občina Celje prepoznala pomembnost in potencial odkritij ter se projekta lotila konstruktivno.«

Kako bi na primeru zaščite arheoloških ostalin na Glavnem trgu opisali vaše sodelovanje z investitorjem projekta, Mestno občino Celje?

Ključno pri sami izvedbi projekta je bilo, da je Mestna občina Celje izkazala interes za ohranitev ostalin in njihovo predstavitev. Začetni pogovori v tej smeri niso bili enostavni. Zavedati se moramo, da je na podlagi strokovne odločitve Zavoda prišlo do spremembe projekta, ki je prvotno obsegalo le zamenjavo vseh infrastrukturnih vodov, pretlakovanje ter zamenjavo urbane opreme, naenkrat pa je bilo govora o gradnji novega objekta ter prezentaciji arheoloških ostalin, kar je projekt seveda podražilo. Na našo srečo je investitor prepoznal izjemen pomen odkritja ne le za zgodovino Celja temveč za zgodovino Slovenije nasploh in se na podlagi mnenja širše strokovne javnosti strinjal, da ostaline prezentira. Na tem mestu je treba izpostaviti, da je v ključnem trenutku Mestna občina Celje prepoznala pomembnost in potencial odkritij ter se projekta lotila konstruktivno. Na našo pobudo je odkupila prazne prostore v sosednjem objektu, s čimer je prezentacijskemu paviljonu zagotovila dodatne vsebine in nujno potrebne funkcionalne prostore. Ob finančni pomoči Ministrstva za kulturo je zagotovila glavnino potrebnih finančnih sredstev ter v prostore preselila Zavod Celeia s turistično informacijskim centrom in tako razstavnim prostorom priskrbela ustrezno dodatno vsebino, ki omogoča, da paviljon danes živi.

V razstavnem paviljonu na Glavnem trgu v Celju, v katerem ima danes svoje prostore Turistično informacijski center Celje, so prezentirane arheološke ostaline, odkrite med prenovo javnih površin v starem mestnem jedru. Arheološka izkopavanja so potekala med letoma 2013 in 2014, danes pa so v razstavnih prostorih *in situ*, kar pomeni na mestu odkritja, predstavljene izjemne arheološke ostaline, ki na novo pišejo antično zgodovino Celja kot tudi zgodovino Slovenije nasploh. V paviljonu so predstavljeni izvrstno ohranjena antična mozaika z ohranjenimi obodnimi zidovi, poslikanimi z barvitimi freskami, ostanki rimskega toplozračnega sistema ogrevanja in del srednjeveške mestne hiše – orožarne. Paviljon danes predstavlja zgleden primer sodelovanja v dobro naše kulturne dediščine vseh, ki so bili na posreden ali neposreden način vpeti v realizacijo projekta, predvsem pa investitorke Mestne občine Celje, Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, arhitekta Nandeta Korpnika ter Pokrajinskega muzeja Celje. **Projektna skupina**, katere del sta bili konservatorki ZVKDS, OE Celje **Marjana Krumpestar** in **Danijela Brišnik**, je zato za izjemen enkratni dosežek s področja arheologije prejela **priznanje Slovenskega arheološkega društva**.

Restavrirane ostaline. (Foto: Arhiv ZVKDS, OE Celje)

Zgodba pa bi bila lahko popolnoma drugačna, če investitor ne bi izkazal interesa za ohranitev arheoloških ostalin. Kako se kot varuhinja dediščine počutite v primerih, ko investitorji očitno izkažejo odklonilen odnos do dediščine, ki je ne nazadnje del naše skupne zgodovine in identitete?

Iskreno? Odnos investitorjev do kulturne dediščine me pogosto žalosti do te mere, da včasih res ne vidim več smisla v vsem vloženem trudu in delu. Slovenci v primerjavi z Avstrijci nismo vzgajani, da bi bili na nepremično kulturno dediščino, s katero se kot narod identificiramo in ponašamo, ponosni in bi z njo ravnali spoštljivo. Radi potujemo, še raje obiskujemo kraje z znamenitostmi, med katere pogosto sodi prav nepremična kulturna dediščina in se hvalimo z doživetji, pripovedujemo o nam drugačnem svetu ter cenimo tujo dediščino. Neprecenljive spomenike, ki jih imamo pred svojim pragom, pa pogosto spregledamo. Žal jih premalo cenimo in spoštujemo. Če bi jih redno vzdrževali in jih znali promovirati ter tržiti v svetu turizma, bi posledično prispevali h gospodarski rasti, obenem pa ohranili našo bogato dediščino, ki jo tujci tako radi občudujejo. Slovenci si žal želimo predvsem hitrih in poceni rešitev, medtem ko pogosto pozabljamo na dobrobit družbe, na kakovostne ter dolgoročne rešitve, predvsem pa na pomen naše dediščine, ki naj bi ostala našim zanamcem.

Verjamem, da ste v desetletju, odkar ste zaposleni na Zavodu, doživeli že marsikatero izkušnjo. Kako se spopadate s takšnimi izzivi? Predvidevam, da najraje sodelujete z investitorji, ki želijo ohraniti objekte. Kako pa se spopadate z izzivi, ko jih morate prepričati, da naj to, kar

imajo, cenijo in spoštujejo?

Žal je tistih, ki si želijo konkretno obnoviti objekte ali stara mestna jedra v skladu z našimi strokovnimi usmeritvami, zelo malo. So pa zagotovo neprecenljiv del našega vsakdana, iz katerega črpam energijo in motivacijo tudi za tiste ljudi, ki večjega pomena v ohranjanju kulturne dediščine žal ne vidijo. Sama jim poskušam razložiti, kako pomembno je, ne le zanje temveč za vse nas, da poskušamo posamezne objekte ali naselja kakovostno obnoviti z namenom ohranitve naše bogate kulturne zgodovine ter da to, da vsak na varovanem objektu počne, kar ga je volja, dolgoročno za naš prostor ne predstavlja ničesar pozitivnega. V Sloveniji kaj kmalu ne bi imeli več kakovostno ohranjene dediščine, s katero bi se lahko identificirali.

Restavrirana črno-bela freska in mozaik. (Foto: Arhiv ZVKDS, OE Celje)

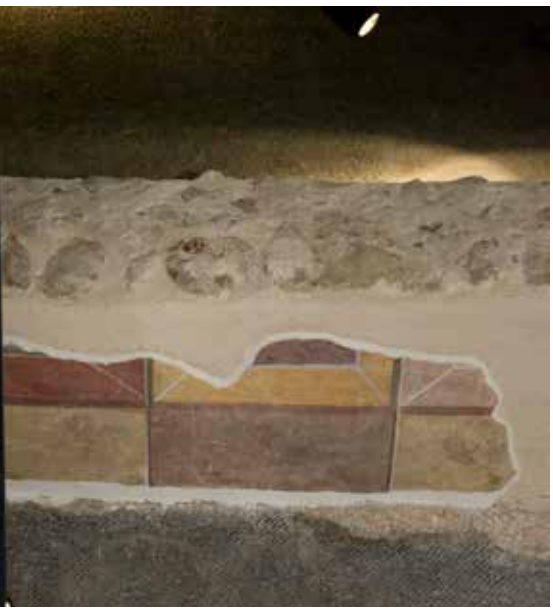

Restavrirana barvna freska. (Foto: Arhiv ZVKDS, OE Celje)

»Predstavljajte si, da bi v starem mestnem jedru Kamnika letno izgubili eno ali dve stavbi. Čez 50 let idiličnega Kamnika, s katerim se ponašamo vsi občani, ne bomo imeli več. Si lahko predstavljate? Slovenijo brez stare Ljubljane, starega dela Škofje Loke, Radovljice, Kranja, Pirana, Novega mesta, Maribora in poleg mnogih drugih naselij tudi brez Kamnika?«

Z izgubo objektov izgubljamo resnično bogato dediščino, ne le podeželja in posameznih objektov temveč tudi mestnih jeder.

Seveda. Vsako leto imamo konservatorji na celjski enoti kar nekaj pobud za rušitve objektov. In nismo edini. Situacija je podobna tudi na drugih enotah. Za lažjo predstavo naj izgubo dediščine opišem na primeru, ki je nam, Tunjičanom, najbližji. Predstavljajte si, da bi v starem mestnem jedru Kamnika letno izgubili eno ali dve stavbi. Čez 50 let idiličnega Kamnika, s katerim se ponašamo vsi občani, ne bomo imeli več. Tudi če objekte nadomestimo z identičnimi kopijami, ne morem več govoriti o srednjeveškem biseru pod kamniškimi planinami. Podobno sem nedavno poskušala obrazložiti mladi lastnici objekta kulturne dediščine in ji razložiti, zakaj niso vsi predlagani sodobni posegi v objekt ustrezni. Njen odgovor me je presenetil: ne vidi potrebe, da bi morali ohranjati varovane stavbe, saj imamo vse že fotografirane oz. predstavljene v knjigah, iz katerih se lahko učimo o naši zgodovini. Po njenem mnenju bi dejansko lahko porušili vsa historična trška in mestna jedra. Si lahko predstavljate? Slovenijo brez stare Ljubljane, starega dela Škofje Loke, Radovljice, Kranja, Pirana, Novega mesta, Maribora in poleg mnogih drugih naselij tudi brez Kamnika? Podobne situacije se me osebno močno dotaknejo, zato toliko bolj cenim projekte, pri katerih skozi lastnikov pristop do obnove objekta spoznam, da mu ni vseeno za ohranjanje naše dediščine.

Kje vidite prednosti oz. možnosti, da se ozaveščanje o ohranjanju naše kulturne dediščine širi med ljudmi? Osredotočanje predvsem na mlajše generacije?

Pomen ohranjanja dediščine se že leta poskuša predstaviti različnim posameznikom in institucijam skozi različna predavanja, simpozije, delavnice in popularizacijo dediščine. Zadnja leta se o dediščini vedno več pogovarjajo v šolah, vsako leto pa imamo vedno več dogodkov, ki se odvijajo v okviru Dnevov evropske kulturne dediščine. Pa vendar je treba v smeri ozaveščanja storiti še marsikaj, da bodo generacije, ki prihajajo za nami, s podedovano dediščino znale ravnati pravilno. Ne nazadnje je že v Ustavi Republike Slovenije zapisano, da je vsakdo dolžan v skladu z zakonom varovati naravne znamenitosti in redkosti ter kulturne spomenike. Če bosta nevednost in brezbrižnost ljudi vladali naprej, in če različnih priložnosti za ohranjanje dediščine ne bodo prepoznale tudi same lokalne skupnosti, se naši kulturni dediščini ne obeta svetla prihodnost.

Tudi Tunjičani smo lahko ponosni na našo kulturno dediščino. Najbolj znana je gotovo cerkev sv. Ane, med domačini ter našimi šolarji, ki jo redno obiskujejo, pa tudi Korbarjeva hiša. Sta del nas in ne predstavljam si, kako bi kot skupnost reagirali, če bi kateri izmed objektov izgubil bogate vrednote, zaradi katerih je bil prepoznan za pomemben dokaz naše skupne zgodovine. Kaj bi svetovali lastnikom, da bi objekti ohranili ta izjemen pomen?

Predvsem, da se še pred kakršnimi koli posegi in načrtovanimi deli kljub predsodkom obrnejo na kolege konservatorje na pristojnem Zavodu. Samoiniciativno poseganje v objekte lahko včasih privede do različnih težav – od slabo izvedenega dela, do izgube pomembnih elementov dediščine, ki se jih po neustreznih posegih pogosto ne da več sanirati, in dodatnih stroškov, ki nastanejo po nepotrebnem, za povrhu pa še slabe volje, saj se zaradi neustreznih posegov na dediščini lahko v zadevo vključi tudi inšpektorat Ministrstva za

kulturo. Konservatorji smo strokovno podkovani za obnovo dediščine in znamo svetovati, kako pristopiti k določenim problemom. Ne nazadnje pa smo tudi mi samo ljudje, ki razumemo potrebe lastnikov in skušamo storiti, kar je v naši moči, da bi jim pomagali na poti do želenih ciljev. Tudi s sprejemanjem kompromisov. Zavedati pa se moramo, da je naše poslanstvo prvenstveno ohranjanje kulturne dediščine in ne njena predelava ali rušenje. Zato imetnikom dediščine toplo priporočam, da svoje objekte redno vzdržujejo, saj bodo imeli v nasprotnem primeru zaradi zapuščenosti in dotrajanosti čez desetletja neprimerno večje težave in predvsem stroške pri obnovi. Svetujem pa jim tudi, da redno spremljajo različne razpise tako na lokalni kot državni ravni, saj je z njimi možno za obnovo pridobiti nepovratna finančna sredstva. Res, da teh razpisov ni veliko, vendar obstajajo in zagotovo lahko pripomorejo k lajšanju finančnega bremena.

Zares smo lahko ponosni, da je Steletovo priznanje, poimenovano po našem izjemnem, a pogosto premalo cenjenem rojaku dr. Francetu Steletu, prejela prav Tunjičanka. Menite, da se domačimi zadosti zavedamo, kakšen pomemben doprinos k ohranjanju dediščine nam je Stele pravzaprav dal?

Menim, da se večina domačinov žal ne zaveda, za kaj vse je France Stele zaslužen. Bil je eden najzaslužnejših raziskovalcev slovenske umetnosti, deželni konservator za Kranjsko in zato tudi prvi slovenski konservator, profesor, likovni kritik, urednik in še bi lahko naštevali. Strokovni krogi ga visoko cenijo in na njegovo čast za izjemne dosežke podeljujejo nagrade in priznanja, poimenovana po njem. V Tunjicah pa sem prireditev, posvečeno njemu v čast, v vseh letih, odkar sem tu, doživela le enkrat in v skromni družbi domačinov, a s prisotnostjo najpomembnejših oseb Direktorata za kulturno dediščino, Ministrstva za kulturo. Žal mlajše generacije, ki vsakodnevno hodijo mimo njegovega kipa, postavljenega pred tunjiško šolo, žal ne vedo, komu in zakaj je bil postavljen. Menim, da bi se morali tako izjemnemu človeku vsako leto vsaj enkrat simbolično pokloniti in izkazati spoštovanje za vse, kar je storil za nas in za slovenski narod.

Za zaključek, še kakšna misel?

Dediščina ni naša last, imamo jo zgolj v izposojo za časa našega življenja. Ob pravilnem vzdrževanju bi lahko ostala vitalna še stoletja, nas krepko preživela in ostala prihodnjim rodovom kot živ dokaz dela človeških rok naših prednikov. Uči nas na vsakem koraku – o načinu življenja naših prednikov, o dojemanju umetnosti, njihovem verovanju, socialnem, ekonomskem in družbenem statusu, njihovi pripadnosti, o praktičnosti in sožitju bivanja z naravo. Znali so se prilagoditi okolju, v katerem so živeli, iz narave črpati vse njene dobrine, ki so jih lahko uporabili za življenje. Zato dediščine nimamo pravice uničevati. Imamo pa dolžnost, da zanjo skrbimo kot odgovorni gospodarji in jo ohranjamo za naše zanamce.

Barbara Klanšek

Marjana Krumpestar in vodja območne enote Danijela Brišnik na razstavi o nagrajencih in njihovem delu v prostorih Spomeniškovarstvenega centra v Ljubljani. (Foto: Arhiv ZVKDS, OE Celje)

Ko je pred nami iz zemlje vzniknil več kot 2000 let star mozaik, je bil to neskončno čaroben trenutek. Takrat se je ideja, da bi ga lahko tam ohranili in ga pokazali obiskovalcem, zdela neuresničljiva. Ampak velikih projektov brez vizije, *korajže*, znanja, truda in podpore lokalne skupnosti ni. V Celju nam je uspelo. Ne prvič in zagotovo ne zadnjič.

Danijela Brišnik, vodja območne enote

Iz šolskih klopi

Podružnično šolo Tunjice letos obiskuje 43 učencev, od tega 17 dečkov in 26 deklic. Razdeljeni so v tri oddelke: kombinirani oddelek 1. in 2. razreda poučujeva Mojca Kališnik in Jelka Vrhovnik, 3. razred uči Ana Šekoranja, 4. in 5. razred pa Jana Trebušak. V podaljšanem bivanju jih prevzameta Darja Bevc in Marta Bajd.

1. septembra smo sprejeli le štiri prvošolce: Klaro Brežnjak, Tajo Šuligoj, Andraža Jegliča in Ažbeta Urha.

Prvošolci.

Po dolgem, deževnem septembru se je razvila lepa jesen, zato so tudi dnevi v šoli bolj prijetni. Organizirali smo kar nekaj dejavnosti, ki so učencem doprinesle trajnejše znanje, saj so temeljile večinoma na izkustvenem učenju. O nekaterih doživetjih so zapisali tudi svoje spomine, prvošolci pa so o njih takole pripovedovali:

Andraž – Policist je pokazal motor. Sedeli smo na motorju. Gledali smo film o prometu, da bomo varni v prometu.
Klara – Gasilci so pokazali peno za gašenje ognja. Šli smo v gasilski avto.
Taja – Šli smo v gozd. Nabirali smo storže, liste, gobice, vejice. Na rjuhi smo naredili drevo. Z zavezanimi očmi smo hodili in se držali za vrvico.
Ažbe – Z avtobusom smo se peljali v Kamnik. Butalci so razbili bučo in pokazal se je zajček. En Butalec je splezal na drevo, potem pa ni mogel dol. Potem so posekali drevo.

Na dogodke iz prve polovice leta 2017, šolarji jim rečemo kar iz lanskega leta, nas spominjajo fotografije.

Jelka Vrhovnik
Vodja PŠ Tunjice

Tunjičani pri Strunjanskem križu.

Odbojka na snegu v Kranjski Gori.

Škrjančki z ansamblom na zaključni prireditvi.

Prireditev za materinski dan.

Igra Meri Li En na zaključni prireditvi.

Drugošolci na taboru v Dolenji vasi pri Čatežu.

NARAVOSLOVNI DAN V GOZDU

Šli smo v gozd. Tam smo pogrnili rjuho in šli nabirat veje, listje in tako naprej in smo sestavili drevo na rjuhi. Potem so učiteljice navezale vrv in smo zaprli oči in smo se držali vrvi in hodili. Potem smo šli 1. in 2. razred nabirat različne liste.

Iva Čimžar, 2. r.

V šoli smo se pripravili za odhod v gozd. Ko smo prišli v gozd, smo objemali drevesa. Potem smo iz gozdnih plodov naredili drevo. Nato smo miže hodili po gozdu in sem se zaletel v drevo. Vrnili smo se v šolo.

Bor Mikuš, 2. r.

S šolo smo bili v gozdu. Tam smo nabirali liste. Sledili smo vrvi. Delali smo drevo iz plodov. Igrali smo se in delali hišice. Bilo mi je všeč.

Julija Jelovčan, 3. r.

GASILCI

Najprej so zadimili avlo. Potem smo odšli iz šole na zbirno mesto. Nato so prišli gasilci. Nejc iz 5. razreda je ostal v šoli, gasilci so ga šli iskat. Pustili so nam gasiti ogenj in usedli smo se v gasilski avto. Prijemali smo peno za gašenje. Nato so gasilci odšli.

Ana Erce, 2. r.

V četrtek, 19. 10., so prišli gasilci. Šli smo na igrišče in smo gasili ogenj in potem smo šli v gasilski avto. Potem smo lahko špricali s peno. Pokazal nam je termo kamero za v požar.

David Zalaznik Debelak, 2. r.

OBISK POLICISTA SANDIJA

Zelo je bilo dobro, ko je prišel policist. Ne morem verjeti, da nam je policist pokazal opremo. En film o nesreči me je zelo prestrašil. Ampak nekaj pa je bilo čudno, da ima policist nekakšno napravo za alkohol.

Julian Kek, 2. r.

Policist se nam je predstavil. Potem nam je pokazal svoje predmete, stop znak. Nato nam je pokazal film o nesreči, ki je bil zelo grozen. Potem nam je pokazal svoj motor. Vsi smo šli na ta motor.

Tilen Krumpestar, 2. r.

Policist na obisku v šoli.

POHOD PO TUNJICAH

V petek, 22. 9., smo šli s šolo na izlet po Tunjicah. Po poti smo se pogovarjali o mnogo stvareh. Ustavili smo se pri Timovi babici. Pri njej smo lahko jedli in pili in se igrali veliko iger. Hodili smo po različnih poteh. Bili smo zelo srečni, da smo lahko šli.

Eva Levec, 2. r.

Nekega dne smo odšli na športni dan. V šoli smo se zbrali in smo odšli na pohod po Tunjicah. Hodili smo kar pet ur in ko smo prišli nazaj v šolo, smo odšli na kosilo. Potem smo bili v podaljšanem bivanju, kjer smo tudi odšli ven. Ta dan je bil zabaven.

Vid Podjed, 3. r.

Ko smo šli v petek okoli Tunjic, smo šli po gozdu, kjer smo videli veliko ptic. Prišli smo do mojega doma. Mama je spekla miške. Bile so zelo dobre. Potem smo odšli nazaj v šolo. Po kosilu je prišel po mene oči. Popoldne so prišli k meni prijatelji. Zabavali smo se in igrali.

Tim Rajterič, 3. r.

V petek smo šli na šolski pohod. Prehodili smo pol Tunjic in hodili pet ur. Na pohodu smo videli veliko različnih rastlin. Šli smo tudi mimo Polonine hiše. Šli smo v Korbarjevo domačijo in potem nazaj v šolo.

Neža Cerar, 3. r.

Počitek pri Davčarju.

BUTALCI

S šolo smo šli gledat predstavo Butalci. Butalci so skregani s pametjo. Vpili so: Naj živi župan. V koruzi je bil medved. Izbrali so Butalca, da bo stražil koruzo pred medvedom. Medved mu je odgriznil glavo. Butalec je vprašal stražarjevo ženo, če je njen mož že od nekdaj brez glave. Žena reče: »*A že spet*,« in vzame palico in hoče udariti Butalca. On pa se ji je izognil. Predstava mi je bila zelo všeč.

Lara Sedušak Kljakič, 2. r.

Šli smo gledat Butalce. Bili so zelo butasti. Bili so trije. Dva Butalca sta enega Butalca z vrvjo zavezala okoli bokov k medvedu. Nato se je pretvarjal, da mu je odgriznil glavo. Dva Butalca sta šla k njegovi ženi.

Ela Vrhovnik, 2. r.

V ŠOLO

V šolo grem, hop hop.
Pridem v šolo in pouk se začne.
Kmalu je malica, njam, njam.
V šoli pišemo, računamo in beremo.
Ko se pouk konča, je kosilo.
Ko pojem, grem delat domačo nalogo.
Mami pride me iskat.

Gabi Krumpestar, 3. r.

ŽABEC IN BOŽIČ

Nekoč, pred davnimi časi, sta živela mož in žena. Oba sta bila žabca. Želela sta si majhnega žabca in ta želja se jima je uresničila. Rodil se je žabec Jan. Jan je zelo hitro odraščal. Kmalu je znal hoditi. Približeval se je božič in Jan je nestrpno čakal.

Končal se je november. Tistega dne je začelo snežiti. Mama in oče sta Jana naučila govoriti. Jan, žabica mama in žabec oče so se dan za dnem sankali, kepali, delali snežaka in počeli vragolije. Nekega dne so odšli k staremu božičku žabcu povedat, kaj si želijo. Jan si je želel plišastega medvedka, lego kocke in čisto pravo veveričko. Oče žabec si je zaželel tri pare nogavic. Mama žaba si je zaželela kuhalnico. Ko so prišli do doma, so postavili novoletno smreko, da bi lahko božiček žabec pod njo pustil darila. Naslednji dan so bila vsa darila, ki so si jih zaželeli, pod smreko. Jan je takoj

Šolarji pri Korbarju.

vse odprl in med darili zagledal veverička ter jo poimenoval Griska. Odnesel jo je v svojo sobo in jo nahranil. Potem pa je Jan odšel na kosilo. Ko je pojedel, je odšel v svojo sobo in njegove Griske ni bilo nikjer več.

Povedal je mami žabi in očku žabcu. Vsi so jo iskali. Jan v svoji sobi, mama žaba v kuhinji, oči žabec pa zunaj. Oči žabec jo je našel zunaj na drevesu. Jan je Grisko takoj stisnil. Rekel ji je, da je nikoli več ne bo pustil same. In vsi so živeli do konca žabjih in veveričjih dni. Mogoče živijo še sedaj.

Zala Bastič, 4. r.

KAKO JE BITI DRUGAČNA ŽABA

Nekoč, pred davnimi časi, sta živela žabji mož Nace in žena Elizabeta. Kmalu po poroki sta dobila dojenčico Lili. Lili je bila zelo drugačna od ostalih. Bila je rumena s črnimi pikami. Nekega dne je šla žabica Lili prvič v šolo. V šoli so se ji vsi smejali, ker je bila tako drugačna od drugih. Lili pa je bila osamljena. Učiteljici se je Lili zelo smilila.

To je povedala Nacetu in Elizabeti. Rekla je, da je najbolje, da gre Lili v drugo šolo. Starša sta to povedala Lili. Naslednji dan je šla v drugo šolo za drugačne žabe.

V razredu so bili samo štirje učenci. Med njimi je bil sitni Jan. Lili je na vsak način hotel ugrizniti. Ko je prišla domov, ni hotela govoriti. Drugi dan so se v šoli učili o drugačnosti. Naučili so se, da ni važno, kako izgledaš, ampak da je pomembno, kakšen si v srcu. Od takrat sta bila Jan in Lili najboljša prijatelja.

Taja Kočar, 4. r.

ŽIGA IN GUSARJI

Nekoč je živel žabec Žiga, imel je kar sto sester in 639 bratov. Nekega dne je rekel, da se bo šel urit za gusarja. Žabe ga niso poslušale, zasedene so bile z muhami. Žiga se je poskočno obrnil in šel h gusarjem na morje. Ko jim je povedal, zakaj je prišel, je že prvič hecno spregovoril. Gusar je rekel, da žabe niso dobrodošle na krovu rib. Žiga se je žalostno obrnil in počasi odšel. Nato pa je zaslišal glas, da nekdo vpije NA POMOČ. Bila je ribja posadka, napadli so jih morski zmaji. Žabec Žiga je hitro odskakljal k njim, vzel metlo in vse po vrsti prebutal. Ribe so mu zaploskale in ga vprašale, če bi bil njihov kapitan, on pa je s tankim glasom rekel, da ne. Potem se je hitro odpravil domov. Tam so ga vsi čakali, da bi se pridružil babici Gigi, da jim pove pravljico. Tako je bil srečen konec.

Maša Levec, 4. r.

Dotik nebes!

Oratorij Tunjice 2017
26. 6.–30. 6.

Za letošnji oratorij smo se animatorji prvič zbrali že marca. 10. 3. 2017 je dan, ko je ideja o celotedenskem oratoriju začela postajati vedno bolj uresničljiva. Letošnji oratorij smo vodile 4 voditeljice: Tadeja Hlade in Katja Jerič, ki sta prijazno priskočili na pomoč iz sosednje župnije Komenda, in pa Maruša Kosirnik ter moja malenkost. Nepogrešljiv del sta bila tudi Matevž Vidmar in naš župnik Edi. Tisti, ki pa so naše ideje še odlično izpeljali, so naši tunjiški animatorji Zala Stele, Lucija Nograšek, Lucija Vrhovnik, Anja Slana, Pika Vrhovnik, Anja Jerič, Matic Vrhovnik, Klemen Traven in Nejc Černevšek. Mislim, da je cela fara lahko ponosna na to, da so prvi celotedenski oratorij vodili večinoma tunjiški animatorji in za večino je bila to prva izkušnja vodenja celotedenskega oratorija. Po treh skupnih sestankih so bile stvari jasnejše, animatorji pa dobro pripravljeni na sam začetek oratorija. Sestanki animatorjev niso bili samo tehnične narave, vendar je ta prevladovala, a smo si vedno vzeli še kakšno minuto za našega Gospoda in ga prosili za pomoč, saj je animator otroku največji zgled takrat, ko to dokaže z dejanji in ne besedami. Dela ni bilo malo in organizacije je bilo veliko. Dobra volja, molitev, trdo delo in pesem so pomagali, da so se stvari hitreje naredile. Ko je bil kupljen material za delavnice, izdelani raznorazni napisi, himna oratorija napisana na velik plakat, pripravljeni prostori za kateheze in delavnice, izrezane kartice za imena udeležencev, naročene majice, organiziran izlet, plan B, če bo deževalo, narejene velike igre za popoldanski čas, postavljen jambor, za kar se zahvaljujem Žanu Nograšku in Blažu Romšaku, in še veliko drugih stvari. Vse ni teklo gladko, kot smo si predstavljali in si želeli, toda na koncu smo vse uredili.

Napočil je prvi dan oratorija. Animatorji smo se zbrali ob 7:00, polni pričakovanj, malce nestrpni, mogoče malce v skrbeh, kaj in kako se bodo stvari odvijale. Matevž nam je pripravil kateheze za vsak dan, ki jih je predstavil vsako jutro, preden so prišli otroci. Letošnja tema oratorija je bila *Dotik nebes*. Otroci so v jutranji igrici spoznavali, kdo je bila Jezusova mati Marija in kaj vse je naredila za vse ljudi ter kako je svoje življenje popolnoma predala Gospodu, čemu vse se je odrekla in kaj vse je pretrpela za svoje ljudstvo. Pa je nekako ostala neopažena in še danes ne vemo kaj dosti o njenem življenju. Da pa smo otrokom odlomke iz *Svetega pisma* čim bolj približali, sta poskrbela jež Zvedav in evangelist Luka, naša glavna junaka iz jutranje igrice.

Po igrici je sledila skupna kateheza v cerkvi. Dogajanje v cerkvi pa smo malo popestrili in si pričarali posebno vzdušje. Namesto v klopeh smo sedeli na tleh in namesto tega, da bi Matevž govoril za oltarjem, je stopil bližje otrokom. V cerkvi smo si ustvarili sproščeno vzdušje, toda še vedno spoštljivo in primerno. Čez teden se je energija pri katehezi samo stopnjevala in tudi otroci so pokazali, da se da tudi v cerkvi uživati, predvsem pa se nekaj novega naučiti, da molitev ni vse in najbolj pomembna stvar, ki se dogaja v cerkvi in da se da z Gospodom zbližati tudi na prav poseben način. Petje pred najsvetejšim, branje prošenj, pripenjanje listkov na križ, na katerih so naše slabosti ali razvade, sestavljanje pisane verige iz trakcev, na katerih so napisana naša imena, pihanje v jadro ladjice in jo v čim bolj ravni črti premakniti čez posodo, napolnjeno z vodo. Se sprašujete, kako je to, kar sem naštela zgoraj, zbliževanje z Gospodom? Je in vse ima svoj smisel, če smisla ne najdete, odprite *Sveto pismo* in malce pobrskajte, kje se skrivajo podobnosti, in stvari bodo postale jasne. Čez teden pa nalog niso dobivali samo otroci in niso jih dajali samo animatorji. Ob koncu

kateheze je nekdo izmed otrok lahko izbral kateregakoli animatorja in mu dal nalogo, da mora do naslednjega dne malo pobrskati po *Svetem pismu* in na jutranji katehezi v cerkvi prebrati odlomek, ki si ga je izbral, in razložiti, zakaj je izbral prav ta odlomek. S tem smo vero utrjevali prav vsi, ki smo bili prisotni pri katehezi, animatorji pa smo hkrati z dejanji pokazali, da smo zgled našim otrokom.

Po končani katehezi smo zunaj počeli raznorazne dejavnosti, ki so se navezovale na katehezo v cerkvi. Se igrali igre, pisali na listke, zaprli oči in razmišljali, se zabavali in se še bolj spoznavali in povezovali kot skupina, kot prijatelji.

Po obeh katehezah so sledile delavnice. Skupaj z otroci smo ustvarjali raznorazne izdelke – rožne vence, kozarčke ovijali v volno, izdelovali *povštrčke*, vlivali vlitke tunjiške cerkve in jih pobarvali. Po delavnicah je sledilo kosilo, za katerega so poskrbeli naši farani.

Po kosilu pa je sledila velika igra. Kaj je to? To je igra, v kateri otroci opravljajo raznorazne naloge in tekmujejo med seboj. Namesto tega, da na računalniku pritiskajo tipke, sami tečejo, skačejo, plezajo, pojejo, brcajo žogo … kot da bi se znašli v nekakšni računalniški igrici, samo da se ob tem mnogo bolj zabavajo in razmigajo. Med veliko igro pa seveda uživamo tudi animatorji, saj skupaj z otroci delamo vragolije, ki pa naj ostanejo skrivnost.

Dnevi na oratoriju so hitro minevali. Pred nami pa je bila še ena *nagrada* – izlet na Bled. Na Bledu smo se kopali. Vreme nam je malo ponagajalo, pa nič zato. Vseeno smo uživali. Obiskali smo cerkev na Bledu, nazaj grede pa smo se ustavili še v Adergasu in pogledali, kakšno cerkev imajo tam. In kaj se skriva pod cerkvijo. Nisem prepričana, če lahko povem, kaj je bilo pod cerkvijo, lahko pa vprašate kakšnega udeleženca oratorija.

Zadnji dan pa smo imeli še zahvalno mašo za tako lep oratorij, ki je minil brez večjih zapletov, predvsem pa smo veseli, da (razen tega, da smo zgubili en čevelj) so vsi otroci ostali zdravi in celi.

»Na koncu oratorija smo hvaležni Bogu za vse dobro, kar smo doživeli, in pa seveda naši materi Mariji, ki nas je spremljala skozi ves teden. Oratorij pa ni le projekt enega človeka, pač pa je vanj vpetih kar nekaj posameznikov in skupin, ki bi se jim radi zahvalili.

V prvi vrsti bi se rada zahvalila gospodu župniku, ki je imel pogum, da smo skupaj organizirali prvi celotedenski tunjiški oratorij! Seveda hvala animatorjem, ki so skrbeli za 39 otrok. Vsak dan so pripravili krajšo dramsko igro, ki je govorila o Mariji, sodelovali so pri delavnicah, pri igrah, skratka povsod so bili na voljo. Da nismo bili lačni, so poskrbeli Ana Stele, Tončka Golob in Boštjan Jelovčan. Da pa smo se lahko posladkali, ste poskrbeli številni župljani, predvsem se zahvaljujemo tistim, za katere je bil to edini stik z oratorijem. Naj vam Bog to povrne! Hvala tudi sponzorjem, ki ste na tak ali drugačen način podprli oratorij, med njimi ste bili Janko Romšak, Matej Kosirnik, Nejc Mikuš, Renata Vrhovnik, Matija Podjed in Primož Čimžar. Nekaj je bilo tudi skritih sponzorjev, ki ste oddali prostovoljni prispevek, hvala vam za to, hvala tudi gasilcem, za vašo pripravljenost, da bi nam priskočili na pomoč pri igrah. Na koncu bi se rada zahvalila še vam, otroci, da ste se udeležili oratorija, za vaš pogum, in pa vam, starši, da ste nam zaupali vaše otroke. 39 otrok in 15 animatorjev je zelo lepa številka in upamo, da se bomo naslednje leto ponovno v takem številu srečali!«

Katarina Romšak

Praznik otroškega petja na Rakovniku

Cerkvena otroška pevska zbora iz župnij Tunjice in Mekinje, ki ju vodi Marjeta Čimžar, sta v nedeljo, 5. 2. 2017, sodelovala na srečanju cerkvenih otroških pevskih zborov v znani romarski cerkvi Marije Pomočnice na Rakovniku v Ljubljani.

Poseben avtobus, ki sta ga zagotovili župniji Tunjice in Mekinje, je mlade pevce in spremljevalce že ob 11. uri odpeljal iz Tunjic preko Mekinj v Ljubljano, kajti ob 12. uri se je začela generalka. Bolezen je zborovodkinji Marjeti preprečila udeležbo, vendar je pripravila oba zbora za ta edinstveni dogodek, mož Bogo pa je na avtobusu prebral njeno sporočilo, s katerim je v mislih pospremila in spodbudila male pevce.

Po končani generalki so otroci imeli čas za malico in malo osvežilo, ob 15. uri pa se je začela sveta maša. Edinstvena, izjemna, posebna … V nabito polni cerkvi smo vsi prisotni doživeli čudovito uro in pol. In prisluhnili pesmim iz dobesedno tisočerih grl.

To srečanje, ki je že tradicionalno, vsaki dve leti organizira Salezijanska mladinska pastorala na prvo nedeljo v februarju. Z glasbeno sveto mašo se počasti spomin na ustanovitelja salezijanskega reda in zavetnika mladih, sv. Janeza Boska, ki praznuje svoj god 31. januarja, obenem pa gre za skromno zahvalo za njegovo poslanstvo in delo. Hkrati pa pomeni tudi vzpodbudo pri poživljanju glasbe po slovenskih župnijah.

Iz različnih koncev Slovenije se je srečanja udeležilo 56 zborov, en zbor pa celo iz Srbije. Poleg orkestra je pri maši prepevalo okrog tisoč mladih pevcev pod vodstvom dirigentke Polone Stegu.

Vsi, ki so/smo si vzeli čas in se udeležili te posebne maše na Rakovniku, smo prisostvovali enkratnemu dogodku, ki te gane do solz.

Malo utrujeni smo med dežnimi kapljami šli do avtobusa in nazaj domov. Prijetna doživetja pa ostanejo v srcih in bogatijo življenje.

Ta članek končujem z veliko željo, da bi Marjeta čez dve leti spet pripravila cerkveni otroški pevski zbor, da bo sodeloval na srečanju prvo nedeljo v februarju 2019.

Monika Podjed

Oba zbora pred cerkvijo na Rakovniku.

In v cerkvi – pomešani v množici.

Med sprehodom po mestu smo od blizu videli arheološka izkopavanja na Muzejskem trgu.

Drevesna hiša v Mestnem gozdu.

Tunški glas – izlet

V nedeljo, 18. junija 2017, smo se z nagrajenci letošnje križanke (*Tunški glas*, tema: pravljice) odpravili na izlet v štajerske kraje, in sicer v Celje.

Izpred naše šole v Tunjicah smo se odpravili nekaj čez dvanajsto uro. Šlo nas je deset. Vožnja je hitro minila, saj smo se veliko pogovarjali in zabavali. Ko smo prispeli v Celje, smo najprej šli na pijačo in tam še malo poklepetali. Nato pa smo se odpravili proti Pokrajinskemu muzeju Celje v Knežjem dvoru. Tam nas je pričakala naša vodička. Ogledali smo si razstavo *Celeia – mesto pod mestom*. Ko so Celjani popravljali ceste ali pa ko so kaj gradili, so pod današnjim mestom našli ostanke prejšnjega mesta iz časov Rimljanov. Naša vodička nas je popeljala skozi zgodovino ozemlja, na katerem danes stoji mesto Celje. Bilo je neverjetno. Ogledali smo si lahko ostanke rimske ceste, talnega in stenskega ogrevanja, kipov, fresk in pa še veliko drugega. Ko smo si ogledali muzej, nas je vodička odpeljala še do Stare grofije, kjer smo si ogledali rimski lapidarij ter Celjski strop, katerega leto nastanka in avtor nista znana. Po ogledu smo se vodički lepo zahvalili za zelo poučen in zanimiv ogled muzeja. Nato smo se odpravili še na ogled paviljona, v katerem je ohranjen mozaik. Pri gradnji paviljona je sodelovala naša domačinka, Marjana Krumpestar. Po ogledu in krajši predstavitvi paviljona, ki jo je vodila Barbara Klanšek, saj se s tem tudi ukvarja, smo se odpravili na sladoled v Mestno plažo Celje. Tam smo še malo poklepetali in se odločili, da bomo naredili še en krajši pohod. Naš krajši pohod pa nas je vodil do največje drevesne hiške v Sloveniji, ki je neverjetna, saj bi lahko tudi živel v njej, če ne bi bila sredi gozda. Po ogledu hiške pa smo se odpravili nazaj do avtomobilov. Domov smo prišli okoli osme ure.

Tako se je naš prekrasen izlet zaključil. Vsi smo bili nad izbiro izleta zelo navdušeni in tako imamo še en prečudovit spomin.

Saška Pavlovič
Foto: Barbara Klanšek

Pred paviljonom na Glavnem trgu, v katerem sta ohranjena antična mozaika.

Pod vodstvom izkušene vodičke Pokrajinskega muzeja Celje smo spoznavali bogato zgodovino knežjega mesta.

Obisk Suhe krajine

Tunjičanke, ki se ob torkih dobivamo na pohodih po domačem kraju, smo se odločile, da letos obiščemo Suho krajino. Na poučen izlet smo povabile prijatelje iz Kamnika. Pod vodstvom gospe Marije Korošec, ki je mladost preživela v teh krajih, smo si ogledali zanimivosti. V občini Trebnje smo odšli do obeležja 15. poldnevnika; to je navidezni polkrog, ki povezuje oba zemljina tečaja. Mreža poldnevnikov je zaradi rotacije Zemlje okoli lastne osi izredno pomembna pri določanju časovnih pasov na Zemlji. Od tod je tudi čudovit pogled nad gričevnato pokrajino. Ker sta pred leti, ko sta hodila po slovenski Jakobovi poti, v bližnjem albergu v kraju Vrhtrebnje prenočevala gospa Monika in gospod Tone Podjed, smo si ogledali, kako izgleda prenočišče, ki ga ponudijo romarju. Gospa Tatjana, ki nas je sprejela, je doma iz Vrhpolja pri Kamniku.

Pot nas je vodila v Žužemberk, kjer nas je pričakala prijazna vodička, ki nas je popeljala po gradu in nam predstavila njegovo zgodovino. Iz grajskega stolpa smo se spustili do glasbene sobe, kjer smo zapeli in dobre volje odšli do cerkve, ki je bila med vojno delno porušena in so jo obnovili. V bližini se nahaja spomenik žrtvam vojne, ki smo ga obiskali. Vso pot nas je spremljala pesem.

V Dvoru smo si ogledali Železolivarski muzej. Livarna je delovala od 1796. do 1891. leta. V njej je bilo ulitih veliko umetniških in drugih ulitkov, ki so ohranjeni do danes. V sodobni multimedijski učilnici smo si ogledali film, prikazali so nam zgodovino livarstva na Dvoru in primerjavo preteklosti s sedanjostjo.

Po odličnem kosilu smo odšli na pohod do reke Krke, si ogledali brzice in slapove, ki jih tvori lehnjak. Ob Krški jami smo si natočili hladno studenčnico iz izvira Krke.

Vsak delček Slovenije ima svoje lepote, tako smo jih letos odkrivale v Suhi krajini. Ljudje so odprti, gostoljubni in prijazni. Lepo smo se imeli in spravili košček lepot v spomine.

Metka Mestek

☺ Smešnica ☺

Janez je bil pravi Gorenc. Bil je pri lovcih. Jeseni so vsako nedeljo jagali. Po končanem lovu pa so zbrali po 10 € in si skuhali skupni golaž. Janez pa je s seboj vselej prinesel le kos kruha in pol klobase, da ni bilo treba dati kaj v skupno kaso. Kolegi so mu nekoč skrivaj ukradli klobaso, v papir pa zavili pasji kakec in se muzali, kaj se bo zgodilo. Ko so že vsi pojedli golaž, je Janez še kar nekaj mešal po kotlički, pa ga le eden vpraša: »*Kaj pa iščeš?*« Pa pravi Janez: »*V golaž sem dal pogreti pol klobase, zdaj pa je nikjer ni.*«

Tunjiški romarji na cilju.

Župnijsko romanje na Brezje

Tretja sobota v septembru je že nekaj let rezervirana za župnijsko romanje na Brezje. Letos je bil september deževen, vendar se je že nekaj dni pred romanjem zvedrilo in tudi na dan romanja je bilo lepo vreme.

Še v mraku in v rahlo meglenem jutru smo se zbrali pred šolo. Pridružili so se nam še od drugod, bili smo kar različnih starosti. Po blagoslovu našega župnika, gospoda Edija Strouhala, ki je tudi romal z nami, smo se odpravili na deseturno pot.

Od Vrhovja do Zaloga je samotna pot, kot nalašč primerna za to, da smo zbrano in v miru zmolili rožni venec. In potem so se pred nami vrstili kraji, ki jih z avtom hitro dosežeš, peš pa je šlo bolj počasi. V Dvorjah smo si privoščili prvo kavico.

Kmalu smo prišli do posestva Brdo, ki je obdano z žico, ob njej pa je speljana makadamska pot. Moram priznati, da se mi je kar vlekla. Ni in ni je hotelo biti konec. Potem smo šli skozi Veliko gmajno in nekateri so tik ob stezi našli lepe jurčke. Prečkali smo cesto, ki pelje iz Kranja proti Golniku, in se spet znašli v gozdu. Tokrat je bil to Udin boršt, kjer so včasih gospodovali rokovnjači in spet so imeli nekateri srečo pri gobah.

Po lepi gozdni poti smo prišli v Strahinj, nato pa še malo po cesti do Podbrezij, kjer smo imeli malo daljši počitek za zasluženo kavico.

Okrepčani smo se podali na zadnje kilometre. Zadnji vzpon nas je kar malo zasopihal, vendar smo v ciljni ravnini do cerkve na Brezjah zmolili še en del rožnega venca. Po prihodu smo se udeležili maše, potem pa smo se še postavili ob papežev kip za skupinsko sliko. Ker jih je na Brezje prišlo tudi nekaj z avtomobili, smo se udobno vrnili domov. In tako se je moje prvo daljše romanje končalo, na trenutke sicer naporno, vendar nepozabno doživetje.

Čeprav sem v letošnjem letu praznoval 60-letnico, moram priznati, da še nikoli prej nisem bil peš na Brezjah. Obstajala je sicer želja, vendar mislim, da ni bilo dovolj volje. Letos mi je to uspelo in če mi bo zdravje služilo, bom drugo leto zagotovo spet zraven.

Stane Podjed

Romanje po Ziljski dolini

Do roba slovenstva

V najlepšem mesecu leta sem se priključil veliki romarski skupini iz Kamnika, ki si je za cilj zadala obiskati naše rojake onstran Karavank. Romanje sta organizirala Društvo sv. Jakoba in Društvo Demos na Kamniškem. Idejno si je romanje zamislil znani kamniški pohodnik Vido Kregar, ki je te mejnike slovenstva že večkrat prehodil peš. Na Koroškem se nam je pridružil župnik Stanko Trap, ki kot novodobni Martin Čedermac povezuje Slovence na avstrijskem Koroškem v borbi za ohranitev jezika.

Vso pot so nas spremljala vedno nova doživetja, ki so nam veliko povedala o trdnosti in vztrajnosti ter potrebi po nadaljevanju in ohranjanju slovenskega jezika. Vedno bolj se nam je kar sama po sebi dogajala primerjava z odnosom do maternega jezika v Sloveniji. Zdi se, da smo postali zelo mlačni, da nekritično sprejemamo vse, kar je tujega, za višjo vrednoto; svoj jezik in kulturo, kolikor je še imamo, pa zanemarjamo.

Obiskali smo šest cerkva, skromnih kar se da. Bogatih pa z vsebino in zgodovino. Povsod slovenski napisi na križevem potu in tudi drugod. Tudi na pokopališčih je vse polno slovenskih imen in priimkov. Župnik Stanko Trap, ki je nedavno praznoval 50-letnico mašniškega posvečenja, je z veliko vnemo pripovedoval zgodbe iz svojega poslanstva. Da je resnično duhovni vodja Slovencev, se je čutilo z vsako njegovo besedo. Primerjal je izraze za posamezne stvari v nemškem in slovenskem jeziku in resnično je naša govorica bolj mehka, topla in tudi melodična.

Bolj ko smo se bližali zadnji slovenski vasi v Ziljski dolini, Brdu pri Šmohorju, bolj mi je utripalo srce. V tej vasi sta našla zatočišče moj stric France in njegova žena Iva Justin, pred 2. svetovno vojno učiteljica in organizatorka društvenega življenja v Tunjicah. Učiteljico Ivo so pregnali nacisti, stric France pa je bil napoti revolucionarjem. Bila sta begunca in dolgo je trajalo, da sta si na pozna leta ustvarila dom. Vseskozi sem razmišljal o njuni usodi in se skušal vživeti v njuno življenje daleč od Tunjic. Tudi v Tunjicah je bilo kulturno življenje pred 2. svetovno vojno na visokem nivoju, pa je bilo nasilno prekinjeno in uničeno, onadva pa sta, nič kriva, postala begunca. Ti poskusi se v raznih oblikah pojavljalo vseskozi v tem našem narodu, kot da bi hoteli zbrisati našo zgodovino, ki je zelo, zelo stara, saj smo eden najstarejših evropskih narodov. To dejstvo zelo težko prehaja v našo zavest, zato je toliko težav z našim samospoštovanjem in ponosom, da bi si priznali to, kar smo.

S temi mislimi v glavi smo se bližali zadnji slovenski vasi v Ziljski dolini. Avtobus je ustavil na trgu pred cerkvijo, šolo in gostilno. Več kot 30 let je že minilo, odkar sem bil zadnjič tu. S prijateljem Janezom stopiva do mize pred gostilno, kjer so štirje očaki srkali vsak svoje pivo. Kakšno veselje je zažarelo iz njihovih oči. Prvo vprašanje je bilo: »*Ali znata peti?*« Kakšno veselje! Tudi oni pogrešajo slovensko petje, saj jih je vedno manj, mladi pa odhajajo! Spominjali so se svojih mladih let, ko so bili učenci pri Ivi Justin, kakor tudi Birtov oče, ki je bil z nami na tem romanju. Tudi njegovi spomini so bili čisto sveži na nepozabno druženje in sodelovanje celotnih Tunjic.

Urednica našega časopisa Milena in njen mož Justin, ki v zadnjih letih skrbita za boljše družabno življenje v Tunjicah, sta tako vsekakor dobila dobro vzpodbudo, da je vredno vztrajati na poti ohranitve našega jezika, kulture, petja, narodnih noš, predvsem pa povezovanja nas Slovencev tu in drugod po svetu.

Valentin Zabavnik
Foto: Milena Erbežnik Klanšek

Prav vsi smo zmagovalci.

Mi gremo pa na morje, se plavat naučit …

Tunjiške igre brez meja

Društvo Tun'ški glas je tudi letos v izdihljajih poletja organiziralo Tunjiške igre brez meja, tokrat že tretje. Sončno sobotno popoldne je 26. avgusta pred iztekom poletnih počitnic poskrbelo, da so igrišče pod tunjiško podružnično osnovno šolo zavzele palete pisanih barv, maskot, navijaških rekvizitov, prešerno razpoloženih gledalcev in v naloge osredotočenih tekmovalcev, ki so poskrbeli za smeha in prigod polno nepozabno doživetje.

Tokratne igre so postregle s pestrim naborom nalog, ki so se tematsko nanašale na vsakdanje življenje kmeta, vse od dela, preživljanja prostega časa do zakonskega življenja. In ne nazadnje tudi do preverjanja dobrih sosedskih odnosov. Športni dogodek, ki sta ga povezovala Anže Slana in Barbara Klanšek, se je pričel s slovesnim sprevodom in predstavitvijo vseh sodelujočih ekip ter sodnikov, ki so skrbeli za pravilen potek iger. Letos so v sodniške čevlje stopili Mateja Kragelj, Špela Hribar, Katarina Romšak, Milena Erbežnik Klanšek, Kaja in Mitja Ogrin ter Rok Klanšek, odgovornost glavnega sodnika pa je tudi tokrat prevzel Matjaž Klanšek. Na prizorišče so nato prišla tunjiška dekleta, Anja Slana, Saška Pavlovič in Lucija Vrhovnik, ki so prinesla zastavo Tunjiških iger brez meja, nato pa jo slovesno dvignila ob zvokih slovenske himne, ki jo je zapela častna gostja dogodka mag. Alenka Gotar. Pred pričetkom iger, ki jih je naznanil pok možnarja, je zbrane pozdravila tudi predsednica društva Milena Erbežnik Klanšek in vsem, tekmovalcem ter navijačem, zaželela prijetno preživeto popoldne.

Letos so nastopile štiri ekipe, ki se iger redno udeležujejo – Žabci, Žgankarji, Zadn' rob in Smrkci, pridružile pa so se jim tri nove – Majstri in Fuzbalerji ter Krti, gostujoča ekipa iz Krtine. Tekmovalci so morali v šestih igrah ekipno kot tudi individualno prikazati različne vzdržljivostne in hitrostne spretnosti, skozi igre pa so se preverjale tudi sposobnosti posameznih članov v potrpežljivosti, iznajdljivosti ter ekipnem sodelovanju.

Zmagovalca iger je tudi letos določil tesen izid. Po enoletnem premoru so zopet slavili Smrkci in upravičili sloves najuspešnejše ekipe Tunjiških iger brez meja, saj so do sedaj zmagali vsakič, ko so se iger udeležili. Drugo mesto je osvojila gostujoča ekipa iz Krtine, tretje mesto pa je pripadalo ekipi Zadn' rob. Za organizatorje pa so bili zmagovalci prav vsi udeleženci dogodka, zato jim je predsednica društva podarila simbolična darila, ki jih je pripravil Justin Klanšek. Po koncu iger se je druženje še dolgo v noč nadaljevalo ob osvežilni pijači, okusni hrani ter glasbeni spremljavi, za katero je poskrbel glasbenik Kr'en.

Barbara Klanšek
Foto: Gašper Plevel

Tekmovalci nestrpno čakajo na pričetek iger.

Zvesti navijači so v športnem duhu glasno navijali za svoje ekipe.

Vedno nasmejani in odlično razpoloženi Žabci.

Ekipa Zadn' rob je letos osvojila tretje mesto.

Osredotočenost je bila ključnega pomena ...

Počitek v senci pred naslednjo igro.

Alenka Gotar je zapela slovensko himno.

Naj živita srečno ženin in nevesta ...

Letošnja gostujoča ekipa iz Krtine je osvojila drugo mesto.

Novost letošnjih iger so bile okusne palačinke, za katere sta poskrbeli Marinka Štupar in Monika Golob.

Ni tako enostavno, kot je videti na prvi pogled.

Zadnji lepotni popravki pred skokom v zakonski jarem.

Na obisku pri gospe Rozaliji Štrajhar

Gospa Rozalija Štrajhar, rojena Koželj, je ugledala luč sveta 17. septembra 1919. Sedaj živi nasproti tovarne Eta. Ima svoje stanovanje, ki pa je povezano s sinovim. Sama še gospodinji, občasno ji pomaga sin z družino. Še dve leti nazaj je šla s prijateljico v Izolo na dopust. Tam so bili ob petkih plesi, zelo rada je plesala.

Je najstarejša še živeča Tunjičanka. Rodila se je pri Spodnjem Naumu kot osmi izmed devetih otrok, potem ko se je oče vrnil iz prve svetovne vojne, s soške fronte.

Otroških let se spominja po revščini, v kateri so živeli. Doma so imeli sadje: jabolka in hruške. Krompir in zelje sta bila hrana za preživetje. Poleti so nabirali gobe in borovnice, ki so jih prodajali in zaslužili kak dinar. Gob je bilo tedaj veliko. Na kmetiji so redili kokoši, vendar jajc otroci niso jedli, ker jih je mama vse prodala. Moral si zboleti, da so ti ocvrli jajce. Revščina je gledala okrog vseh vogalov. Spominja se, da so za veliko noč mama skuhali jajca in jih razdelili med otroke. Vsak je dobil tudi majhen štrukeljček, vse so lahko takoj pojedli. Kako je bilo dobro! Za veliko nedeljo, ko so se vrnili od maše, so postavili na mizo potico in suho meso.

Iz šolskih dni se spominja učiteljice Tonijeve, ki je bila dobra kot duša. Nasledila jo je Justinova, ki po njenem pripovedovanju ni bila prijazna do otrok. Tisti, ki niso ubogali, so jih dobili s palico. Tudi župnik Razboršek je pomagal učiteljici pri vzpostavljanju reda v šoli, kajti vedno ga je poklicala, da je pomagal *narediti red*, s palico seveda. Spominja se, kako so šolske *cekarje* uporabljali kot podlago za dričanje po hribu. To so bile torbe, narejene iz pšenične slame, ki je ostala po žetvi. Mama je spletla slamo v kitke, nesla jih je šivilji, da jih je sešila skupaj. Malo večji otroci so hodili v *tabrh* pomagat h Korbarju, k Šklet', h Kotarju. Pomagali so okopavati in pleti. Še sedaj se spominja Korbarjeve mame, ki jim je dala za malico kruh, žejo so si gasili s hruševo vodo. Jeseni so se pod njihovo brajdo lahko do sitega najedli grozdja. Rada se spominja igre *Miklova Zala*, kjer je igrala kmečko dekle. Posebno lepi so bili kostumi, v katerih so bila dekleta oblečena v prekrasne *dendelčke*.

Poročila se je novembra 1939. leta. Poročna večerja in ohcet sta bili na Duplici, kamor se je preselila. Prisotni so bili le domači. Zvečer so mamo odpeljali z vozom do Kamnika, nato je šla peš v Tunjice. Prva služba je bila na Duplici, pri Remc' – kasnejši Stol. *Žlajfala* – brusila je stole. Težko delo je bilo, polno prahu. Po rojstvu otrok je ostala doma. Rodila jih je sedem, pet je še živih. Ko se je pričela 2. svetovna vojna, so otroci odraščali. Življenje je bilo težko. V hiši, kjer so stanovali, ni bilo tekoče vode. Ponjo so hodili v Remčevo vilo, prali so v Mlinščici. Pranje je bilo drugačno kot sedaj. Perilo so drgnili na *ribežen*, namesto praška so uporabljali bukov pepel. Stranišče je bilo na *štrbunk*.

Hiša na Duplici, v kateri so stanovali, je bila *nišanska točka* za mine, ki so jih streljali partizani z Velike planine, da bi zadeli vlak, ki je vozil mimo. Vlaka nikoli niso zadeli, otroci pa so se v teh luknjah kasneje igrali.

Ko so otroci zrasli, je delala v drevesnici. Pobirali so sadje, okopavali, lopatili. Takrat so imeli vsajenega veliko ribeza. Nato se je zaposlila v lekarni, kjer je pospravljala. Da se je tu zaposlila, jo je spodbudila gospa Mlakarjeva. Lepe, prijetne spomine ima na obdobje, ki ga je tu preživela, prijateljske stike so ohranili do sedaj.

Mož je bil zaposlen pri železnici. Imel je težko delo, bil je kovač. Na delo

Rozalija Štrajhar.

je odhajal ob štirih zjutraj. Vsak dan mu je pripravila zajtrk – belo kavo in kruh. Če je kaj ostalo, so po očetovem odhodu otroci vse pojedli. Nato so smuknili v njuno posteljo, kjer so se stiskali k mami. Ogrevanja v tistih časih ni bilo, kurili so v kuhinji, kjer so imeli štedilnik. Drugi prostori so bili neogrevani. Ko je šla nekoč v trgovino po kruh in je nekaj časa ni bilo nazaj, so otroci ostali sami doma. Z rinkami s štedilnika so delali po stenah kuhinje slike. Na novo so jo morali prebeliti. Rada je zamesila kruh, ker pa niso imeli ustrezne peči, ga je

Marija Koželj – Sp. Naumova, Rozalijina mama.

Albina praznuje 60 let – Štrajharjevi leta 1992.

odnesla v pekarno pri Murnu, da so ga spekli. Tudi k Pernetu ga je nosila. Jedli so rženega in koruznega.

Železničarji so imeli v Ljubljani svojo trgovino, kamor je hodila po *fasengo*. Z zadnjim vlakom je šla zvečer v Ljubljano s košem na hrbtu, celo noč čakala na odprtje trgovine, nabavila, zjutraj pa s prvim vlakom nazaj. Med čakanjem so dobili številke, da ni bilo nepotrebnega krega. Včasih jih je prišel pogledat direktor. Ker je bila noseča, slabotnega videza, je imela tudi kakšen privilegij. Direktor jo je povabil s seboj in še pred uradnim odprtjem trgovine ji je v koš naložil, kar je potrebovala. Ker je bil preveč dober do ljudi, so ga kmalu premestili.

Železničarji so dobili karte za vlak. Tako sta z možem prepotovala vso Jugoslavijo. Imeli so svoj vagon. Hrano so prinesli s seboj. Ogledali so si zanimivosti in se poveselili. Otroke so takrat pazili stara mama. Prve čevapčiče sta jedla v Kumanovu, kamor sta šla obiskat sina, ki je bil pri vojakih.

Z možem sta veliko kolesarila. Ob nedeljah popoldne sta se odpeljala tudi do Trojan po krofe. Dobro sta se razumela. Ko je bila stara 85 let, je še sedla na kolo. Ker pa je bilo njeno kolesarjenje vse bolj nezanesljivo, so ji otroci prepovedali vožnjo.

Veliko je pletla, največkrat ponoči. Naredila je več kot 60 kap oz. klobučkov. Pazila je na vnučke, v njihovi hiši je bilo in je še vedno veselo. Rada gre k hčerki Ivi in ostane nekaj dni pri njej. Z otroki se dobro razumejo. Radi jo obiskujejo in kramljajo z njo, radi jo imajo. Če ji zdravje dopušča, še vedno pride v Tunjice, ko goduje sveta Ana in za 1. november. Že 38 let je vdova. Vesela je, ker jo mladi povabijo na domačijo, kjer se je rodila. Vedno jo lepo sprejmejo. Tu živita Janez in njegova pridna in prijazna žena.

Prijetno je bilo kramljati z gospo Rozalijo, se spominjati starih časov in obujati zanimive dogodke iz njenega življenja. Sinovi in hčerke jo imajo radi, lepo se razumejo in vračajo ji vso ljubezen, ki so jo v mladosti dobili od nje. Želimo ji veliko trdnega zdravja in veselih trenutkov.

Metka Mestek

Le redkokdo pogleda skozi slepe line v zvoniku. Bravo Justin!

Prosimo za zdravo pamet

Na odprtem razpotju v Tunjicah pod tremi mogočnimi hrasti stoji kapelica z napisom: »*PROSIMO ZA ZDRAVO PAMET.*«

Vsa pokrajina je bila ob njeni otvoritvi oblita z zlatim oktobrskim soncem, kakor bi nebo samo sodelovalo ob njeni blagoslovitvi. Saj blagoslov z mašo ni bil namenjen le pokojnemu očetu Roku in kapelici za mimoidoče, ampak vsem prisotnim, tudi vsem ljudem te sončne dežele, poljem, gozdovom, drevesom, živalim – in domovini.

Po bogatem uvodnem kulturnem programu z Mestno godbo Kamnik in mažoretkami je blagoslavljal in maševal prošt gospod Jožef Lap, brat Roka Lapa, znamenitega pevca Kamniških koledniko v, ki se je od nas poslovil pred sedmimi leti.

Njegova umetniška sodelavca in prijatelja Janez Majcenovič in Tomaž Plahutnik sta mašni obred skupaj z zboroma otroških in odraslih pevcev oplemenitila s pesmijo in citrami. Ker sem na koncertih Koledniko v z umetniško besedo večkrat sodeloval tudi sam, so me imeli kar za svojega četrtega člana. Gostovali smo pri rojakih v Argentini, Urugvaju in Braziliji, ko smo se v domovini pripravljali na plebiscit za svojo državno samostojnost (1990).

Rok je bil tokrat v tej čudežni simfoniji svetlobe in pesmi ter v milem sozvočju jesenskih barv gotovo med nami. Nevidno nas je povezoval v družino. Z vsemi Lapovimi z bližnje domačije za hribom nad kapelico in z vsemi, ki smo se množično odzvali prijaznemu povabilu na slovesnost.

Jaz sem prišel na pisno povabilo družine Lap in na klic pokojnega Roka, ki mi je nekoč ponosno razkazal sinovo posestvo z mogočno hišo, ki jo je nedavno kupil in pravkar obnavljal. Z njim sem se spoprijateljil ob skupnih nastopih doma in v tujini zaradi njegovega razumevanja tragike slovenskega razseljenstva in subtilnega posluha za ranjenost človeških src. Prepričal me je s svojim pevskim talentom in z iskreno ljubeznijo do domače pesmi, rodne zemlje, družine, naroda in domovine.

Kapelica z Grkmanovo domačijo v ozadju.

Kapela je nastala ob sodelovanju Andreja Lapa ter arhitekta Tomaža Schlegla.

Lastnika domačije Taja in Andrej Lap v narodni noši.

Župnika Edi Strouhal in Pavle Juhant, prošt Jožef Lap ter Janez Majcenovič.

Zato naj temu globokemu sobotnemu doživetju v Tunjicah dodam svojo pesem ***Družina***:

Družina smo: druži nas ista kri,
družijo iste skrivnostne vezi –
ki jih nihče ne more izničiti,
ne pretrgati, ne zatajiti.

Družina – iz iste hiše doma –
družina, ko sedamo k skupni mizi,
ko ždimo vsak v svojem hišnem kotu,
ko smo na poti po širnih cestah,
ali ko se razselimo po svetu.

Vsi smo eden drugemu luč.
In če le ena od njih ugasne,
ugasne cele družine luč.

Srčno nagovorjen s proštovimi mislimi ob slovesni maši in še zmeraj obsijan z lučjo tistega sončnega dne naj ta spominski zapis tudi zaključim s pesmijo – ***Molitev za spravo***:

O Bog, ki véruješ v ljudi,
začasne popotnike in sopotnike
blatnih zemeljskih dni in poti,
ki vežeš rojake iz roda v rod
iz davne preteklosti v davno prihodnost –

o Bog, ki vladaš živim in mrtvim,
daj, da živi pokopljejo mrtve!
Daj mrtvim pokoj in živim mir!
Daj zrušiti vse boleče spomine
na bratsko prelito kri in zločine!

Odpri ljudem, Bog, oči za resnico,
srce za pravico, dobroto in čast!
Kajti prišel je čas za čast
ter čas za nov začetek
in upanje.

O Bog, ki ljubiš še tiste, ki te ne ljubijo,
usmili se jih, ki so gluhi za čast
in za človeško ljubezen do bližnjega;
vzemi jih k sebi, milostno in nemudoma,
in reši nas kuge sovražnosti! Amen.

Tone Kuntner
Foto: Matjaž Sedušak

Otroški cerkveni pevski zbor Župnije Tunjice.

Pritrkovalca.

Bogat kulturni program je popestrila Mestna godba Kamnik.

Društvo kamniških mažoretk Veronika.

Zgodovina tunjiških domačij in prebivalcev

GRKMANOVI

Tunjice 31, nova številka 37

Nekoč je posestvo spadalo pod graščino Jable.

Pri hiši se je priimek Grkman, ki izhaja iz hišnega imena, obdržal do leta 1908, ko je Janez Grkman prodal domačijo Alešu Lanišku, ki se je z družino in dolarji vrnil iz Kolorada v Ameriki. Janez je kot bivši *soldat* denar vložil kot vojno posojilo za 1. svetovno vojno, na katerega so obetali visoke obresti. Ne vloženega denarja ne obresti ni nikoli več videl. Čeprav je imel doma izgovorjeno kamro, se tu ni več dobro počutil. Nekaj časa je živel na Koroškem v Encelni vasi št. 11, po domače pri Izaku. Ko pa se je vrnil v Tunjice, je postal vaški *vagabund*, ki se je večino zadrževal pri Sp. Kosirniku, kjer je leta 1935 tudi umrl, star 84 let.

Vse priimke Grkman in Gerkman so po Tunjicah in okolici raztrosili sinovi iz večih rodov. Poleg domačih otrok so Grkmanovi imeli tudi vedno hlapca in deklo, zapisanih jih je osem. Po ljudskem izročilu je eden od Grkmanovih fantov dal sezidati manjšo kapelico, ki so ji rekli Grkmanovo znamenje, kot zaobljubo, če se bo živ vrnil iz vojske. Vendar je to moralo biti še pred prvo svetovno vojno. Leta 1963 je pogorelo Grkmanovo gospodarsko poslopje.

Po lažje dostopnih podatkih sta tu gospodarila leta 1790 oče Franc Grkman in mati Uršula. Rojeni otroci so bili:
Josef, rojen 1790;
Urša, rojena 1792;
Jakob, rojen 1795;
Georg (Jur), rojen 1799;
Helena, rojena 1803.

Za naslednji rod so podatki zelo pomanjkljivi, ker so Francozi zasedli naše kraje, iz Tunjic so pregnali ali pa se je sam umaknil duhovnik Anton Muhovec, doma iz Žirovnice, bil je stric pesniku Francetu Prešernu. Tunjičane so 20 let krstili in poročali v Komendi, Mlačane pa v Kamniku.

V tretjem nam znanem številnem rodu pa sta bila starša Jakob Grkman (1821–1903) in Marjana, rojena Repnik (1825–1887). Poročila sta se leta 1849. Rodilo se jima je sedem otrok:
Janez, 1851–1935, bil je *soldat*, prodal je domačijo;
Marija, rojena 1853;
Franca, rojena 1855, poročena 1880 v Trzin;
Alojzija, rojena 1857, poročena na Perovo z Urhom Lombergarjem;
Franc, rojen 1858, leta 1887 oženjen k Mlakarju, vzel je Franco Habjan;
Katra, rojena 1860;
Valentin, 1863–1869;
Gregor, 1866–1869,
Feliks, rojen 1870, oženjen v Kaplji vasi;
Anton, rojen 1872.

Po nakupu domačije sta naslednji rod sestavljala Aleš Lanišek (1873–1943) in Terezija, rojena Krivec, iz Stolnika (1879–1953). Poročila sta se v Ameriki 30. junija 1906.

Rodilo se jima je šest otrok:
Marijana, rojena 1903, pozakonjena hči (pri Kosirniku);
Frančišek, rojen 1907 v Koloradu, umrl 1926;
Marija (1910–1997), gospodarica naprej;
Angela, rojena 1911 v Domžalah, poroka 1932;
Janez, rojen 1913, poročen leta 1948 z Ano Lap iz Dobrave.

Naslednji rod sta ustvarila Anton Rak (1905–1983) in Marija, rojena Lanišek (1910–1997). Poročila sta se leta 1954. Zakon je bil brez otrok.

Posestvo je prešlo v last Janeza Zalaznika in nato delno Lapovim, ki so staro hišo porušili in zgradili novo.

Ivan Nograšek

Kako so tunjiški bajtarji dobili hišna imena

Bajtarji so bili in so tisti vaščani, ki nimajo nobene zemlje, od katere bi lahko preživeli. Nekdaj je bilo biti bajtar kar malo zaničevalno ali malo več kot berač.

Do konca prve svetovne vojne jih sploh ni bilo. Bilo je nekaj kajž, ki pa so spadale k posameznim kmetijam. Prvi pravi bajtar je bil gotovo tesar Žvabov Matija, ki si je ob potoku Tunjščica postavil skromno hiško. Prijatelji so mu dejali, če se od tesarskega dela ne bo dalo preživeti, bo pa preko potoka z brodom prevažal ljudi, saj mostu v bližini ni bilo. Zato se je hiše prijelo ime **pri Brodarju.** Ime so vedno dali tesarji, ko so pribili smrečico na vrh strehe, kar je pomenilo, da je hiša v grobem dograjena. Ta tradicija se je obdržala vse do danes. Le malo za Matijem je Jankov Janez na Hribarjevi njivi, ki jo je žena Neža dobila za doto, na nasprotni strani Tunjščice postavil leseno hiško, ime **pri Njivčarju** ji je kar pristojalo. Sitarjev Jernej je posekal domačo necepljeno hruško lesniko, ime **pri Lesnikarju** je le še spomin nanjo. Kar nekaj imen po drevesih, ki so na račun hiš morala pasti, so dala imena hišam pri: **Smrekarju, Podbrezarju, Vrbniku, Hrušovcu, Oreharju** in morda še kje.

Malezijev France je požagal debelo hruško, ki so ji rekli podgana in skoraj se je ime pri Podgani prijelo, pa so kolegi le svetovali, naj bo rajši **pri Hrastarju,** po hrastu, ki je stal nedaleč od hiše. Holcarjev France je pri gradnji hiše pomagače vseskozi priganjal, naj hitro delajo malto, da zidarji ne bi kričali, da je nimajo. Šmidov oče je rekel, da se bo pri hiši reklo pri Furji, ko se vedno vse tako mudi. Le zaradi tega, ker je Mari tako jokala, da Furjovka pa že ne bo, so rekli, da bo **pri Znamenšku,** po Kaplanovem znamenju, ki stoji preko pota. Markov France je postavil hišo prav blizu gasilskega turna in ime **pri Turenšku** se je kar samo ponudilo. Kar nekaj bajt je dobilo ime po poklicih, ki so jih imeli zakonci graditelji: **Kuhar, Poštar, Mornar, Tišlar, Mizar, Jager, Graver**. Zoklarjev Janez je bil tudi bolj hitre sorte človek. Še večjo brzino pa je zahteval od tistih, ki so delali z njim, in še mimo so se po klancu navzdol kolesarji vozili z veliko brzino. Na tablo, ki so jo pribili na zid hiše, so napisali **pri Brzinu**.

Zato, ker so gradili na trati, mora biti **pri Tratniku,** v jami **pri Jamniku,** v dolini **pri Dolinarju** ali **Dolinšku,** na hribu **pri Hribcu** ali **Hribovšku**, v kotu **pri Kotniku**, na voglu **pri Vogarju**, pod bregom **pri Podbregarju**, za grabnom **pri Grabnarju**, pri potoku **pri Potokarju**, v močvirju **pri Močvirniku**, v rebri **pri Reberniku**, na zelniku polnem hrena **pri Hrenu**. Če je hiša zadnja, je **pri Zadnikarju**. Mož, ki je prišel iz Brezovice, je **Brezovc**, enako velja za **Lanišarja**. Špornova Majda je za doto dobila tudi hišno ime. Če zidaš tam, kjer je bilo polno žab, moraš biti **Žabar**. Zelo davno je že Pocinov Tone kupil star Šlebirjev pod in iz njega naredil bivališče. Ukvarjal se je s holcarijo in dobil ime **pri Holcarju**. Sitarjev Miha, priznan cimperman, je dobil ime pri Cimpermanu, ki pa se ni obdržalo. Prijelo se je ime **pri Mihu**, kot tudi **pri Olgi**, **Petru**, **Lojzetu**, **Jerneju**, **Joževcu**, ki pa ga je skoraj hotelo izriniti ime pri Bencinarju, ker je Jože prodajal bencin. Po priimkih pa so nastala imena: **Klemenc**, **Galjot**, **Smole**, **Grilc**, **Mikuš**, **Trobevšek**, **Kopše**, **Stele**, **Brlogar**, **Omovšek**, **Vrhovnik**, **Lipovšek**, **Sedušak**, **Smolnikar**, **Pregled**, **Grkman.** Nekdo je zidal hišo na vrtu, zato bi moral biti vrtnik. A kaj, ko bi bila žena zato vrtnica. Na njeno željo so ime malo spremenili v **Vrtnar**. Na mestu nekdanje luže je nastalo **pri Užarju**. Nekje so morali prvo požgati sršene, da so sploh lahko kopali za temelje. Seveda je to bilo **pri Sršenu**. **Pri Škrjancu** se menda poje. Marjeta je dobila hišno ime po nekdanjem domačem imenu **pri Lesarju**, ker je bila tam lesa skupnega vaškega pašnika. **Mejač**, **Kozucar**, **Pustotnik**, **Golovec**, **Leskovc**, **Leskar** in **Podar** so prav tako imeli vzroke za svoja imena. **Seliškar** pa se je odselil nekaj sto metrov od doma.

Če ne upoštevam tistih pet hiš, ki se gradijo letos, je v tunjiški fari skupno 188 hiš, bajtarjev in kmetov skupaj.

Zapisal Ivan Nagrašek

Začetek gradnje hiše pri Znamenšku.

Trgovina, ki je več ni

Po letu 90 se je za nas Slovence marsikaj spremenilo. Ena od sprememb je bila tudi možnost dostopa do materialnih dobrin, ki se jih prej ni dalo dobiti, oziroma se jih je dalo dobiti le v tujini. Z lažjim dostopom materialnih dobrin pa so se spremenile tudi trgovine. Kar naenkrat so v naš slovenski prostor prišle tuje trgovske verige, naše manjše trgovine so se ene zapirale, druge so se na ta račun krepile. Tako so se povečini manjše vaške trgovine počasi zaprle. Kar se je zgodilo tudi v Tunjicah.

Sedaj smo že skoraj pozabili, kako je bilo včasih v trgovinah. Kako si pred pultom v vrsti čakal, da te je postregla trgovka in ti prinesla, kar si imel napisano na listku. V Tunjicah je bila vrsto let v trgovini domačinka, Cilka Stele, moja mami, ki ima še danes po skoraj 30 letih *penzjona* lepe spomine na tiste čase. Nekaj od teh spominov bom zapisala v naslednjih odstavkih.

Hišo, v kateri je bila trgovina in nosi ime *Jamovc*, je dala zgraditi Korbarjeva Johana pred 1. svetovno vojno. Pr' Jamovc je bila prvotno trgovina in gostilna. Johana je svoje življenje tragično končala. Namreč zaradi želje po pridobitvi njene imovine jo je dal ubiti njen nečak. Zoklarjev ata je moji mami vedno, ko je prišel v trgovino, rekel: »*V tistem kotu so jo davili, v tistem. A te ni nič strah.*« In kazal v kot proti Sitarju. Nato je hišo kupil Matijev France, vendar pa jo je država kaj hitro zasegla, ko je zbežal med vojno čez mejo. Med vojno je bilo pri Jamovcu zaprto. Po vojni je imela trgovino kmetijska zadruga, gostilno pa je imel do zaprtja Pregledov Janez. Trgovina je kasneje prešla pod trgovine Potrošnika, kasneje pod Kočno, ki pa jo je na koncu dala v privat roke. Leta 2006 se je trgovina dokončno zaprla. Z denacionalizacijskim postopkom so hišo prejšnji lastniki dobili nazaj in jo nato prodali, prostori so se preuredili v stanovanje.

Mami je začela delati pr' Jamovc leta 1958, potem ko so jo dali iz pekarne pri Prnetu v Tunjice – oboje je imela kmetijska zadruga. V trgovini je dolgo časa delala sama, šele v 80. letih se ji je pridružila Mihova Marjana, da sta delali izmensko, ena dopoldne, druga popoldne. Trgovina je bila odprta čez teden in tudi v soboto, v nedeljo pa je mami cigarete in pivo prinesla domov, če je kdo rabil, da je lahko prišel k njej na dom kupit. Če pa je kdo kaj drugega nujno potreboval, je šla odpret trgovino.

Robo so enkrat na teden ali enkrat na dva tedna pripeljali s tovornjakom, ostalo kar je bilo treba pripeljati dnevno, pa je mami pripeljala vsak drugi dan s svojim kolesom, natovorjenim s *punklni* spredaj in ob straneh. Za kar je enkrat tudi drago plačala, saj se je tovor zapletel v sprednje kolo – mami čez balanco naprej na tla, balanca kolesa pa obrnjena nazaj proti Kamniku. Kadar je bilo veliko snega, ko kolo ni prišlo v poštev, pa je šla po robo kar s sankami.

Sedaj povečini vse v trgovini dobimo v embalaži, olje v plastenkah, moko, zdrob, kašo v zapakiranih *škrniclnih*. Takrat pa je bilo malo drugače. Olje ti je trgovka natočila v steklenico, ki si jo prinesel s sabo, moko ti je iz žaklja *navagala v škrnicl*. Skoraj vse je bilo treba iz velikih pakiranj nameriti kupcu v manjšo embalažo.

S trgovci v današnjih časih nimamo več veliko kontakta. V primeru, da česa ne najdemo, nekoga poiščemo, ki nam po navadi le s prstom in dvema besedama pokaže, kam naj gremo. Pred blagajno slišimo le piskanje blagajne. Piskanja se pr' Jamovc ni slišalo, ko je mami delala račun. Morda se je slišalo le mrmranje, ko je na listek pisala cene in jih potem skupaj seštevala. Šele proti koncu je dobila blagajno. »*Dober dan*« in »*hvala*« imajo blagajničarke sedaj napisane na *plonk listku*, saj morajo tako ali tako delati kot za tekočim trakom. Važno je le, da kupec čim več kupi in da ga čim prej postrežejo in da je tisti za njim prej postrežen. Taka je politika kapitala, na žalost. Človečnosti pa je zmeraj manj. V trgovini pr' Jamovc kapital še ni bil kralj, čeprav to besedo današnji trgovci radi uporabijo za kupca. Vsi so se med seboj poznali in priti v trgovino je pomenilo tudi izvedeti novice, poklepetati in si vzeti čas drug za drugega.

Mojca
Oktober 2017

500-letnica reformacije

V letošnjem letu je med številnimi odmevnimi dogodki odmevala tudi obletnica reformacije oz. 500-letnica dogodka, ko se je duhovnik Martin Luter uprl tedanji praksi kupovanja odpustkov in površnemu pojmovanju opravičenja po delih, ko je s svojimi tezami v Cerkvi sprožil val, ki ga očitno niti sam ni pričakoval pa tudi sam ni želel. Z današnjimi očmi je zelo nehvaležno komentirati takratno dogajanje tako v katoliški Cerkvi kot pri tistih, ki so sledili Lutrovemu duhu, ga razvijali, poglabljali in mu dodajali razsežnosti, ki jih niti ni toliko zaslediti pri samem Lutru, ampak so tudi del politizacije teoloških nejasnosti na obeh straneh. Pravzaprav se je z Lutrovo kritiko takratnega pojmovanja vere o opravičenju in verske prakse nasploh sprožil teološki val, ki se je oblikoval in potenciral še desetletja po samem Lutru. Reformacija, kot jo poznamo danes, je pravzaprav večplastno gibanje, v katerem zasledimo več smeri, od zelo tradicionalističnih stališč do zelo liberalnih. Priznati si je treba, da krivce za žrtve medsebojnega obtoževanja, spopadov in celo verskih vojn, ki so nato sledile, ne moremo iskati samo na eni strani. Bogu hvala, voditelji obeh Cerkva, tako katoliške kot tudi evangeličanske Cerkve, zagovarjamo, da si je po 500 letih treba priznati krivice na obeh straneh in drug drugega, predvsem pa Boga, prositi za odpuščanje.

Korak k vsaj delni spravi med katoliško Cerkvijo in luteransko zvezo je pripomogel tudi dokument pod naslovom *Skupna izjava glede nauka o opravičenju iz leta 1999*. Letos je ob 500-letnici reformacije mednarodna luteransko-katoliška komisija za edinost izdala dokument pod naslovom *Od konflikta do skupnosti*. Profesor za ekumensko teologijo dr. Bogdan Dolenc je ob predstavitvi tega dokumenta poudaril nekatera pomembna dejstva, ki se tičejo sedanjosti in prihodnosti odnosov med obema Cerkvama: da na obeh straneh znamo izraziti hvaležnost in veselje ob medsebojnem zbliževanju in verovanju, ki je postalo možno v zadnjih petdesetih letih, da smo v stanju obžalovanja in kesanja za nesporazume, zlo in žalitve, ki smo jih v zadnjih petstotih letih prizadeli drug drugemu, ter da imamo upanje, da nam bo skupno obeleževanje spomina na reformacijo pomagalo k nadaljnjim korakom k zaželeni polni edinosti med Cerkvami.

Čeprav je med katoliško in protestantsko teologijo kar nekaj teoloških razlik, bi dodal, da je za prihodnost medsebojnih odnosov bistveno, da drug na drugega ne gledamo več z odporom in z vnaprejšnjo obsodbo, ampak da znamo med nami kristjani iskati tisto, kar nas povezuje, in ne to, kar nas ločuje. To je vera v enega samega Troedinega Boga. Dejstvo, da človek potrebuje Božjo milost, da obe strani, tako luteranska zveza kot katoliška, stremita k edinosti med kristjani, dejstvo, da je danes slavljenje Boga v liturgiji v domačem jeziku splošno uveljavljeno, kar je reformacija začela prakticirati kmalu po svojem začetku, katoliška Cerkev pa po drugem vatikanskem koncilu. Nedvomno je prispevek reformacije tudi večji poudarek na *Svetem pismu* kot Božjemu razodetju, kar je še posebej treba poudariti pri nas katoličanih, ki na žalost na splošno s *Svetim pismom* nismo preveč domači.

Po zaslugi reformacije je slovenski narod po rokah Primoža Trubarja že leta 1555 dobil prvi tiskani knjigi v svoji materinščini: *Katekizem* in *Abecednik*. Kmalu zatem se je Primož Trubar lotil prevajanja v slovenščino še drugih del in tudi Matejevega evangelija. Leta 1582 pa je v slovenščino prevedel *Novo zavezo* oz. *Ta celi novi testament.* Jurij Dalmatin pa nam je leta 1583 v slovenščini izdal prvo celotno *Sveto pismo*.

Prepričan sem, da je obeleževanje 500. obletnice reformacije pripomoglo, da se različne Cerkve med seboj nekoliko bolj spoznamo, da zaživimo vsaj kot delno občestvo, občestvo verujočih v Sveto Trojico, in da bo pripomoglo k nadaljnjemu sožitju, medsebojnemu zbliževanju in povezovanju med nami kristjani različnih Cerkvenih skupnosti do trenutka, ko bodo Cerkve zares postale eno, kot je to tudi Božji Sin Jezus Kristus sam izrekel v velikoduhovniški molitvi: »*Da bi bili vsi eno, kakor si ti, Oče, v meni in jaz v tebi, da bi bili tudi oni v naju, da bo svet veroval, da si me ti poslal.*« (Jn 17,21.)

Edi Strouhal

Predstavitev slovenskega prevoda dokumenta Od konflikta do skupnosti.

Srečanje starejših krajanov

Pri sveti maši je gospod župnik v nagovoru poudaril bogastvo izkušenj, ki jih prinesejo leta. To bogastvo se prenaša na naslednje generacije, če jih znajo izkoristiti in ceniti. Med mašo je večini prisotnih podelil zakrament svetega maziljenja.

Po sveti maši, pri kateri je prepeval župnijski pevski zbor pod vodstvom zborovodkinje gospe Olge, se je druženje nadaljevalo v župnijski kapeli. Spremljali so ga prijetni pogovori in obujanje spominov med ljudmi, ki že toliko let živijo v isti fari, in spremljala ga je pesem. Poleg župnijskega pevskega zbora so zapeli tudi Fantje treh vasi. Bilo je poskrbljeno tudi za pogostitev in verjetno da nikomur, ki se je udeležil svete maše in srečanja, ni bilo žal. Nasprotno, odhajali so z obljubo takega srečanja tudi v naslednjem letu.

Monika Podjed

Srečanje je potekalo v veselem razpoloženju.

Vsako srečanje in druženje je nekaj posebnega. Trenutki, preživeti v prijetni družbi, ogrejejo srce in človeka razveselijo. Prav to pa je bil namen našega župnika, gospoda Edija Strouhala, ki se trudi povezati farane. Tokrat se je s prijaznim osebnim povabilom k sveti maši in druženju obrnil na krajane, ki so do letošnjega leta napolnili tričetrt stoletja.

Letošnji september si bomo zapomnili po deževju, ki se je začelo že v začetku meseca in tudi na predvideno srečanje starejših je lilo kot iz škafa. Kljub temu se je zbralo kar lepo število, nekaj tudi spremljevalcev. Župnik je skupaj z Župnijskim pastoralnim svetom pripravil prijetno srečanje, za vreme pa se mu žal ni uspelo dogovoriti.

Pridelki in izdelki, sadovi zemlje in delo človeških rok. Postavljeni kot dekoracija pred oltarjem na zahvalno nedeljo v naši farni cerkvi.

Francija – Španija – Portugalska

Tokrat nas je pot vodila proti Primorski, mimo goratega hribovja Nanosa in skozi Novo Gorico v Italijo. Benetke, ki imajo bogato preteklost in steklarstvo ter zlatarstvo, nato Padova, Bologna z ogromno vinske trte. Papeška država Vatikan, nato Ženeva in San Remo – vozili smo ob morju. Čez 136 tunelov pa smo vstopili v Francijo.

Francija je razdeljena na 26 regij in ena od teh je Monako, ki je kneževina (zelo poznan je princ Albert). Je zelo bogata državica, velika komaj 1,95 km^2, poznana po dirki formule ena, teniških turnirjih, prestižnih apartmajih, operni hiši, igralnicah, plovilih (npr. križarkah) in še in še.

Nato regija Nice – Azurna obala, kjer je bil pred letom dni teroristični napad, ko je kamion zapeljal v množico ljudi.

Naša pot nas je naprej vodila proti mestu Burgas – tam smo si ogledali zelo bogato katedralo, ki se je gradila okoli 500 let, v njej je okoli 600 kilogramov zlata. Po poti naprej so bila ogromna riževa polja, vinske trte, črede konj. Ustavili smo se v Lurdu, v največjem romarskem središču v Evropi. To je bil naš namen. Ogledali smo si kar nekaj svetih krajev: Votlino prikazovanj, tu se je Marija kar 18-krat prikazala 14-letni deklici Bernardki. Esplanada je velik trg, na katerem so v večernih urah procesije s prižganimi svečami v rokah, župnijska cerkev Srca Jezusovega, bazilika brezmadežnega spočetja in rožnega venca, kalvarija s križevim potom in še bi lahko naštevala. Iz Lurda smo se odpeljali proti Španiji. Pot nas je peljala po avtocesti vzporedno po Jakobovi poti do kraja Santiago de Compostela. To je božja pot – romanje. Jakob starejši je bil eden od prvih Jezusovih učencev. Kmalu so ga zaprli in ga obglavili. Ko se je čudežno pojavil na čelu krščanskih čet v bitki proti muslimanom, je postal zavetnik Španije.

Odpeljali smo se proti Portugalski v kraj, ki je tudi versko središče – Fatima. Tam se je Marija šestkrat prikazala trem pastircem, ki so pasli ovce, desetletni Luciji, devetletnemu Frančišku in leto mlajši Hijacinti. Vsi trije pastirci so med blaženimi in vsi trije pokopani v cerkvi v Fatimi.

Tam se je tudi naša osem dnevna romarska pot končala. Videli smo veliko lepih cerkva, bili pri mašah, kjer se je veliko molilo in pelo. Verni in nekoliko manj verni, vsi smo bili zadovoljni in polni lepih vtisov smo se odpeljali proti letališču v Lizboni, od koder nas je letalo odpeljalo proti domu.

Fani Vinšek

Zabaven kviz o Tunjicah

1. aprila je Društvo Tun'ški glas v prostorih Podružnične šole Tunjice pripravilo zabaven, a poučen kviz o Tunjicah. Družabna prireditev, ki je bila sicer namenjena preverjanju znanja udeležencev o zgodovini domačega kraja, je obenem poskrbela za sproščen večer, poln smeha in izvrstne glasbene podlage.

Z vprašanji, ki so se osredotočala predvsem na pomembnejše krajevne, društvene, cerkvene in kulturne dogodke ter osebne zgodbe posameznikov, ki posredno še danes pomembno sooblikujejo življenje krajanov, so se pogumno soočile ekipe Sončni rob, Center in Močeradovci. V uvodnem nagovoru je v odsotnosti predsednice društva Milene Erbežnik Klanšek zbrane ter sodelujoče pozdravila podpredsednica društva Barbara Klanšek, nato pa besedo predala izvrstnemu voditelju večera Tonetu Ftičarju, tekmovalcem ter glasbeni skupini Red Cliff, ki je med krajšimi odmori navdušila z irskimi, folk in country ritmi.

Tekmovalci so se z vprašanji, ki jih je po knjigi Toneta Palčiča *Tunjice* skrbno pripravil Jože Ramuta, odločno spopadli. Z odličnim poznavanjem zgodovine domačega kraja so presenetili vse, predvsem pa sodniško komisijo (sestavljali so jo glavni sodnik Ivan Nograšek, Anže Slana in Barbara Klanšek, ob tehnični podpori Matjaža Klanška), ki med dogodkom, z izjemo seštevanja rezultatov, ni imela nikakršnega dela. Neusmiljen troboj ekip je z razgibanim točkovanjem, ki je le še spodbudil tekmovalnost, poskrbel za tesen končni rezultat: zmagala je ekipa Sončni rob pred ekipama Center ter Močeradovci.

Ob izvrstni predstavi tekmovalcev, ki so se z zastavljenimi nalogami soočali pogumno, odločno in z nasmeškom na obrazu, so uživali tudi poslušalci, ki so se o Tunjicah zagotovo naučili marsikaj novega, znanje poglobili ali pa ga le obnovili. Humorni vložki Toneta Ftičarja ter melodičen nastop glasbene skupine Red Cliff pa so poskrbeli, da je večer resnično minil v prijetnem in sproščenem vzdušju.

Barbara Klanšek
Foto: Justin Klanšek

Skupina Red Cliff je navdušila z irskimi, folk in country ritmi.

Tekmovalci so poskrbeli za dobro vzdušje.

Zbrane je pozdravila podpredsednica društva Barbara Klanšek.

Tone Ftičar in sodniška komisija.

Poučnega kviza o zgodovini krajevne skupnosti so se udeležili tudi najmlajši.

Zanimivi tematski sklopi vprašanj so poskrbeli za razgibanost večera.

Tekmovalcem vprašanja zaradi odličnega poznavanja Tunjic niso povzročala težav.

Anekdota

Bila sem stara štirinajst, mogoče petnajst let, ko je oče kupil trobrzinski motor – Tomos. Še danes ga vidim, nebesno svetlo modre barve je bil. In oče je določil, da se ga bom naučila voziti jaz, bila sem najstarejša od treh otrok. Znala sem voziti kolo in z njim bi vozila *fasengo* iz trgovine, ki je bila oddaljena kar šest ali sedem kilometrov. Rečeno, storjeno. Starša sta naprosila bratranca, ki je že vozil motor, izpita seveda ni imel, bil je leto starejši od mene in še bolj vihrav in neugnan kot jaz.

Bila je lepa sončna spomladanska nedelja, polna cvetočih marjetic, mačic in teloha, ko so se začele najine *učne ure*. Prvo rundo je vozil bratranec, jaz sem sedela za njim, drugo rudno sem bila jaz šofer. Na hitro mi je vse razložil, kje so prestave, gas, seveda je bilo vse ročno na krmilu motorja, razen sklopke. »*Spelji s prvo prestavo,*« mi je rekel in se usedel za mano na sedež, »*in daj gas*«. Speljala sem in kmalu dala v drugo prestavo. Cesto, ki je bila mogoče dvesto metrov ravna, nato so se začeli ovinki in klanci navzdol, sem prevozila z drugo prestavo. Nato sem prestavila v tretjo in prvi ovinek sva nekako zvozila, na drugem ovinku sem s preveliko hitrostjo zapeljala bolj na rob ceste, kjer je bilo veliko peska, saj je bil takrat še makadam, spodnes-lo me je, motor se je prevrnjen zapeljal po strmini za eno grmovje, midva z bratrancem pa po bokih in riti za drugo grmovje. Bil je tak breg, da sva motor mogla nesti nazaj na cesto. Ščitnik na desni je bil čisto pomečkan, malo sva ga s kamenjem potolkla, kolikor se je pač dalo. Jaz pa sem bila tudi po desni strani noge, rokah in obrazu vsa odrgnjena od peska.

Nič naju ni ustavilo, spet na motor. Nekaj rund do glavne ceste in nazaj sem vozila bolj počasi, kaj kmalu sem pozabila na nezgodo in se vrnila na stari *tir* s hitro vožnjo. Dan se je prevesil v popoldan, ko sva se odločila, da se peljeva še eno rundo, potem pa zaključiva. Zadnjo rundo sem peljala še bolj divje proti mostu – ob cesti je namreč tekel potok in petsto metrov pred glavno cesto prečkal cestišče. Tam je bil narejen lesen most, širok mogoče malo bolj kot za en osebni avto. Ob potoku so rasle mačice in srobot se je prepletal z enega brega na drugega. Nasproti je pripeljal lep rdeč avto. Že od daleč sem ugotovila, da se bova srečala ravno na mostu, kar pa se ne bi izšlo. Šofer avtomobila je bil seveda bolj pameten in je ustavil pred mostom, midva pa z motorjem proti potoku in pristala sva na teh prepletenih vejah s srobotom malo nad vodo. Kakor hitro sva bila v potoku, tako hitro sva bila nazaj na cesti z motorjem vred, ki niti ugasnil ni, in se odpeljala naprej. Šele pri glavni cesti sva motor ugasnila, midva pa se malo odpočila. Za ta dan sva res imela dosti učnih ur, malo poklapana sva se odpeljala proti domu s pomečkanimi ščitniki, jaz pa vsa odrgnjena in opraskana od peska in vej. Motor sva spravila v šupo, tam smo imeli steljo za živino, jaz pa sem se hitro odpravila spat. Naslednjega jutra, ko so starši odkrili motor in videli moje rdeče in oteklo lice, se jim nisem nič zasmilila, vse drugo je bilo prej.

Pregovor pravi: »*Tam, kjer gresta z roko v roki mladost in norost, se marsikaj zgodi.*« In to drži!

Fani Vinšek

Fani kot voznica, zadaj za njo sedi njen učitelj.

Pripovedovali so jih v Tunjicah

Minilo je že kar precej več kot sto let, odkar je naš rojak France Stele – Birtov še kot mlad študent zapisoval pripovedi o zgodovini našega kraja in zgodbice. Pripovedoval mu jih je njegov stari oče Tomaž, njemu pa še njegov oče Jurij. Nekaj zgodb o tunjiški fari in njenih prebivalcih pa se je ohranilo v ljudskem izročilu. Ker čas vse nezapisano neusmiljeno briše, bom skušal zapisati nekatere stvari, ki jih starejši še pomnijo iz pripovedovanja svojih prednikov.

Iz Tunjic sta nekoč vodila dva blatna kolovoza. Prvi v smeri proti Komendi, ki ji je bila tedaj podrejena podružnična cerkvica v Tunjicah. Ta kolovoz je bil delno speljan kar po globoki strugi potoka Ulčnika, kjer je bilo vsaj malo gramoza. Stari Zoklar Janez je nekoč izjavil, da bi celotno strugo lahko *zavelbal* za denar, ki ga je potrošil njegov sin France, ki je na Dunaju študiral gradbeništvo.

Proti Kamniku pa je drugi kolovoz tam za Bitencem v Košiševem klančku zavil levo v tako imenovane Zobavnikove ulice, nato pa gor čez Mavarjev hrib nad Bajstrovcem mimo Zobavnikove domačije. Kolovoz je prečkal ozemlje zdaj že propadle *purfelfabrike* do tam, kjer se reče pri srednjih vratih, vodil na stranjsko cesto in naprej proti Kamniku. Ko pa so začeli teritorij *Barutane* vedno bolj zapirati in obzidovati, so morali Tunjičani iskati pot skozi Kurjo dolino po še večjem blatu in čez strm klanec.

Ko že omenim Kurjo dolino, naj povem, od kdaj izhaja to ime. Pri Omevcu so že od nekdaj kuhali najboljši *šmir*. Mogoče bi se bolj pravilno reklo *kolomaz*. Za tiste bolj mestne pa povem, da je to črna mast, s katero se namaže pesta kmečkega voza, da ne škriplje in se kolesa raje vrtijo. Nekje sem v stari pratiki našel zapisano, če hočeš skuhati dober *šmir*, moraš vzeti enaka dela po teži čiste smrekove smole in govejega loja. To moraš štiri ure kuhati na odprtem ognju in hudo paziti, da se ti ne vžge. No, stari Omevc ga je nekoč nakuhal za en velik čeber, če ne kar za eno kad, še vročega je naložil na voziček z dvema kolesoma, ki so mu rekli *kimpež*. Zapregel je vola in ga hotel odpeljati v Kamnik na semenj, da bi ga tam po manjših količinah v lesenih zabojčkih prodal tuhinjskim *furmanom*. Ko pa je vol vlekel težak tovor po strmih Zobavnikovih ulicah, se je gor nad Bajstrovcem voziček nenadoma prevrnil. Kad z vso vsebino se je zvalila v dolino. Ves breg pa je ostal premazan s še vročim *šmirom*. Vse bajstrovčeve kure so se nalepile na ta *šmir*. Od takrat dalje so Tunjičani tej dolini rekli Kurja dolina. Oblast pa tega imena uradno še vedno ne prizna.

Gor na Mavarjevem hribu, prav blizu kraja, kjer se je Omevcu pripetila nesreča, so po obeh straneh kolovoza rasla jagneda, to so tisti topoli, ki jim veje rastejo navpično. Delali so tako senco, da se blato v kolovozu ni nikoli posušilo. Zato je tunjiški župan zapovedal tlako, da se jagneda posekajo. Eno soboto so delali. Menda je bilo to leta 1842. Zbralo se je več tunjiških gospodarjev. Nekateri so s seboj pripeljali tudi hlapce in dekle. Otroci pa so kar sami prišli. Posebno pa se ve, da so bili tam Kavselj, Bukovšek, pa Zgornji in Spodnji Košiševi in še vsi Košiševi otroci. Ja, pa Birtova dekla je bila zagotovo tam. Ko so drevje posekali in *hosto* pospravili, je Košišev ta starejši pob našel nekaj trdega za nekim štorom. Otroci so *odbrskali* z žico povit črn lončen lonec, poln cekinov. Vsi so jih začeli tlačiti v žepe. Le Kavselj jih še pogledati ni hotel. Je rekel, da so prav gotovo *zacoprani*. Oborh, ki je ravno mimo prišel, je pripovedoval, da jih je bilo za celo *rehto*. Golobov Janez, rekli so mu Strehar, ker je pokrival strehe z rženo slamo, ki je ravno moko nesel iz Prašnikarjevega mlina, jih je največ vzel. Birtova dekla je tedaj tudi tri domov prinesla. Drugo jutro je šel Korbar k prvi maši v klošter, je bil bolj zgoden, ker se je *rihtal* po tem, kdaj je mežnar dan zvonil, saj ure takrat še niso imeli. Pa je šel za grmovje čevlje obrisat, jih je še toliko nabral, da jih je vsem trem hčeram za doto dal.

Govorili so, da so našli 300 kovanih dinarjev iz žlahtne kovine, pa ne vem, če so takrat znali šteti do 300, ko pa šole v Tunjicah še ni bilo. Na kovancih je bila vtisnjena podoba rimske cesarice Honorije, ki je vladala nekaj stoletij prej. Od vseh cekinov so se ohranili le trije. Dva sta v muzeju na Dunaju, eden pa v Ljubljani. Včasih so bogati gospodarji denar zakopavali, ker je bil le kovan in ne papirnat kot zdaj, saj so imeli bivalne *cimpre* le lesene in s slamo pokrite, zato je večkrat kaj pogorelo. Če pa so rokovnjači zvedeli, da ima kdo denar, so ga prišli terjat. Menda je bilo največ denarja skritega v Frajmanovi jami, tam pri Debevčevem mlinu. Danes rečejo, da je to Samotni mlin, pa je veljalo, da je ta denar uročen, so se ga ljudje izogibali.

Nekoč je ena baba, žena enega berača, prišla k Prašnikarju v Mekinjah, da bi njegov mlin kupila. Prašnikar je bil *Birtove sorte – žlahte*, bil je polbrat matere Francetovega starega očeta. Pa jo Prašnikar samo debelo pogleda, če se norca dela, da bi berači lahko njegov mlin kupili. Žena pa odveže *spodrecano kiklo* in se je toliko denarja po tleh vsulo, da je Prašnikar samo debelo gledal.

V Tunjicah pa je nekdo odkopal pri Oborhovem križu en četrt sto zlatih cekinov, ravno tako je France zapisal. Pa Vočnik, za Kalom se je takrat še reklo, ker je bil na drugi strani potoka Prapratojce, Jeran se je pisal, rekli pa

so mu Jožovc, zato ker je bil za Jožefa krščen, je dol pod hišo eno grobljo prekopaval, da bi lažje kosil. En *pisker* je odkopal, v njem pa so bili denarji v kovancih.

zavelbal – obokal
purfelfabrike – smodnišnice
Barutane – smodnišnice
šmir – mast za vozove
kimpež – voziček
furmanom – prevoznikom
odbrskali – odkrili
zacoprani – začarani
rehto – veliko rešeto z redko mrežo
rihtal – narejal
cimpre – poslopja
spodrecano kiklo – prevezano krilo
pisker – lonec

Francozi so zasedli naše kraje, pa jih cesarska vojska kar dvajset let ni mogla pregnati. Omevc se je kot cesarski vojak – *kanonir* – boril proti njim. Že tam na Francoskem je našim zmanjkalo *municije*. Omevc jo je šel krast kar Francozom z njihovega voza. Ravno je odnesel pete, ko je na voz priletela granata in vse je šlo v zrak. Cesarski vojaki so en grad porušili do tal, le ena *plehnata* vrata v klet so ostala, ki jih nikakor niso mogli odpreti. Pa je Omevc nabasal kanon in prižgal, vrata so se kar sama odprla. V tisti kleti so nabrali zlatnine za tri vojaške vreče. Ker jih niso mogli s seboj nositi, so jih zakopali v senci velikega hrasta za enim gozdičkom. Vsi njegovi kolegi so padli, le Omevc je preživel, edini, ki je vedel, kam in pod kateri hrast so najdeno zlato zakopali.

Vojske je bilo že davno konec, ko se je Omevc spomnil, da bi šel po tiste vreče na Francosko. Dobil je še nekega kolega. Svojemu sinu je ukradel denar, ki je bil skrit pod kurjim gnezdom, da bi ga imela za pot. Sin je kmalu opazil, da mu je oče ukradel denar. Takoj se je odpravil za njima in ju kmalu našel v eni oštariji, ko sta pila za njegov denar. Vsi skupaj so se vrnili domov. Tako so tiste vreče z zlatom še vedno zakopane, stari Omevc pa je medtem že davno umrl.

Zapriški graščak je Francetovim prednikom, ki so bili grajski jagri, dal tam ob potoku Tunjščica nekaj zemlje v najem, da so si postavili svoj dom. Za protiuslugo pa so morali preganjati krivolovce in tiste, ki so v potoku na skrivaj lovili ribe. Več rodov je bilo lovcev in čuvajev. Služba pa ni bila lahka. Enkrat je eden od čuvajev tekel v potok preganjat nekoga, ki je rake lovil. Pa ga je ta rakar tako ob tla vrgel, da se ni več pobral. Enega iz te družine pa je medved na Kriški planini raztrgal. Povrhu pa je bilo treba za najeto zemljo še odslužiti 34 dni tlake grajskim.

Za časa vladanja cesarice Marije Terezije so v Tunjicah začeli graditi novo cerkev. Stara cerkvica je postala premajhna zaradi množice romarjev, ki so prihajali v tednu godu sv. Ane. Sto pruskih vojnih ujetnikov so dunajski oblastniki poslali za pomoč pri delu. Mnogo voznikov z vpregami je vozilo kamenje iz mengeškega kamnoloma na Bukov grič v Tunjice, kjer so na mestu stare cerkve in protiturškega obzidja gradili novo cerkev. Zidarji so bili mengeški kamnoseki. Ker so potrebe pokazale, so se Francetovi predniki začeli ukvarjati z *birtijo*. Ravno pri njih so prepregli dodatni par živine v vozove, da so zmogli vleko v strm breg. Hiše se je prijelo ime *pri Birtu* in tako je še danes. V bližini so ob potoku izkopali velike jame, kjer so gasili apno, pripeljano iz Stranj, voda je bila v bližini. Zaradi teh jam so temu delu dali ledinsko ime *Na jamah*, kar se uporablja še danes.

V tistih in še prejšnjih časih so žandarji lovili fante za služenje v vojski. Opravičeni so bili le tisti, ki so bili naslednji gospodarji kmetij. Večkrat so kmetijo zato razdelili na dva dela in hiše poimenovali kot zgornji in spodnji. V Tunjicah je deset takih primerov. Kogar pa so žandarji ujeli in odgnali, ga domači največkrat niso nikoli več videli. Tako je eden od teh fantov prišel na prusko vojsko, tam so take marše delali, da je *krvave pene tiščal*, padel je v omedlevico in na mestu umrl. Še en drug je dezertiral in bil nato 40 let hlapec na Koroškem pri enem bogatem Pavru – kmetu, domov je prišel samo umret. Najbolje jo je odnesel Primož, tako mu je bilo ime, ko so prišli žandarji ponj, je vzel rožni venec, pokleknil za mizo in molil. Pa vselej je dodal še en očenaš za žandarje. Končno so ga pustili doma, ko pa je tako vztrajno molil zanje.

Fantje so se skrivali po gozdovih, nekateri so šli med rokovnjače, drugi bolj miroljubni pa med *holcarje*. Nekoč so žandarji obkolili skupino *holcarjev* v gozdu. Bilo je ravno opoldne, ko so si za južino skuhali žgance. Vodja drvarjev je prosil žandarje, naj jih vendarle pustijo, da pojejo žgance. Pa so jih res pustili. Med tem časom, ko so jedli, pa se je na skrivaj polulal v žakeljc, kjer so žandarji imeli smodnik. Ko so pojedli, pa je svojim zavpil: »*Fantje, cepine*.« Žandarji so napolnili puške, ko pa so ustrelili, so *šrekeljni* samo padli iz cevi, ni kazalo drugega, kot da so tekli, žandarji naprej, drvarji pa za njimi. Od takrat naprej so morali žandarji že doma napolniti svoje orožje. Zato so drugič krajšo potegnili drvarji. Nekaj jih je bilo ranjenih, nekaj pa so jih vklenili in odgnali za vedno. Sam bi verjel, da žandarji niso mogli streljati, če je bil smodnik vlažen. Spomnim se, da je Njivčarjev oče pripovedoval, da so še med prvo svetovno vojno imeli probleme. Nekoč je tri tedne skupaj deževalo, zato je bil *purfelj* tako *fajhten*, da noben kanon ni vžgal in se tri tedne niso mogli nič streljati.

municije – naboji
plehnata – pločevinasta
birtija – gostilna
holcarje – drvarji
šrekeljni – šibre
purfelj – smodnik
fajhten – vlažen

Na travniku ob potoku Tunjščica so imeli grajski svoje hleve za živino, ki se je pasla po celi dolini. Zgoraj na bregu pa je imel kočo pastir in oskrbnik. Rekli so, da je to grajska pristava. Možu, ki je živel tam, pa *pristavec*. Čez čas so živino začeli goniti na Kriško planino pod Krvavcem. Pot,

ki je vodila od Križa na planino, je vas razdelila na dva dela. Desna stran se je imenovala Mlaka oziroma Tunjiška Mlaka, leva pa Tunjice. Ta delitev je ostala še do danes in marsikateremu tujcu ni jasno, zakaj je na vsaki strani ceste druga vas in druge hišne številke. Za *pristavca* pravijo, da je zaradi paše na planini ostal brez dela in v veliki revščini. Nekoč je sklenil, da bo na nek način že dobil nekaj denarja. Svojo pristavo je pri nekom zavaroval, potem pa je vse, kar je bilo kaj vrednega, znosil v bližnji gozd. Na podstrešju je v seno postavil pokonci prižgano svečo in jo pokril s košem, sam pa je odšel proti Kamniku na popivanje. Mislil si je, da bo sveča čez nekaj ur dogorela in vžgala seno, njega pa itak cel dan ne bo doma, da ne bi kdo česa posumil. Toda sveča se je kmalu prevrnila in vžgalo se je skoraj takoj. Sosedovi otroci so tekli za njim in ga dohiteli tam nekje na klancih. Že od daleč so vpili za njim: »*Oče pri vas pa gori!*« On pa presenečen vpraša: »*Al že?*« Tako se je razvedelo, da je zakuril sam. Kako je bilo potem z izplačilom zavarovalnine, pa danes ne ve nihče več. Se pa še vedno pozna, kje je stala ta pristava.

So pa v Tunjicah nekajkrat ropali tudi Turki. Tabora pri cerkvi niso nikoli zavzeli, ker je bil dostop možen samo z ene strani in še to po veliki strmini. Branilci so valili težke klade turškim konjem pod noge, da niso mogli na hrib. Imeli so tudi nekakšen top, *štuk* so mu rekli, s katerim so po izročilu ustrelili najmanj štiri Turke. Dva so zakopali za Grilušekovo sušilnico sadja, dva pa tja kjer danes stoji Kaplanov križ. Po ustnem izročilu je menda turški paša, ki je bil zagotovo iz Bosne, pod hribom vzkliknil: »*Pa koji je svetac na ovom brdac, da ne pusti nas gore!*«

Po vasi so se potikali razni berači in posebneži. Prav skrivnosten je bil *ta krofasti* berač, vedno je hodil bos, culo, v kateri je imel vse svoje premoženje, pa je nosil na rami na dolgem kolu. Če mu je gospodinja dala kos kruha, ga je zavil v platneno cunjo in shranil v culo. Iz nje pa je vzel drug že suh kruh in ga pojedel. Nihče ni vedel, od kod je doma. Govorilo pa se je, da zato hodi bos tudi pozimi, da dela pokoro za neki greh, ki ga je storil v mladosti. *Grdež* je bil domačin. Že v zrelih letih se je poročil z neko vdovo, s katero sta skupaj odšla v Ameriko. Tam se je lotil žganjekuhe, kar je bilo v Ameriki strogo prepovedano, zato so oba z ženo poslali nazaj s prvo ladjo. Seveda ne v kakšnem potniškem razredu, ampak na premogu, kar se je zgodilo vsem tistim, ki niso imeli denarja za redni prevoz. Doma se je potem potikal od hiše do hiše in naredil kakšno priložnostno delo. *Trapež* je po hišah prodajal lončeno posodo in kolmeževe korenine kot zdravilo proti revmatizmu. Če pa korenine niso bile učinkovite, je svetoval, naj se bolnik z revmatizmom zavije v rjuho in čez noč zakoplje v vroč gnoj. Zjutraj naj bi bolečine zagotovo minile.

ta krofasti – ker je imel golšo

Magdalenekov Matevž in njegov vojaški kolega Punkelčov Martin iz doline Kokre sta kot cesarska vojaka zasledovala umikajoče se Francoze po tirolskih hribih. Francozi so bili hitrejši, zato njihov regiment ni imel nobenega posebnega dela več. V neki dolini z redkimi hišami so se dolgočasili, pa še njihov *feldvebel* se je zaljubil v eno deklino, da je bil več pri njej kot pa pri svojih *soldatih*. Matevž in Martin sta bolj iz dolgočasja delala na eni izmed žag, kjer sta valila hlode na žago. V nedeljo, ko na žagi niso delali, pa sta šla stikat na bližnji grad, ki so ga grajski pred kratkim zapustili. Vojaki so v glavnem že vse, kar je bilo kaj vrednega, pokradli, Matevž pa je v eni izmed soban opazil v kotu za mizo pod klopjo nekakšen predal. Ko sta ga odprla, sta v njem našla eno črno leseno skrinjico, znotraj oblečeno z rdečim žametom. V škatli pa za več kot eno dobro ped velike zlate kipce, par vpreženih konj s plugom in dvema oračema. Vse skupaj sta odnesla dol v dolino na žago in dobro skrila. Čez nekaj časa se je zgodila nesreča, in sicer so hlodi povalili Matevža do smrti. Vojsko so kmalu razpustili. Vsi vojaki so, kakor so vedeli in znali, peš odhajali proti svojim domovom. Martin pa je najdeno zlatnino odnesel domov. Čez nekaj časa je obiskal Matevževo vdovo, Magdalenekovo Katro na Vrhovju, da bi ji povedal, kje in kako je storil smrt njen mož Matevž. Danes ima Magdalenekova domačija že drugo ime. Kmalu je obisk ponovil in tako se je zgodilo, da je prijateljevo vdovo kar poročil. Preselil se je na Vrhovje, seveda je s seboj prinesel tudi tisto črno skrinjico. Ravno tako, kot je bila skrita v gradu, jo je tudi Martin skril v kot pod klop za mizo v kmečki sobi. Čeprav je skrivnost dobro skrival, pa je Katra nekoč omenila sosedi, kako dobro se je drugič omožila in da je dobila bogatega moža. Tako se je kar kmalu po celi vasi govorilo, kaj imajo skrito pri Magdaleneku. To je prišlo na ušesa tudi rokovnjačem, ki jih je imel v svoji tolpi Črni Jurka. Dva izmed njih, Matjan s Šenturške Gore in en njegov pajdaš, sta na božični večer, ko so šli vsi opolnoči k polnočni maši, le Martin je bil doma za varuha, vdrla v hišo. Martina sta zvezala za roke in noge in ga privezala k nogam mize. Iz predala sta ukradla tistih par zlatih konjičkov, plug in orača. Odnesla sta jih h Krtu, kjer so se rokovnjači veliko zadrževali. Tam nekje za zadnjim pragom vrat so skrinjico, zavito v ovčjo kožo, zakopali v zemljo. Kmalu potem so žandarji rokovnjače polovili. Črnega Jurka so zaprli skupaj z več njegovimi pajdaši. Matjana so obesili na *gavge*, menda na tiste na vrhu tunjiškega klanca, kjer se pot odcepi za Ravne. Menda so križ, ki še danes stoji tam, postavili zato, ker je kamniška gospoda tam izvrševala smrtne obsodbe. Tu pa se zgodba o zlatih konjičkih konča. Kar nekaj nadaljevanj je bilo slišati. Nekateri trdijo, da dobro vedo, pri kateri hiši jih hranijo, drugi pa so prepričani, da so še vedno zakopani nekje v Krtovi dolini.

feldvebel – podoficir
soldatih – vojakih
gavge – vislice

Ivan Nograšek

Pacifiški otoki, Nova Zelandija

»*Potovanje, dolgo tisoče kilometrov, se začne z enim samim korakom.*«

Veliko sem na svojih križarjenjih, predvsem med najbolj revnimi kotički in nato med življenjem v bogatem ladijskem svetu, razmišljala. Kaj je tisto, kar nas v življenju zaustavlja, in kaj tisto, kar nas izstreli med zvezde, tisto, kar nas osreči in navdihuje? Negativna čustva, predvsem strah, dvomi, samokritičnost in »*Kaj bodo rekli drugi,*« so le peščica izmed stvari, ki nas v življenju ne pustijo naprej. Ki nam ne pustijo, da bi živeli tako, kot želimo živeti, sledili ciljem, ki smo si jih zastavili, ali živeli svoje skrite sanje. Ampak ali ni tako zelo res, da se samo enkrat živi? Zakaj ne bi poskusili in živeli brez obžalovanj, da nečesa nismo storili ali poskusili? Kot popotnica sem se naučila veliko o minljivosti življenja, saj se moraš nenehno poslavljati od ljudi, ki so na ladji postali tvoji prijatelji, in od krajev, ki so te navdušili kot tvoj dom.

Nekako se naučiš živeti, kot da je danes resnično tvoj zadnji dan. Ne veš, ali se boš vrnil domov, in tudi ne veš, kakšen se boš vrnil domov, saj se skozi dolga potovanja in izzive nenehno spreminjaš, rasteš in izoblikuješ v popolnoma novo osebo. Nato se odločiš, da ni vredno v tej minljivosti ves čas čakati, ampak se odpraviš v akcijo! Strast in ljubezen do tistega, kar počnemo, pa je po mojem mnenju najbolj močna sila v našem osebnem življenju. Je kot gorivo, ki ti da moč v težkih dneh in nerešljivih situacijah in ti omogoči, da vsak dan pospremiš z nasmehom. Strast do potovanja in želja po raziskovanju sveta me je pripeljala do najlepših in najbolj adrenalinskih doživetij in življenjskih izkušenj tega obdobja.

Ker sem več kot pet let in pol delala na ladji, sem si ob vsem luksuzu in razkošju tudi sama enkrat želela preizkusiti v vlogi gostje na ladji. Vedno sem bila jaz v vlogi zadovoljevanja gostovih potreb in želja, nikoli pa v obratni vlogi.

Ta želja se mi je uresničila decembra 2016 in januarja 2017, ko sem se odpravila na štiridesetdnevno križarjenje po Polineziji, Novi Zelandiji in Avstraliji, kjer smo tudi pričakali novo leto 2017 z veličastnim ognjemetom.

Križarjenje se je pričelo v Polineziji, kjer smo pluli po čudovitih pacifiških otokih, kot so Tahiti, Fiji, Tonga, Cookovi otoki, Bora Bora (Francoska Polinezija) ter malo bližje Novi Zelandiji do otoka Nova Kaledonija.

Tihi ocean, znan tudi kot Pacifiški ocean ali Pacifik, je največje vodno telo na svetu, saj s 179,7 milijoni km² pokriva kar tretjino površine Zemlje.

V Pacifiku je več kot 25 000 otokov, kar je več kot skupno število otokov v vseh preostalih svetovnih oceanih, večina od njih pa leži južno od ekvatorja.

Otoki imajo prečudovite zelene bujne gozdove, ki so obdani z belimi peščenimi plažami in pisanim podvodnim svetom. Tu lahko kakovostno in raznoliko preživite dopustniške dni v tropskem paradižu. Otoke ste gotovo že videli v filmu *Modra laguna* (Blue lagoon) z Brooke Shields v glavni vlogi.

Večina prebivalstva se na otokih preživlja s kmetijstvom, kjer si dovolj hrane pridelajo za osebno porabo in nekaj tudi za prodajo. Veliko ljudi gre delat tudi v tujino in denar pošiljajo domov za preživljanje družine. Veliko je nasadov kokosovih palm, saj je kopra – posušeno meso kokosovih orehov – tradicionalno najpomembnejše izvozno blago. Izvažajo tudi zelenjavo, sadje v Avstralijo, Novo Zelandijo.

Druga zelo pomembna gospodarska panoga, ki prinaša dobiček otokom, je turizem. Ponujajo skrbno urejene bungalove iz bambusa, ki naslikajo dih jemajoče in sproščujoče počitnice ob pogledu na rajske plaže, tropsko bujno rastje ter sočne tropske sadeže.

Pacifik sestavljajo trije tipi otokov – vulkanski, koralni atoli in apnenčasti. Večina otokov je vulkanskega izvora z najrodovitnejšo zemljo. Podvodni vulkani na pacifiški plošči so običajen pojav, in medtem ko to berete, nekateri izmed vulkanov blizu vodne gladine ustvarjajo majhne otoke.

Na mnogih področjih je moč opaziti gorske verige vulkanskih vrhov. Samoa, Havaji in Nova Zelandija so najbolj osupljivi primeri teh ekstremnih vulkanskih pokrajin. Skozi čas se okrog novih vulkanskih otokov tvorijo koralni grebeni in lagune, kot denimo na Fidžiju ali Tongi. Čez čas se zaradi pogrezanja teh vulkanskih otokov tvorijo globoke lagune s prstani koralnih atolov. Primeri takih lagun so Bora Bora v Francoski Polineziji in Aitutaki na Cookovih otokih, ki so značilni južni pacifiški otoki.

Evropejci, navajeni majhnih razdalj, težko razumemo, da se otočja raztezajo približno četrtino poti okrog Zemlje, zato ne moremo obiskati vseh naenkrat. Vsako potovanje naj vključuje le eno otočje. Najboljši čas za obisk tega dela sveta je maja ali oktobra, ko ni visoke sezone in s tem povezanih visokih cen ter gneče, vreme pa je dokaj zmerno.

Najbolj mi je v spominu od vseh teh otokov ostala človeška skromnost, prijaznost in radodarnost ter pomoč za drug drugega. Iskrivi, nepokvarjeni nasmeški mimoidočih otrok, ki živijo skromno, vendar po drugi strani bolj polno življenje, brez motečega virtualnega sveta, ki otroke zahodnih civilizacij spreminja v robote.

Velikokrat ljudje v zahodnem svetu želimo pokazati materialno bogastvo, ki je navzven zelo bleščeče, vendar po drugi strani obstaja zelo prazno in osiromašeno človekovo notranje bogastvo.

Nova Zelandija

Novo Zelandijo so, kot že omenjeno, odkrili Maori, ki so v svojih kanujih, ki jih imenujejo *waka*, iz otočja Raiatea v francoski Polineziji priveslali v deželo dolgega belega oblaka, Aotearoo. Preseljevanje je trajalo več generacij, prva večja poselitev pa je bila okrog leta 1350. Nizozemski raziskovalec Abel Tasman je kasneje, leta 1642, objadral obalo in jo poimenoval Nova Zelandija, saj jo je zamenjal za veliki južni kontinent. Prvi Evropejec, ki je stopil na *novo* zemljo, je bil James Cook, ki je leta 1796 na podlagi svojih obsežnih raziskovanj dokazal, da zemlja, po kateri hodi, ni Avstralija. Prvi naseljenci iz Evrope so prišli leta 1792 in vzdolž obale zgradili postojanke, kjer so pobijali kite, ki so jih ujeli. Delali so s tako vnemo, da so jih skoraj iztrebili. Bolezni in pomanjkanje hrane sta bila glavna vzroka, da se je skupnost Maorov v tistem času skoraj prepolovila. Prava naselitev prišlekov iz Anglije in Irske se je začela okrog leta 1826.

Otok je raj za tiste, ki iščejo mir in sprostitev, pa tudi igrišče za adrenalinske odvisnike in pustolovce.

Južni križ, ovce, srebrna praprot in kivi – vse to simbolizira eno najbolj spektakularnih in razgibanih držav na svetu – dežela dolgega belega oblaka. Pod tem imenom se skriva Evropa v pomanjšanem merilu in eden najlepših delov sveta – Nova Zelandija. Prekrasna dežela, ki se deli na Severni in Južni otok ter veliko manjših otočkov, svojih 4,4 milijona prebivalcev in več kot 50 milijonov ovac ne zavija samo v plašč iz oblakov.

Nova Zelandija je kot nalašč odlična za ljubitelje narave: temno modri zalivi in peščene plaže, spektakularni fjordi in s snegom pokriti vrhovi gora, ledeniki in kristalno čista jezera, slapovi in deroče reke, gejzirji in vulkanska jezera. Temu je treba dodati še gozdove, prekrite z različnimi vrstami praproti in z do 60 metrov visokimi drevesi kaura, ter favno s tjulnji, pingvini, delfini in papagaji kea, če omenim samo nekatere. Nacionalni ponos Novozelandcev je ptica, ki ne more leteti, je aktivna ponoči in ima nekoliko nerodno telo ter koničast kljun: kivi. Ima enako ime kot njihov najbolj prodajani ovalni sadež s

kosmatim olupkom. Kot kiviji pa se radi poimenujejo tudi dvonožni prebivalci Nove Zelandije.

Nova Zelandija me je najbolj navdušila s svojo neokrnjenostjo, prečudovitimi južnimi Alpami ter najvišjo goro Mt. Cook, kjer so snemali trilogijo *Gospodar prstanov*. Sama sem imela veliko srečo za ogled narodnega parka Tongariro, ki ga obdajajo trije še vedno aktivni vulkani, prečudovito jezero Taupo, ki se nahaja v bližini parka.

Druga dih jemajoča lokacija je kmetijsko posestvo izven kraja Matamata na severnem otoku. Dobrih petsto hektarjev prostrano, z ovcami in govedom posejano posestvo družine Aleksander je prepričalo režiserja trilogije *Gospodar prstanov*. Valovita zelenina, jezerce in velikansko drevo so bili osnova za Šajersko, idilično podeželsko domovanje hobitov, prisrčnih bosonogcev, ki prisegajo na preprosto življenje, dobro pipno zel v svojih pipah, okusno jedačo in pripovedovanje zgodb.

Kot zadnje je sledila še ena poslastica čudovite Nove Zelandije, in sicer obisk najlepšega fjorda v državi, ali po mnenju mnogih tudi na svetu. Imenujejo ga osmo čudo sveta, je najpomembnejša turistična točka v Novi Zelandiji in ena najbolj obiskanih naravnih dediščin na svetu. Plovba po fjordu Milford Sound je bila neprecenljiva, kjer so ledeniki več tisoč let preoblikovali granitno podlago, ki jo je kasneje zalila morska voda in s tem ustvarila eno najlepših naravnih lepot, ki ima bogato floro in favno.

O Novi Zelandiji bi se lahko še in še pisalo, saj je bil ta del sveta poimenovan zeleni raj za ptice, preden so tja prišli prvi priseljenci.

Tako se je moja dogodivščina po sproščujočem križarjenju iz drugega oddaljenega konca sveta zaključila, s seboj pa sem prinesla najlepše vtise in spomine, ki jih ni moč izbrisati.

BON VOYAGE

Andreja Zalaznik

Neum

Po enoletni pavzi smo se z Vzajemnostjo in agencijo Kompas odpravili proti jugu. Pot nas je peljala proti Hercegovini, proti njihovemu morju Neum, ki je nekoliko manj znano, je pa biser Hercegovine, ki je od Ljubljane oddaljen 580 kilometrov.

Z avtobusom, ki nas je pobral v Kamniku, smo se odpeljali v cvičkovo deželo proti Novemu mestu, skozi katerega teče reka Krka. Peljali smo se čez Gorjance, tam je prelepa razgledna točka po imenu Gospodična, proti Beli krajini, kjer so nas pozdravljale in se nam priklanjale lepe vitke bele breze. Sledila je carina in pot čez Kolpo, pa smo na Hrvaškem. Kmalu smo prišli v Panonsko nižino, ki je turistično razvita in je znana po rodovitni zemlji, po nacionalnih parkih (Plitvice, Brioni, Velebit, Paklenica, Slapovi Krke, Kornati). Peljali smo se skozi Liko v Dalmacijo, mimo Zadra in skozi Šibenik. Ob cesti nas je spremljalo skalovje in nizko grmičevje in vetrnice seveda, ki jih ima Hrvaška kar veliko. Pripeljali smo se v dolino Neretve v Hercegovino v Neum. To mestece se je v zadnjih dvajsetih letih razvilo v moderno obmorsko letovišče s številnimi hoteli. V našem hotelu nas je bilo okrog štiristo gostov iz Slovenije in dvesto iz Italije in Avstrije. Že drugi dan se nas je kar veliko odločilo za izlet v dolino Neretve. Najprej so nas napotili v nasade jagod, vsak jih je lahko pojedel, kolikor jih je hotel. Nato smo se vozili s čolni po Neretvi med ravno cvetočimi lokvanji, lahko bi rekla, da jih je bilo tisoče. Potem pa še kosilo na kmečkem turizmu, po kosilu pa harmonika in ples. Naslednji dan je sledil izlet v Mostar z ogledom starega dela mesta. Skozi Mostar teče reka Neretva. Na eni strani reke živijo katoliki, na drugi strani pa muslimani, tudi šole so strogo ločene in otroci hodijo v katoliško ali muslimansko. Cerkev, ki je bila poškodovana v vojni, so katoliki popravili, zvonik pa so postavili na novo. Visok je kar 107 metrov. Tudi muslimani imajo novo mošejo. Bosna in Hercegovina si zelo želi v Evropsko unijo, najverjetneje še dolgo časa ne bo mogoče, saj so velika nesoglasja med politiki; vsak stoji na svojem bregu.

Zatem smo se odpeljali v Medžugorje, ki je poleg Lurda najbolj poznano romarsko središče katoličanov.

Kar prekmalu je prišel datum vrnitve, ko smo zapustili Neum in se po stari Jadranski magistrali odpeljali proti Makarski. Imeli smo še ogled mesta in nato smo nadaljevali proti Sloveniji.

Fani Vinšek

Gruzija in Armenija

Zbor na ljubljanskem letališču, od koder preko Istanbula poletimo proti Tbilisiju.

Gruzija, nekdanja republika Sovjetske zveze, velika za tri Slovenije, leži med Evropo in Azijo ter ima skoraj pet milijonov prebivalcev. 85 % prebivalcev pripada armenski pravoslavni cerkvi, večji del je muslimanov in nekaj malega katolikov. Gruzija je pretežno kmetijska država z ovčerejo, govedorejo – drugače je bolj revna država. Teži jo velika brezposelnost, socialne pomoči ne poznajo, večji del tudi nima zavarovanja. Njihov denar se imenuje lari.

Po pristanku letala v Tbilisiju se vkrcamo na avtobus. Ob sončnem vzhodu nas pričaka neverjetna mesečeva pokrajina na meji z Azerbajdžanom ter ena najlepših gruzijskih znamenitosti – v skalo vklesana Davidova cerkev in samostan. Nato malo počitka po vožnji. Potem se odpeljemo v vinorodno deželo Kakheti, kjer obiščemo posestvo in se pustimo pogostiti, poskusimo vino in njihovo dobro hrano. Naslednji dan ogled čudovitega mesta Tbilisija. Ob reki Mtkvari so veliki trgovski centri, Trg svobode, tam je postavljen kip svetega Jurija. Z žičnico se odpeljemo do kipa Matere Gruzije, od tam je lep razgled na celo mesto. Nato smo vstopili v muslimansko četrt in v njihovo malo mošejo. Naslednji dan ogled Gorija, rojstnega mesta enega najbolj prepoznavnih Gruzijcev, Stalina, ki je v Rusiji vrsto let poveljeval, lahko rečemo, z železno roko. Ogled muzeja, njegove rojstne hiše, družinskega življenja, njegovega vlaka, s katerim se je vozil, saj ni maral letala, ker se je bal višine. Pot nas je peljala proti severu v hribovje Visokega Kavkaza, na 2395 metrov nadmorske višine, kjer je tudi smučarsko središče. Pod vrhom prelaza izvira mineralna voda, ki je polna magnezija. Tako je čez celo površje površina velikosti približno 200 X 200 metrov rumeno-oranžnega kamna, podobnega kapnikom. Na tem prelazu smo prespali, bili smo prvi gostje hotela, ki so ga ravnokar zgradili. Naslednje jutro smo vstali ob peti uri in šli na pohod. Hodili smo štiri ure, po povratku v hotel zajtrk, po zajtrku na avtobus in se odpeljali čez celo Gruzijo v Armenijo.

Tudi Armenija je bivša republika Sovjetske zveze, velika za eno Slovenijo in pol z malo manj kot dvema milijonoma prebivalcev, z glavnim mestom Erevan, ki je zelo lepo, čisto in moderno, v njem živi več kot milijon ljudi. Manj kot milijon prebivalstva živi na podeželju, ukvarja se s kmetijstvom, brezposelnost je velika. Armenija živi med štirimi civilizacijami, anatolsko na zahodu, arabsko na jugu, iransko na vzhodu in rusko na severu, sama pa bolj revna kot cerkvena miš. Njihov denar je dram.

Po prečkanju meje smo se odpeljali na višino 1900 metrov in tam prespali. Drugo jutro po zajtrku smo se spustili 300 metrov nižje in se pripeljali do velikih polj, posejanih z žitom in krompirjem. Med tem žitom je bilo ogromno maka, njive so bile rdeče, mi pa od te lepote očarani. Nato vožnja mimo umirjenega Dalijana, kjer smo si ogledali ogromen spomenik, postavljen žrtvam genocida, ki so ga izvajali dolga leta največ Turki, žrtev je bilo več sto tisoč. Odpeljali smo se naprej in prišli čisto blizu turške meje in njenega najvišjega vrha Ararata, ki je visok 5085 metrov, včasih je pripadal Armeniji.

Naslednje jutro smo se odpeljali v mesto Gyumri – ogled spomenika Matere Armenije in od tam prelep pogled na celotno mesto. Popoldne se spoznamo z umetnostjo izdelave in uživanja armenskega konjaka, nato ogled tovarne, kjer obdelujejo diamante. Drugi dan kosilo pri jezeru Sevan – to jezero je biser Armenije, je drugo največje jezero na taki višini (1900 metrov), dolgo 76 kilometrov in široko 37 kilometrov. Drugače pa Armenija leži na visoki planoti, povprečna višina je 1800 metrov nad morjem.

Poletja so vroča in zime mrzle. Tudi Armenci ne poznajo sociale, pokojnine se gibljejo od 90 do 100 €, ne glede, kaj si delal, zdravila so skoraj vsa plačljiva.

Po štiridnevnem bivanju v Armeniji smo se odpeljali nazaj proti Gruziji proti mestu Vardzia. To je v skalo vklesano mesto, ki leži globoko v Malem Kavkazu. Raziskovanje podzemnega mesta je enkratno doživetje. Še zadnja nočitev v Gruziji. Drugo jutro smo se odpeljali proti letališču, poleteli proti Istanbulu, kjer smo se presedli na drug avion in šli dalje proti Ljubljani.

Fani Vinšek

Čehi 2

Čehi 2 so brezno na Rombonskih podih in so najgloblja slovenska ter sedma najgloblja jama na svetu. Ker se nahaja v visokogorju, vhod je namreč nad 2000 metri nadmorske višine, v njej ni kapnikov, temveč le skale, in pod globino 400 m še blato. Uraden podatek o globini brezna je 1502 m, dolžina pa 5291 m. Dokončne dimenzije še niso znane, saj raziskave še potekajo.

Tudi jaz sem prišla na vrsto za obisk jame. Pred tem sem bila že dvakrat pri vhodu, ko sem spremljala nošenje opreme, a poguma za sam vstop pred tem še ni bilo.

V tistem hladnem, zgodnjem jutru je šlo zares. Do Bovca sta dve uri vožnje, nato še od Bovca do parkirišča skorajda pol ure. Na parkirišču smo si razdelili in namestili opremo na nahrbtnike in vanje. Kot da še nismo porabili dovolj časa z vožnjo, smo nato še dobri dve uri, s težko opremo ter po precej strmem in poraslem terenu, pešačili do jame. Zadnje pol ure se hodi po skalah, v našem primeru tudi po snegu, saj v vrtačah do spomladi sneg ne skopni. Leden veter, ki ni ponehal niti za minuto, je bil prisoten ves čas oblačenja v jamarsko obleko in plezalni pas. Preden smo se spustili v jamo, sem bila že vsa otrpla in skorajda zmrznjena. Simon, Silvo in Matjaž, ki so pomagali nositi opremo, so se vrnili v dolino in domov.

Preostalih pet se nas je okrog 13.00 spustilo v jamo. Na -70 m je bil že postavljen bivak, tako da smo se ustavili in skuhali čaj ter juho. S tem smo se malo, ampak res malo ogreli.

Z Alešem sva nadaljevala pot po ozkem rovu. Seveda sva s seboj nesla oziroma vlekla *prasici*, v njih so bile vrvi, vrtalka in oprema za opremljanje jame. Kar precej časa nama je vzelo, da sva prišla nad 120 m globoko brezno, kamor sva se spustila eden za drugim. Ob čakanju sem premišljevala, kako dolgo bom žemarila gor, če se že spušča tako dolgo. Komajda sem slišala »*prosto*«, kar pomeni, da je vrv prosta in se lahko vpnem nanjo. Po večminutnem spuščanju po mokri vrvi sem le stopila na tla. Kar groza se me je lotevala, ko sem začela premišljevati, kaj vse se lahko naredi. A to je bila velika napaka!

Aleš je v miru začel z opremljanjem, sama sem mu podajala vrv in orodje, vmes pa po jami delala kroge. A ni tako enostavno delati krogov, kot bi si kdo mislil! Tla, široka 5 x 5 metrov, so namreč posuta s kamenjem in skalami z vmesnimi luknjami, vse to pa stoji na neravni površini. Vsak korak, ki se naredi, mora biti pazljiv in previden, kajti skala se lahko hitro premakne in že imaš nogo tam, kjer ni treba. Pri 0° C, 100 % vlagi, ponekod prepihu ter mokrih rokavicah je bilo mraz za zjokat.

Po nekaj urah so za nama prišli še Nina, Damijan in Janez. Prinesli so čaj in hrano. Vsak grižljaj in požirek je v jami neprecenljiv, saj da moč in toploto. Med kratko pavzo sem se odločila, da se vrnem v bivak, saj mi je postalo slabo. Danes vem, da je temu kriva moja bujna domišljija in jama s svojo veličino, ki me je prestrašila. Nisem si upala globlje, kljub temu da je bil ob meni vrhunski jamar.

Po treh urah žemarjenja in lazenja sva se z Damijanom vrnila v bivak. Glede na to da se povprečen jamar giba 100 m na uro po vertikali in 400 m na uro horizontalno, sva bila hitra.

Preoblekla sem se v suho podobleko in toplega pajaca ter se namestila v spalno vrečo, kolega pa je skuhal čaj. Ker mi nikakor ni uspelo usposobiti grelne naprave, sem še to naprtila njemu. A bilo je kot zakleto. Naprava ni grela, kot bi morala. Večkrat jo je očistil, na novo prižigal oglje in razpihoval, a žareti ni hotelo. Tako sem si več ur vsa tresoča grela le roki, ki sem ju držala na ventilatorju.

Predstavljajte si, da ležite na kamenju, na neravni podlagi, prezebli in utrujeni ter še prestrašeni. Vsemu

temu botruje 0° C, morda še kakšna stopinja manj. Mislim, da tu velja pregovor, *če ne probaš ne veš*. Ni prijetno, je pa adrenalinsko! Pa tudi spomini so bolj bogati.

Nekje okrog pete ure zjutraj so se vrnili ostali trije jamarji, ki so jamo opremili do -350 m. Tokrat mi je Aleš usposobil *hobotnico* in se ulegel zraven, prav tako ostali trije. Pet nas je spalo, oziroma bolj ležalo, na 1,80 x 2 metrih. Toplo je pa le postalo.

Po zajtrku smo počasi, predvsem pa še vedno utrujeni, eden za drugim odhajali iz te veličastne, a meni nič kaj simpatične jame. Iz jame ven na svetlobo in mraz, ki od prejšnjega dne ni nič popustil. Spet smo se morali preobleči oziroma sleči jamarsko opremo in počasi, a dobro razpoloženi, smo odšli v dolino k avtu.

Jama je zdaj, po letu dni, opremljena do -450 m. Na -400 m je postavljen drugi bivak. Celo tri postelje so v njem. Zaenkrat imajo fantje, predvsem Aleš, Simon in Damijan plan, da se opremi do -900 metrov. Imam željo, da pridem na to globino, a mi bo mraz to verjetno preprečil. Vsekakor pa vsem in vsakomur želim srečno, pa naj bo to na zemlji ali pod njo oziroma v njej. SREČNO!

Barbara Vrhovnik Burja

Z domačega praga na Svete Višarje

Vedno je najprej ideja. In potem sta potrebni želja in volja in ideja postane resničnost.

Tokrat sva se s prijateljico Marjano odločili, da greva na Svete Višarje in to peš z domačega praga.

Bila je topla avgustovska sobota, ko sva se v zgodnjih jutranjih urah z nahrbtniki, v katerih sva imeli popotnico za predvidene štiri dni hoje, odpravili na pot.

Avgusta sonce še kar greje in tudi medve sva se pošteno spotili, preden sva prispeli do cilja prvega dne. Šli sva po drugi varianti poti proti Brezjam, kot smo bili sicer vajeni romati, in sva se spotoma ustavili še v Strahinju pri Marjanini sorodnici in nekdaj naši sovaščanki, Sp. Sitarjevi Ivanki. Sedeli smo pri osvežitvi v uti v hladni senci in klepetali, ko je po strehi nekaj rahlo zašumelo. To so bile prve dežne kaplje in rahel dež naju je spremljal še vse do Podbrezij.

Prespali sva v samostanu nasproti bazilike na Brezjah in po nedeljski jutranji maši nadaljevali pot. V Ribnem pri Bledu sta naju pogostila romarska prijatelja Bernarda in Matevž, ki sta potem z nama tudi prehodila del poti. Čeprav je ponoči deževalo, je sonce tudi ta dan kar prijetno pripekalo, ko sva sopihali proti Zgornjim Gorjam, in naju spremljalo še čez dolino Radovne.

Tretji dan sva preko Gozda Martuljka in Kranjske Gore dokaj zgodaj prispeli v Rateče. Ker sva tega dne bolj malo hodili, sva si v Kranjski Gori privoščili malo več počitka.

Zadnji dan romanja sva že ob pol štirih zjutraj, še v temi, stopili na pot. Želeli sva namreč priti na Svete Višarje k maši ob 11. uri, ko naj bi maševal gospod Jože Razinger. Prvi sončni žarki so naju obsijali malo pred Trbižem. Še malo in že sva prispeli do Žabnice, kjer naju je čakal moj mož Tone. V avtu je imel presenečenje, jutranjo kavico, in nato smo se skupaj povzpeli na vrh.

Še slika za slovo.

Srečanje pred cerkvijo na Svetih Višarjah.

V prelepi vasici Svete Višarje, obdani z vencem gora, v čudovitem ambientu prelepe narave, smo se srečali z gospodom Razingerjem in še z nekaterimi prijatelji romarji. Nato smo se skupaj udeležili svete maše. Bil je 22. avgust, praznik kronanja Device Marije.

Prehodili sva več kot 100 kilometrov, rame so se upogibale pod težo nahrbtnika, vendar na koncu vedno rečeš: »*Bilo je vredno*«. Večkrat sem že bila v zadnjih letih na Svetih Višarjah in vsakič znova me prevzame nekaj posebnega, kar se težko opiše z besedami. Enostavno moraš doživeti.

Monika Podjed

Dragi odbornik!

24. 8. 2017

Dragi farani Tunjic vse vas prav lepo pozdravljam in seveda ne smem pozabiti na odbornike *Tunškega glasu*, ki vem, da že pridno zbirate podatke za ta oglas, da bo v najlepšem vzorcu prišel v Tunjiške hiše in seveda tudi izven Tunjic.

Letos sem tudi obiskal mojo rojstno lepo vas Tunjice in še malo naokrog in sem opazil veliko sprememb, saj se že kar kosate z drugim modernim svetom. Imate moderne trgovine, lepe ceste, lepo urejena cesta od Kamnika in do konca Tunške vasi.

Z Ivanom sva obiskala tudi urednico *Tunškega glasu* Mileno Erbežnik Klanšek in se ji moram zahvaliti za dobro postreženo malico in seveda za hladno pivo, ki brez tega ni jela.

Tukaj v Ameriki, ki jaz živim, imamo isto kot pri vas letne čase in se moramo kar pripraviti za mrzle zimske dni in tako že zbiram material, da ga bom skuhal tudi tukaj v Ameriki močeradovec, ki to delam že veliko let, saj ni dovoljeno in ko nimamo financerjev, vemo pa, kako se to dela na skrivaj.

Pošiljam vam nekaj slik kar jih hočte objaviti, druge pa kar lahko daste žlahtnikom, ne bom posebno imenoval, kateri spadajo kam, saj so vsi Tunčani in dobro poznani in seveda ne jih razdeliti prej, da dobijo ta oglas, samo poročno sliko kar dajte v moj oglas, ki mi ga boste poslali.

Toliko za danes in vas vse skupaj še enkrat pozdravljam. Nasvidenje.

Ciril Udamov

Opomba: Pismo objavljamo brez lektorskih posegov.

Nov strelovod na naši farni cerkvi sv. Ane v Tunjicah

V našo farno cerkev sv. Ane v Tunjicah je v preteklem letu 2016 kar dvakrat udarila strela, ki je obakrat povzročila večjo škodo na električnih napeljavah v cerkvi in tudi na električni inštalaciji zvonjenja. Zato smo se v dogovoru z gospodom župnikom odločili, da se izvedejo meritve ustreznosti obstoječe strelovodne inštalacije. Meritve so pokazale, da je le-ta popolnoma neustrezna. Treba je bilo izvesti popolnoma novo lovilno inštalacijo strel na zvonikih, kupoli in po celotni strehi cerkve, namesto do sedaj obstoječih dveh odvodov strelovoda je bilo treba izvesti osem odvodov strelovoda, ob vseh osmih odtočnih ceveh iz meteornih žlebov do nove ozemljitvene inštalacije v zemljini okoli cerkve. Za ponudbo izvedbe nove strelovodne inštalacije smo zaprosili 4 podjetja, ki so usposobljena za ta dela. Na osnovi ogledov in naših pismenih zahtev je eno podjetje od ponudbe zaradi zahtevnosti in nevarnosti pri izvajanju del na višini do 30 m odstopilo oz. sploh ni dalo ponudbe, eno ni podalo popolne ponudbe, kljub pozivu za dopolnitev le-te, dve podjetji pa sta podali popolni ponudbi za izvedbo. Najugodnejša je bila ponudba podjetja Zarja Kovis d. o. o. iz Kamnika.

Marca 2017 je bil na spletni strani Občine Kamnik objavljen JAVNI RAZPIS O SOFINANCIRANJU OBNOVE SAKRALNIH OBJEKTOV V OBČINI KAMNIK ZA LETO 2017. Na razpis smo se prijavili in dobili pozitivno odločbo za 50 % sofinanciranja vrednosti projekta; predpogoj za pridobitev subvencije pa je bila tudi pridobitev pozitivnega soglasja s strani Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Kranj. Pod projektnimi pogoji so na Zavodu zapisali, da mora nova strelovodna inštalacija potekati na istem mestu kot obstoječa. Poslali smo jim načrte nove strelovodne inštalacije z obrazložitvijo, da samo 2 obstoječa odvoda strelovoda ne zadoščata, ampak da je treba izvesti več odvodov do nove ozemljitvene inštalacije, ki pa bodo skoraj neopazni, saj bodo speljani po odtočnih ceveh od meteornih žlebov, ki morajo biti prav tako ozemljeni. Na osnovi te obrazložitve in dodatnih pojasnil po telefonu smo dobili pozitivno soglasje za izvedbo.

<u>Kratek tehnični opis izvedbe nove strelovodne inštalacije:</u>

1. Nova lovilna strelovodna inštalacija je izvedena z nerjavečim fi8 vodnikom in pripadajočimi nerjavečimi strešnimi nosilci iz programa Hermi. Lovilne špice na obeh zvonikih in kupoli so ostale obstoječe. Nova lovilna inštalacija je nameščena po celotni strehi cerkve v skladu z najnovejšimi predpisi in standardi, za kar so izdelane tudi tehnične risbe.
2. Nova odvodna strelovodna inštalacija je izvedena iz osmih vertikalnih odvodov po odtočnih ceveh z nerjavečim fi8 vodnikom in pripadajočimi nerjavečimi objemkami v rjavi barvi iz programa Hermi, kar je prav tako prikazano na tehničnih risbah.
3. Nova ozemljitvena inštalacija je izvedena s FeZn in RF sondami dolžine (oz. globine) 2 m, zabitimi v zemljino – 7 kosov v enakomerni razdalji okoli temeljev cerkve. Med sondami so izvedene povezave z nerjavečim fi8 vodnikom v betonu oz. asfaltu, v 1 cm širokih in 3 cm globokih fugah, zalitih s hladno dvokomponentno bitumensko maso. V zemljini, kjer ni asfalta, pa je izvedena povezava med sondami z nerjavečim fi8 vodnikom, zakopanim v zemljo, izkop zemljine pa je bil na globini 20 cm.

Izvedena strelovodna inštalacija ustreza veljavnim evropskim in slovenskim standardom o zaščiti objektov pred delovanjem strele, kar je dokazano z izvedenimi meritvami.

Predračunska vrednost del je bila 7.398,24 €. Pogodba z izbranim izvajalcem je bila sklenjena tako, da se obračun izvede po dejansko izvedenih delih oz. vgrajenih količinah. Obračunska vrednost izvedenih del pa znaša 6.278,06 €, torej je za 1.120,18 € nižja od predračunske, kar je zelo ugodno.

Za popolno zaščito pred udarom strele je Matjaž Sedušak organiziral izvedbo prenapetostne zaščite v inštalaciji za zvonjenje, ki je vgrajena v novi omarici zvonika prvih treh zvonov.

Kot že omenjeno je bil pogoj za 50 % sofinanciranje vrednosti projekta pridobitev pozitivnega soglasja s strani Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Kranj, ter da je strelovod izveden v skladu z njihovimi predlogi oz. soglasjem, ki sem ga pridobil v oktobru 2017. Tega je zatem naš župnik Edi dostavil na Občino Kamnik, tako ni bilo več ovir za 50 % povrnitev stroškov izvedbe strelovoda.

Lep pozdrav

Franc Stele, ključar

Potovanje iz Kamnika domov

Težak koš je nosila Tunčanka, recimo ji Micka, na kamniški plac, da je tam prodala doma pridelano sadje in kumare. Za dinarje, ki jih je dobila, je potem največkrat v Petkovi trgovini kupila sol, petrolej in še kaj takega, česar se doma ni dalo pridelati. Moko pa je bilo za kmetico kar sramotno kupiti. V železnini pri Teletu pa žeblje za moža, mogoče zase še nov srp in za vse skupaj kak muholovec. Če ji je prodaja dobro uspela, si je v Pernetovi pekarni upala privoščiti še kakšno mamljivo dišečo žemljo. S košem na rami je šla mimo dveh zaporednih gostiln – pri Grogu in Bundru.

Cesta proti Tunjicam se je odcepila pri Rebernikovi kolarski delavnici, nasproti pa je bila Kobalova tovarna metel. Nasproti mizarske delavnice pri Mejaču, kjer so izdelovali tudi črne in bele krste za umrle – črne obvezno za poročene, za ostale pa bele, je bilo korito z dvema pipama za napajanje konj, s katerimi so vozili kredo iz Črne na tovorne vagone. Tam je Micka lahko prvič odložila koš in se napila mrzle vode. Tam so se končale tudi tlakovane kocke, dokler jih Gmajnarjev Bertl ni položil do žeMicka si je zopet zadela koš na rame in odšla proti kamniškemu delu tunjiškega klanca. Pri prvi hiši za cesto, Tunjičani so ji rekli *na pozabljenem*, ker so se od tam največkrat vračali nazaj v mesto, če so kaj pozabili kupiti. Če se je to zgodilo tudi naši Micki, je koš odložila na ploščo *Grajnarjeve šterne*, ki je bila v grabnu, ki je tekel vzporedno za cesto. Brez koša je odšla nazaj do trgovine in kupila, kar je pozabila. Od *Grajnarjeve šterne* naprej je bila cesta zelo ozka, prava soteska, dokler niso po vojni nekaj let kopali lapor za potrebe Prašnikarjeve cementarne v Mekinjah. S tem so nehote razširili tudi tunjiško cesto. Samo malo naprej na desno je uličica pod barutanskim zidom, proti edini kmetiji. Tam so skriti Tunjičani opravljali malo biološko potrebo, zato so tej uličici rekli *uscana ulca*.

Naprej se cesta začne postavljati bolj pokonci. Dokler niso Zobavnikovi sinovi po vojni sezidali hiše, so Tunjičani temu delu rekli *ona stran klanca*, kasneje pa tudi pri Zobavnikovem Korelnu ali Jožu. Na desni poleg Kurežovega Toneta je naredil hišo tudi Tunjičan Grilušekov France. Tudi po njem se je lahko povedalo, če se je v bližini kaj zgodilo. Na vrhu klanca *pri Bohku* se ena cesta odcepi desno proti Ravnam. Hiši, ki sledita, pa sta bili od jagrov Petrovega Matevža in Pavla. Klanec je bil do leta 1968 za nekaj čevljev višji. Prav na vrhu pa je bila *Matevževa šterna*, kjer je tun'ška Micka lahko za nekaj časa odložila koš, ne da bi se morala zelo skloniti. Na mestu, predno se je spustila po zelo strmem tun'škem klancu, so na desni strani ceste še pred vojno tudi kopali lapor, ki je služil kot surovina za cement. Bolj stari hiši v klancu sta bili pri Mici in Kvančarju. Stara cesta je bila zelo strma prav mimo hiš. Nato pa se začne Kurja dolina z dvema Kurežoma in Bajstrovcem. Zelo prav je Micki prišla *Bajstrovčeva šterna*, kjer je vedno tekla pitna voda in še kar teče. Na nasprotni strani je Janezova in Katrina hiša, ki pa imata tudi kakšno drugo ime. Desno sta zavili v gozd kar dve poti ali uličici proti Zobavnikovi kmetiji. Če niso rekli, da so to Zobavnikove ulice, so jim rekli tudi *usrane ulce*, ve se zakaj. Sledi Košišev klanček. Na levi je bilo dobro poznano Košiševo korito ali studenec, kjer je menda vedno strašilo. Za njim se odcepi pot ali steza proti *Šutenpohu*, ki je lahko tudi bližnjica za Tun'čane, če hočemo priti bolj v spodnji del Kamnika na Šutno ali na štacjon na drugi strani tunela. Ko Micka zagleda Bitenčevo znamenje in hišo, se ji pogled odpre na lepe Tunjice, oprostite, na Mlako. Sama pa ve, da je že v *Bitnem* in na *Jamah*.

Johana iz Tunjic

Nešpl'a iz Udamovega grabna

Je že kdo videl drevo nešplje, jo je mogoče že kdo jedel? Ali veste, kje v Tunjicah raste kakšna nešplja? Jaz sem slišala za eno. In sicer za tisto iz Udamovega grabna.

Ko je pri nas doma pogovor nanesel na Udamov graben, kjer se je včasih grabilo mrvo, se je kaj kmalu omenilo tudi nešpljo. »*Cilka, a misliš, da je nešplja še v Udamovem grabnu?*« »*Anica, ne vem. Me že dolgo ni bilo dol.*« »*Sam bog ve, če je še. Kaj praviš, Angela? Ciril bo gotovo vedel.*«

Tako kot je sam sadež nekaj posebnega, je imel tudi posebno mesto v srcih ljudi, ki so ga jedli. Sadež dozori šele, ko ga dobi zmrzal. Šele takrat se zmehča. Kot da mora prej okusiti vso toploto in mraz, da dozori. Enako kot sam človek.

Nešplja izvira iz Jugozahodne Azije, verjetno tudi z Balkana. V srednjo Evropo so jo v antiki zanesli Rimljani. Gojijo jo različna ljudstva že 3000 let; v antiki in srednjem veku je bila pomembno sadno drevo, ki so jo kasneje pričele izpodrivati druge vrste.

Je listopadno drevo ali grm in je sorodnik hrušk in jabolk. Drevo cveti od maja do junija in ima cvetove, podobne velikim jabolčnim ali cvetovom kutine. Plodovi imajo rjavo lupino in svetlo meso ter so okrogli s premerom od dveh do petih centimetrov z zelo veliko muho. Plodovi dozorijo oktobra ali novembra, a užitni postanejo šele po zmrzali, ki povzroči tvorbo sladkorja in mehčanje mesa v nešplji. Plodno meso spremeni barvo iz bele v rjavkasto in postane kašasto. Tako omedeni plodovi imajo poseben, rahlo eksotičen okus. Neugledni sadež, ki je zrel videti tak, kot bi bil že gnil, vsebuje do 20 odstotkov sladkorjev, sadne kisline, veliko pektina in nekaj črešlovin ter tudi sorbitol in vitamin C.

Plodove uživamo sveže ali pa iz njih naredimo marmelado, čežano ali sok. Včasih so z njimi pripravljali tudi sadno vino in žganje. Nešplje lahko uživamo kot sadje ali pa si z njimi pomagamo pri nekaterih zdravstvenih težavah. Ugodno vplivajo na črevo, uporabljali so jih proti driski, za izpiranje ran in udrnin. Z njimi so poskušali zdraviti tudi malarijo. Semena nešplje so uporabljali tudi za odstranjevanje ledvičnih kamnov. Pomagajo pri čiščenju krvi, so dodatno zdravilo pri pomanjkanju železa, slabokrvnosti, obolenja kostnega mozga in bezgavk. Nešpljev les spada med čislane vrste lesa in je primeren za izdelavo drobnih lesenih predmetov in okraskov, držajev in za intarzije. Je žilav, vendar elastičen.

Kako so jo čislali v srednjem veku, pove podatek, da je bila uvrščena med sadna drevesa, ki jih je Karel Veliki v svoji okrožnici *Capitulare de vilis* velel gojiti v svojih deželah. Nezahtevno drevo raste na večini podlag, vendar ima najraje vlažno in odcedno prst. Najbolje uspeva na sončni legi. Nešpljo težko vzgojimo. Seme ima namreč močno lupino, ki ji pridejo do živega šele nizke temperature dveh zim. Nešplja je po krivici zapostavljeno uporabno sadno drevo, ki je včasih skupaj s tepkami dopolnjevalo izbor sadja malih kmetij.

Včasih so bile nešplje nasajene po Tunjicah kot sedaj jabolka oziroma hruške (po pripovedovanju očeta mojemu očetu). Zdaj pa raste le še kje kakšna, skrita med drevesi ali šavjem ter čaka, da jo zagledamo in ji damo prostor, ki si ga zasluži. Vsaj za zdaj, dokler je v naših krajih še mraz, saj potem bo tako ali tako sama odšla.

Le od kod so prišle nešplje v Tunjice? S Karlom Velikim in jih je potem Marija Terezija s hruškami izpodrinila? Ali pa so prišle z nami, ko smo naselili ta prostor? Sam Bog ve, pa je tih'. Zaenkrat …

Mojca, Tunjice, 20. 1. 2017

Viri:
https://sl.wikipedia.org/wiki/Ne%C5%A1plja
http://zdravplanet.blogspot.si/2009/04/nesplja-mespilus-gremanicus.html

Nešplja v Udamovem grabnu ima častitljivo starost in je ena redkih nešpelj v Tunjicah.

Še ena resnična

Takoj po vojni je nova oblast zapovedala, da je treba vsa imena krajev in ulic, ki se imenujejo po svetnikih in verskih spominih, spremeniti v času primerno ime. Tako naj se cesta, ki se imenuje po sv. Petru, na primer preimenuje v cesto ali ulico 14. udarne brigade in šola v Šolo Kamniško-zasavskega odreda.

Posebno zanimivo je bilo v naselju pri Ljubljani, ki se je imenovalo Pri devici Mariji v Polju. Ker je prav od tam izhajalo kar nekaj najbolj zagretih revolucionarjev, je bilo ime treba čim prej posodobiti. Da bi bilo preimenovanje kar najbolj demokratično, so sklicali sestanek krajanov; tedaj so rekli, da je to masovni sestanek, na katerem bi izbrali novo ime. Med bučno razpravo se je oglasil starejši kmet in predlagal ime, ki bo kar najbolj podobno staremu, in sicer: »*Naša vas naj se odslej imenuje Pri tovarišici Micki na njivi.*« Po obilnem smehu predloga niso sprejeli. Oblast pa je zapisala, da je ta vas odslej le »*Ljubljana Polje*«.

Od vaščanov pri Ljubljani slišal Ivan Nograšek.

Zlata maša prošta Jožefa Lapa

V cerkvici Srca Jezusovega v Tunjicah je imel komendski zlatomašnik prošt Jožef Lap svojo pravzaprav prvo zlato mašo, in sicer 11. 6. 2017. Praznik smo obhajali kot nekakšno *žegnanjsko* nedeljo, saj se v tem času, v bližini praznika Srca Jezusovega, spomnimo in s slovesno mašo obeležimo, da je cerkvica blagoslovljena na čast Srcu Jezusovemu. Prošt Lap je v svojem nagovoru, ki je bil poln zanosa in hvaležnosti, spomnil, da je tudi na svojo novo mašo čakal v Tunjicah, kjer je teden prej maševal. Tudi zato se je odločil, da bo imel prvo zlato mašo v Tunjicah in da bo tista, ki jo je obhajal nadvse slovesno v stolnici nekaj dni kasneje, zgolj ponovitev. Veseli smo, da se je slovesnosti udeležilo veliko prijateljev cerkvice, ki se vanjo zatečejo skozi celo leto. Hvaležni smo ministrantom, pritrkovalcem, duhovnikom, predvsem pa pevcem priložnostnega zbora, ki ga sestavljajo povečini tunjiški župnijski pevci, da vsako leto znova združimo moči in skupaj praznujemo. Seveda pa smo najbolj hvaležni za iskreno prijateljstvo in ljubezen, ki jo je prošt izkazal cerkvici, saj verjamemo, da je tudi to sad Jezusovega Srca. Druženje se je nadaljevalo pod nadstreškom pri Golovcu s piknikom in zabavnim druženjem, v katerem je prošt povedal kar nekaj anekdot iz svojega bogatega duhovniškega življenja.

Jure Koželj
Foto: Franc Stele

Še za malo časa te prosim

Še za malo časa te prosim, o Bog,
le toliko mi ga še daj,
da bom mogel vse tiste obiskati,
ki v srcu so mojem sledi pustili,
se z njimi pogovoriti in jim hvaležen biti.
Še malo, prav malo časa mi daj, o Bog,
da bom mogel še na grobove ljubljenih oditi
in se jim zahvaliti za vse,
kar so storili za me.
Le še malo časa mi daj, o Bog,
da bom mogel vse svoje učence poiskati,
se z njimi hahljati,
si zgodbe pripovedovati …
Le še malo časa mi daj, o Bog,
da bom mogel po stezah iti,
kjer sem na pašo hodil in kravo vodil.
Le še malo časa mi daj, o Bog,
da vsak kamen pobožam,
na katerega so moji starši stopili
in pot po njem točili.
Le še malo časa mi daj, o Bog,
da pojdem okrog,
da vidim, da slišim …
Živim.
Saj ne prosim preveč, o Bog?

Jože Ramuta

Tunjice in Slovenski biografski leksikon

Peter Jereb
(vir: Ilustrirani Slovenec IV/22. 171.).

Čeprav Tunjice niso velik kraj, svoje preteklosti širši (slovenski) javnosti ne puščajo popolnoma neopažene. V Tunjicah je tako živelo tudi nekaj precej znanih in pomembnih Slovencev, ki jih morda ne poznamo in se njihovega družbenega, umetniškega ali kakšnega drugega pomena niti ne zavedamo. Te osebnosti dobro predstavi *Slovenski biografski leksikon*, ki je v 16 zvezkih izhajal od 1925 do 1991.

To temeljno slovensko biografsko delo razkrije 3 posameznike, ki so bili prepoznani kot tisti, ki so pomagali oblikovati slovensko kulturo in zgodovino, obenem pa so živeli v Tunjicah. Najznamenitejši med tremi je gotovo France Stele, umetnostni zgodovinar, konservator, profesor, akademik, ki je luč sveta leta 21. februarja 1886 ugledal prav v Tunjicah in o katerem je bilo prelitega že veliko črnila. Tudi na straneh *Tunškega glasu*.

Naslednji je Franc Gerkman, ki se je v Tunjicah rodil 15. februarja 1830, umrl pa 18. avgusta 1918 v Ljubljani. Bil je učitelj, služboval je na primorskem koncu Slovenije in v Ljubljani. Njegovo najpomembnejše delo pa se je manifestiralo v obliki učbenikov in šolskih priročnikov jezikoslovne narave, ki so bili v uporabi v ljudskih šolah. Poleg tega pa je deloval tudi kot urednik in pisec učiteljske stanovske revije.

Zanimiva osebnost, ki je nekaj časa živela v Tunjicah, je Peter Jereb, ki se je rodil 1. julija 1868 v Cerknem. Ko so mu v otroštvu umrli starši, je prišel živet v Tunjice k stricu Antonu Jerebu, ki je tu poučeval. Pri njem je ostal do leta 1884, ko je Anton Jereb tudi zapustil Tunjice in odšel službovat v Dolsko, Peter pa je tega leta vstopil v ljubljansko orglarsko šolo. Stric je prepoznal njegov glasbeni talent (Peter je violino igral že kot otrok) in mu omogočil glasbeni pouk pri patru Angeliku Hribarju, ki ga je tudi spravil v orglarsko šolo. Deloval je kot organist, zborovodja, skladatelj in tajnik. Umrl je 3. oktobra 1951 v Cerknem.

Osebnosti, ki so povezane s Tunjicami, je najti v še nekaterih drugih biografskih popisih, med katerimi gotovo izstopa *Kamniško-komendski biografski leksikon*, ki nam razkriva marsikaterega (že nekoliko pozabljenega) rojaka, ki v širšem slovenskem prostoru ni bil prepoznan, je pa prepoznaven v lokalnem – kamniškem okolju. O tem pa morda kdaj drugič …

A.

Literatura: SBL.

Novejše fotografije

Korbarjev Ciril kaže letnico 1723 v stari Korbarjevi hiši.

Sp. Sitarjeva domačija.

Žganov Ivan.

S fotoaparatom od Krta do Gmajnarja v letu 2017

Od Krta do Gmajnarja je kar za eno uro hoda, kar nekajkrat je treba po hribu navzgor in zopet v dolino. Vmes pa je tunjiška fara od vzhoda do zahoda. Lep razgled se nam ponuja na tunjiške domačije, z vsake vzpetine drugačen. V letošnjem letu je bilo zasejanih šest novih hiš. Nekatere so zrasle do strehe, druge pa bodo malo kasneje. Tako bo po podatkih tunjiške *Sove* v fari že 196 hiš ali še kakšna prazna več.

Ivan Nograšek
Foto: Milena Erbežnik Klanšek

Novogradnja v Tunjiški Mlaki – Nina Uršič in Gregor Kregar.

Novogradnja v Košišah – Anita Štupar in Tine Grilc. (Foto: Anita Štupar)

Hiša v delu – Irena in Matjaž Sedušak. (Foto: Matjaž Sedušak)

Pr' Špan – Klavdija Zalaznik in Brane Valenčak.

Pr' Boštjan – Anja Nograšek in Boštjan Repenšek.

Preventiva je vedno najboljša izbira

Pijte vodo

Voda je vir življenja, ki čisti in oživlja naše telo. Je glavni gradbeni element naših celic. Utrujenost, podvrženost k prehladom, kožne spremembe, zvišan krvni tlak, visok holesterol, bolečine v sklepih, artritis, glavobol, težave z notranjimi organi nastanejo, kadar je v telesu premalo vode in se začnejo kopičiti strupi. Torej pijte vodo.

Gibajte se

Srcu in ožilju koristi sleherna oblika gibanja, ki se je lotevamo z veseljem, jo izvajamo redno in nas ne obremenjuje. Izbira je bogata, zato si izberite tisto vrsto gibanja, ki vam prinaša zadovoljstvo. Telesna dejavnost spodbuja funkcionalno sposobnost srca in ožilja in zagotavlja potrebno psiho-fizično dinamiko. Gibanje pomaga pri premagovanju stresa in izboljšanju razpoloženja in poskrbi, da naš limfni sistem lahko deluje. Z gibanjem v telo prinašamo kisik, ki pa je potreben za nemoteno delovanje našega organizma.

Smejte se

Rek, da je smeh pol zdravja, je že zelo star. Tudi raziskovalci so ga znanstveno potrdili. Smejanje je dobro tako za dušo kot telo. Gledanje pol ure komedije na dan naj bi znižalo raven stresnih hormonov in zmanjšalo možnosti za obolenja srca. Raziskave so že pred tem pokazale, da glasen smeh odlično vpliva na telo, saj pospeši cirkulacijo tako kot pri telovadbi ali celo tako, kot če bi jemali tablete za zniževanje ravni holesterola. Sprosti vaše telo – mišice v vašem telesu se tudi 45 minut po koncu smejanja počutijo bolj sproščene.

Odpornost – smeh zniža raven stresnih hormonov, ki lebdijo po našem telesu, zato naš imunski sistem deluje veliko bolje in se z večjimi močmi brani pred boleznimi in virusi.

Sprosti endorfine – to so naravne kemične snovi, ki nam jih smeh prinese zares lepo zalogo. Endorfini izboljšajo naše počutje in lahko v nekem trenutku celo zmanjšajo bolečino.

Izboljša razpoloženje – zelo težko je občutiti žalost in tesnobo, ko se na ves glas smejimo. Seveda nas smeh razvedri in popravi naše razpoloženje. Celo v težkih časih nam smeh pomaga, da se počutimo vsaj nekoliko bolje.

Naslednjič, ko se boste pošteno in od srca nasmejali, torej ne pozabite, da ste veliko naredili tudi za svoje zdravje in srečo.

Odpočijte si

Pomanjkanje spanja, do katerega pride, če spimo manj kot šest ali sedem ur na noč, povzroča nastanek številnih bolezni, med katerimi so najpogostejši povišan krvni pritisk, debelost, sladkorna bolezen in rak.

Nekatere študije so pokazale, da starejši ljudje potrebujejo manj spanja kot mladi, določene raziskave pa so poleg tega pokazale, da mladi v povprečju potrebujejo približno devet ur spanja, starejši pa med sedem in osem ur. Poskrbite, da si vzamete čas tudi za dnevni počitek, kadar je vaše telo utrujeno. Med spanjem se naše telo obnavlja.

Katja Jelovčan

Tik pred izidom glasila *Tunški glas* smo dobili vročo novico

Violeta Bulc je bila na obisku v Vatikanu pri papežu Frančišku. Izročila mu je protokolarno darilo, ki ga je oblikoval Drago Vrhovnik. Orehovo skrinjico z vgravirano slovensko himno. V njej pa steklenica Žive vode, blazinica Tunške materine dušice, blazinica s soljo in zaščitni sistem Tungaj Transformer. Violeta Bulc je na svojem družabnem omrežju zapisala: »*Papež Frančišek mi je segel do srca s svojo ponižnostjo in pozivom k spodbujanju pravic ljudi in varovanju zemlje.*«

Leto povratnih kometov

Astronomi delijo komete na povratne in nepovratne, čeprav je v resnici večina kometov povratnih, ločuje jih le čas, po katerem se vrnejo v prisončje. Če je ta čas daljši od nekaj stoletij, jih uvrstijo med nepovratne, saj je čas, ko jih bo mogoče ponovno opazovati, predolg za razmišljanja o kakšnem ponovnem opazovanju v doglednem času. Med povratne komete torej uvrščajo le komete, katerih obhodna doba ne presega kakšnih dveh stoletij. V skupino povratnih kometov je danes uvrščenih dobrih 250 kometov z obhodnimi časi od nekaj let pa do dobrih 100 let. Najbolj znan je prvi Halleyjev komet z obhodno dobo 76 let, ki ga opazujejo že od srednjega veka dalje, nazadnje pa so ga opazovali 1986. leta, predvsem z južne polovice Zemlje. Pa smo že pri prvi zagati za opazovalce, povratni kometi niso ob vsakem prihodu enako ugodni za opazovanje. Če v prisončje prihajajo izza Sonca glede na položaj Zemlje, je opazovanje velikokrat povezano v velikimi nevšečnostmi, da se bolj ali manj šibek komet skriva za opazovalca z Zemlje v večerni ali jutranji zarji.

Vsako leto se vrne v prisončje večinoma med 5 in 10 povratnih kometov, a je opazovanje velikokrat povezano s prej omenjenimi nevšečnostmi. Tako amaterji, vezani na stalno opazovališče, lahko opazujemo le kakšnega, letošnje leto pa je napovedovalo nekaj več možnosti za opazovanje povratnih kometov. V začetku leta sta se namreč vrnila v prisončje dva zanimiva kometa, in sicer 2P Encke z najkrajšo obhodno dobo le dobra 3 leta in 45P Honda-Mrkos-Pajdušakova z obhodno dobo dobrih 6 let. Slednji je ob svojem obhodu letel tudi blizu Zemlje in pričakovali smo svetel komet, pa je bližina naredila svoje. Komet je bil zaradi bližine velik in nežen in nič lažji za opazovanje. Vseeno mi je uspelo opazovati komet tudi vizualno in to že ob četrtem prihodu, odkar opazujem komete (22 let). Pod streho mi je uspelo spraviti tudi vizualno opazovanje

Komet 45P Honda-Mrkos-Pajdušakova, posnet 26. februarja 2017.

kometa 2P Encke in to šele drugo vizualno, saj komet ni znan samo po najkrajši obhodni dobi, ampak tudi po svoji zmuzljivosti, saj je čas, primeren za opazovanje, veliko krajši in ne daljši od meseca dni. Spomladi je podobno blizu Zemlje letel še en povratni komet, in sicer 41P Tuttle-Giacobini-Kresak, z obhodno dobo pet let in pol – še en izmed zmuzljivih in nepredvidljivih kometov, saj ga ob prejšnjem neugodnem prihodu leta 2011 niso uspeli zaslediti, tokrat pa se je predstavil v lepši luči in je bil lepo viden kot razredčena meglica tudi v amaterskih teleskopih, ni pa priredil predstave, kot jo je daljnega leta 1973, ko je bil veliko svetlejši od napovedi.

Seveda troje povratnih kometov ne bi bilo dovolj, da bi lahko govorili o letu povratnih kometov, toda poleti uspem dodati zbirki kometov še komet 71P Clark in jeseni še dva. Najprej 62P Tsuchinshan1 in 24P Schaumasse, slednjega že drugič, saj smo ga z observatorija Rezman opazovali že leta 2001, žal pa tokrat ni nobeden od trojice dosegel niti 10 magnitude in so ostali v dosegu le bolj zagrizenih opazovalcev kometov, med katere morda neupravičeno štejem tudi sebe. Če k povratnim kometom prištejemo še štiri svetlejše nepovratne komete, pa letošnje leto ni bilo le leto povratnih kometov, ampak kar leto kometov na splošno, manjkal je le zares svetel komet, ki bi pritegnil pozornost večjega števila opazovalcev, toda takšen se pojavi le enkrat na desetletje ali še redkeje.

Tone Špenko

Komet 41P Tuttle-Giacobini-Kresak je bil v aprilu 2017 najsvetlejši komet na nebu z okrog 7 magnitudo.

Komet 2P Encke, posnet 26. februarja 2017.

Rastline čistijo

Različno rastlinje je človeka že od pradavnine prehranjevalo in mu pomagalo ustvarjati prijazno življenjsko okolje. Ponavljajoči se življenjski cikli in človekova direktna odvisnost od narave so človeka vzdrževali v pristnem neposrednem stiku s stvarstvom, do katerega je imel zelo spoštljiv odnos, ki se je prenašal iz generacije v generacijo. Človek je pozorno opazoval naravne pojave, iskal ter spoznaval zakonitosti, ki jih je upošteval v svojem vsakdanjem delovanju in boju za preživetje.

V zadnjih stoletjih se je človek v svoji pretirani zaverovanosti vase in v svojo vsemogočnost precej oddaljil od narave in ob tem pozabil marsikatero od prednikov že pridobljeno znanje. Šele v zadnjih letih se je človeštvo ponovno začelo zavedati, da negativni vplivi na okolje ne bodo ostali brez za človeka negativnih ali celo usodnih posledic.

Rastlinska čistilna naprava predstavlja eno od možnosti na naravi prijazen način zaključevanja procesa vračanja odpadnih snovi. Rastline imajo, če jih seveda ne preobremenimo, izredno sposobnost čiščenja. Rastlinska čistilna naprava posnema samočistilno sposobnost narave za čiščenje onesnaženih voda.

Angleška vlada je že l. 1857 razglasila čiščenje s pomočjo rastlin za učinkovit postopek tretiranja mestnih odplak. Pri nas opredeljujejo uporabo rastlinskih čistilnih naprav Ur.l. RS št. 98/2007, 30/2010 in 98/2015.

Delovanje rastlinske čistilne naprave je kombinacija fizikalnega, kemijskega in biološkega čiščenja. Čiščenje vode v rastlinski čistilni napravi se vrši s filtracijo, adsorpcijo, absorpcijo, mineralizacijo, aerobno (razgradnja organskih snovi v CO_2 in vodo s pomočjo mikroorganizmov) in anaerobno razgradnjo.

Osnovni princip delovanja:
Primarno čiščenje preko triprekatne greznice/usedalnika, kjer se posedejo grobejši trdni delci.

Iztok iz usedalnika je preko zbirnega jaška in jaška za intervalno doziranje speljan do grede z rastlinami, kjer poteka sekundarno čiščenje. Jašek za intervalno doziranje predstavlja samoprekucni rezervoar, ki se ob napolnitvi prekucne in na hitro enakomerno zalije dotočni distribucijski cevni sistem v rastlinski gredi. Tok vode poteka pod površino, kar zmanjšuje možnost zmrzovanja in širjenja neprijetnih vonjav.

Glavno vlogo pri čiščenju imajo ustrezna mešanica substrata, mikroorganizmi in izbrane rastline s svojim koreninskim sistemom. Aktivnost mikroorganizmov je povezana s sproščanjem kisika iz podzemnih delov rastlin (rizomov).

Rastlinska greda je obložena z nepropustno oblogo/folijo debeline od 1,5 do 2,0 mm.

Za štiričlansko družino običajno zadošča površina grede okoli 14–16 m^2. Ker je točna površina odvisna od več faktorjev, je za natančnejši izračun treba preveriti konkretno situacijo in pogoje.

Sestava substrata v gredi je običajno naslednja:
- SPODNJI SLOJ: Prani prodniki 8–16 mm, debelina nasutja 20 cm; v tej plasti so položene drenažne cevi premera 110 mm; cevi so preko revizijskega jaška speljane iz grede ven v ponikovalno polje. Drenažne cevi so povezane z vertikalnimi

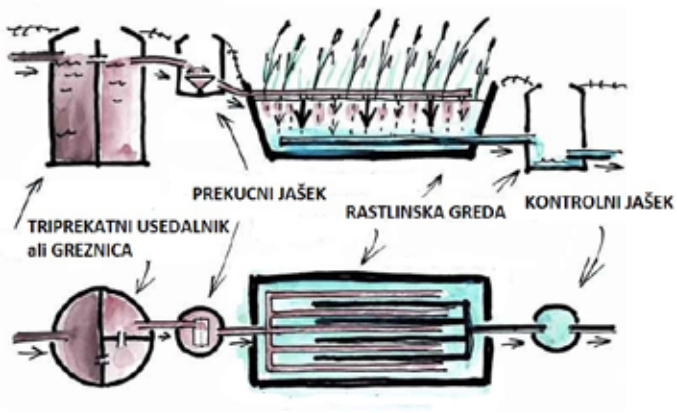

Rastlinska čistilna shema.

Po šestih mesecih.

prezračevalnimi cevmi, kar je pomembno za pravilen razvoj mikroorganizmov.
- SREDNJI SLOJ: Prani pesek 0–4 mm, debelina nasutja 40–70 cm; na to plast so položene dotočne distribucijske cevi premera 32 mm; cevi imajo na spodnji strani izvrtine 5–7 mm. Distribucijske cevi so zaščitene oz. prekrite z napol prerezanimi cevmi premera 200 mm, zaradi zmanjšanja možnosti zmrzovanja vode.
- ZGORNJI SLOJ: Zaščitni sloj s pranimi prodniki 8–16 mm v debelini nasutja 20 cm.

V revizijskem jašku pred iztokom vode lahko s cevnim kolenom uravnavamo nivo vode v gredi. Prve mesece, dokler rastline še nimajo razvitega močnega koreninskega sistema, mora biti nivo precej višji kot kasneje, ko so rastline že dobro ukoreninjene.

Za zasaditev izberemo rastline, kot je npr. navadni trst (Phragmites australis), ki oblikuje globoke horizontalne korenike, ki prodrejo skozi celotno globino substrata. Gostota zasaditve je 4–5 rastlin na m^2. Sadimo lahko od marca do konca oktobra, najprimernejši čas pa je v maju in juniju. Za rastlinsko čistilno napravo so primerne tudi druge močvirske rastline kot npr. rogoz, šaš, kalužnica, iris in podobno.

V kamniški občini sta prvi korak v smeri izgradnje skupne rastlinske čistilne naprave naredili družini Rezman in Mikuš s Sončnega roba v Košišah ob precizni hardverski podpori Škletovega Vida.

Aleksander Mikuš

Miklavžev pohod po Tunjicah

Ko je počasi padal mrak, smo se v Tunjice spustili Miklavž, angelčki in parkeljni. Zadnji so po vasi na Miklavžev večer glasno rožljali z verigami in iskali poredne otroke. Predvsem pa so mi pomagali, da smo med pridne razdelili darilca, ki smo jih dolgo časa zavijali, preden so prišla v vaše domove.

Ker so Tunjice velike, smo se letos na pot podali kar s traktorjem, s katerim je bilo premagovanje tunjiških klancev lažje in pa tudi hitrejše. Predvsem pa je bilo lažje prenašati poln koš daril in dobrot, ki sem ga ob pomoči parkeljnov nosil s seboj. Povsod, kjer smo se ustavili, ste nas toplo in s pričakovanjem sprejeli.

Otroci ste bili letos res zelo pridni, saj smo imeli veliko dela, da smo vse obiskali. Nekateri ste bili še budni in ste darila lahko odprli takoj, ko smo z angelčki in parkeljni odšli, še prej pa ste pokazali, kako lepo pojete, da znate moliti in da se parkeljnov ne bojite. Saj veste, pridnim otrokom se parkeljnov ni treba bati. Tisti, s katerimi se pa nismo srečali, pa ste darila dobili, ko ste se zjutraj zbudili in so vas pričakala v peharjih, ki ste jih zvečer pridno nastavili.

Po poti ste dobri ljudje parkeljnom darovali prostovoljne prispevke, ki smo jih skrbno spravili in bodo prav prišli pri pripravljanju daril tudi naslednje leto. Na koncu našega obdarovanja po Tunjicah smo se odločili, da bomo del zbranih prispevkov v višini 300 € podarili v dobrodelne namene, in sicer projektu Botrstvo, ki je namenjen izboljšanju kakovosti življenja otrokom in mladostnikom, ki živijo v materialni stiski. Tako bo naš dar otroke razveselil tudi v času, ko bodo december in prazniki že mimo.

Dragi moji Tunjičani, lepo mi je bilo priti med vas. Povsod, kamor smo prišli, ste nas lepo sprejeli in postregli. Upamo, da smo vas razveselili in vam polepšali večer. Zopet se vidimo naslednje leto. Do takrat pa delajte dobro in ne pozabite; ko zvečer vidite, da je nebo obarvano rdeče, takrat je v moji peči zakurjeno, saj pečem piškote in se pripravljam, da vas ponovno obiščem.

Vaš tunjiški Miklavž

Martinovo v Tunjicah

Jesen je, jutra so hladna, a dnevi so še polni sonca. Sončni vzhodi so kristalni, zahodi pa polni zlata. Martinovo je čas, ko pridni vinarji ponujajo svoj izdelek, kakovostno vino, ki se marsikomu prileže.

Jesensko listje se v vetru vrti in zlati travnike, gozdove, vrtove … To je čas, ko si marsikje privoščijo malo zabave, da pozabijo na vsakdanje skrbi.

Tako je bilo tudi na ta dan sv. Martina v Tunjicah pri Kamniku. Društvo Tun'ški glas je priredilo koncert *S pesmijo v praznične dni*, gost večera je bila Klapa Sidro iz Lukovice.

Zbrali smo se v PŠ Tunjice, preddverje je bilo praznično urejeno, jesenske barve so prevladovale. Sama scena na odru pa je bila najbolj zanimiva: ladjica, ribica in sidro, napis KLAPA SIDRO, LUKOVICA. Mojster tesar, Justin Klanšek, je res pravi umetnik.

Navzoče je pozdravila predsednica društva Milena Erbežnik Klanšek, predstavila Klapo Sidro in nam zaželela prijeten večer. Vezno besedo je imela Barbara Klanšek, ki je z veseljem napovedala, kaj nam bodo mladi iz Lukovice, ki na veliko osvajajo odre, Klapa Sidro, zapeli. Najprej je bil na vrsti sklop klapskih pesmi, sledile so mu naše domače, pa spet po kratkem odmoru še dalmatinske pesmi za dušo, ob spremljavi kitare.

Med programom smo tudi nazdravili, kot se za tak dan spodobi. Čudovito vino, pa *ta lahki flancati* in sok so se vsem pošteno prilegli. Hvala pridni gospodinji in prireditelјem.

Ker smo pridno sodelovali, smo dobili za nagrado še pesem *Ružo moja crvena*.

Mojster pa je nastopajočim podaril rekvizite iz postavljene scene, bili so presrečni.

Na koncu smo bili vsi skupaj mnenja, da je bil večer čudovit, le prehitro se je iztekel program.

Fantje iz Lukovice so z zanimanjem opazovali male nizke stole in se spominjali svojih šolskih dni. Klepet, ki se je kasneje razvil v enem od razredov, je vsem nam veliko pomenil. V takih momentih se sklepajo prijateljstva. Zadonela je pesem … ki vedno povezuje!

Prijateljstvo pa je največ, kar človek ima! Če si vesele narave, pojdi čez travnike, gozdove, soncu naproti in minile bodo težave, ki te pestijo.

Upam, da bomo vsi skupaj, ki smo se udeležili tega koncerta, spravili ta dogodek v šopek spominov in ga razvezali, ko bo dan pust in deževen.

Hvala prireditelјem, naj bo takih dogodkov še obilo! Mogoče drugič pride še kateri od pevcev, ki jih je v Tunjicah kar precej, in bo praznovanje še boljše.

Helena Plahuta
Foto: Matjaž Sedušak

Klapa Sidro se je scene na odru, ki jo je izdelal Justin Klanšek, iskreno razveselila.

Predsednica društva Milena Erbežnik Klanšek.

Nazdravilo se je v družbi predsednice društva ter gostov iz Lukovice.

Poslušalci so navdušeno prisluhnili glasbenemu razvajanju.

Barbara Klanšek je med povezovanjem večera poudarila pomen martinovanja in poslušalce presenetila s kozarci vina.

Voščilnice iz šotora

Društvo Tun'ški glas je tudi letos organiziralo delavnico izdelovanja božično-novoletnih voščilnic. Tokrat so se odzvali povabilu Zavoda za turizem, šport in kulturo Kamnik in delavnico organizirali v Pravljičnem šotoru pod Malim gradom v Kamniku, kjer se je v sredini decembra dogajalo marsikaj, od predstav, pripovedovanja, koncertov do ustvarjalnih delavnic.

Člani društva so 10. decembra skupaj z otroci iz Kamnika, Tunjic in še katerega drugega okoliškega kraja popoldne, ko je na mesto že padla noč, izdelovali voščilnice. Otroci so domišljiji dali prosto pot in med ustvarjalnimi potrebščinami iskali tisto, kar je njihove voščilnice naredilo posebne in neponovljive. Kosi raznobarvnega papirja, svetlečih okraskov, bleščic so zaradi spretnih prstov dobili popolnoma novo, praznično obliko.

Da je bilo na delavnici res pravljično, so poskrbele simpatične kulise božično okrašene dnevne sobe in piškoti, ki so bili namenjeni predvsem najmlajšim. Seveda so piškote dobili tudi njihovi starši, ki so se okrepčali in pogreli tudi s kuhanim vinom, ki so ga dobili na stojnicah v mestnem središču.

Voščilnice, ki so bile izdelane, so otroci z veseljem odnesli s seboj in bodo z njimi razveselili svoje starše, stare starše, brate in sestre. Tiste, ki pa so ostale in so jih izdelali člani društva, pa bodo razveselile vsa gospodinjstva v Tunjicah, v katere bo prispelo glasilo *Tunški glas*. Voščilnice iz šotora, priložene glasilu, pa vam tudi letos želijo obilo sreče, zadovoljstva in dobrega v prihajajočem letu.

Anže Slana
Foto: Barbara Klanšek

Letos so okrogle jubileje praznovali naslednji prebivalci Tunjic

50 LET – rojeni leta 1967
Boris Slana – Lesnikarjev
Franci Golob – Mešnarjev
Martin Lanišek – Zg. Lanišekov
Mirko Golob – Gmajnarjev
Tomislav Vrhovnik – Vrhovnikov
Brane Valenčak – Španov
Tomaž Černevšek – Lanišarjev
Jana Slabe – Jamnikova
Marinka Torkar – Mohtova
Monika Golob – Zg. Golobova
Nevenka Železnikar – Martineževa
Urša Klemenc – Jagrova

60 LET – rojeni leta 1957
Jože Koželj – Golovčev
Milan Stele – Birtov
Stanislav Podjed – Podjedov
Ivana Podjed – Podjedova
Marjanca Borca – Koželjeva

70 LET – rojeni leta 1947
Franc Nograšek – Šmidov
Jožef Čimžar – Kuharjev
Jožefa Vinšek – Škrjančeva

80 LET – rojeni leta 1937
Milan Vavpetič – Lojzetov

90 LET – rojeni leta 1927
Alojz Štupar – Komatarjev
Terezija Uršič – Mejačeva

Računovodska pisarna na prostem. (Foto: Iztok Grilc)

Najin poročni dan

Mladoporočenci, uredništvo *Tunškega glasu* Vam ob življenjski prelomnici želi, da v ljubezni premagujete ovire, v složnosti sklepate življenjske odločitve, s spoštovanjem prisluhnete drug drugemu in si z brezpogojno predanostjo zaupate v trenutkih nemira. Želimo Vam srečno družinsko življenje, polno harmonije, skupnega zadovoljstva, zdravja, miru in nepozabnih doživetij.

Barbara Klanšek

Romana in Matej Zamljen

26. avgusta sta si večno zvestobo obljubila Romana Omovšek iz Košiš in Matej Zamljen s Šenturške Gore. Cerkveni obred je potekal v cerkvi sv. Ane v Tunjicah, slavje s civilnim obredom pa se je nadaljevalo v Gostilni Pod Krvavcem. Skupen dom sta si ustvarila na Šenturški Gori.

Neža in Matej Kaplja

9. septembra sta se poročila Neža Poljanšek iz Mekinj in Matej Kaplja iz Tunjic. Civilni obred je potekal v poročni dvorani Občine Kamnik, cerkveni pa v cerkvi sv. Ane v Tunjicah. Z družino živita v Tunjicah.

Novorojenčki

Ajda Zobavnik – Užarjeva

Lovro Zobavnik – Žabarjev

Naja Kregar – Njivčarjeva

Patrik Repenšek – Sp. Naumov

Težko pričakovana tekma STARI : MLADI

V soboto, 17. julija, je bila v Tunjicah po enoletnem premoru ponovno odigrana tradicionalna tekma Stari : Mladi.

Potem ko je ekipa starih registrirala nekaj novih članov in se je po uspešno opravljenih zdravstvenih pregledih zbrala v zadostnem številu, je bilo vse nared za težko pričakovani spektakel. Po protokolarnem delu in pozdravu obeh ekip je sledil zanimiv prvi polčas, v katerem so se stari, bržkone tudi zavoljo uspešnih priprav na Rogli, več kot dostojno upirali mladim.

Rezultat s samo golom razlike v korist mlajših (2 : 1) je napovedoval napet drugi polčas, a so mlajši strnili vrste in prestavili v višjo prestavo. Tekma se je končala z rezultatom 10 : 2 v korist mlajših, vsekakor pa si vsi igralci zaslužijo pohvale, saj se je tekma končala brez poškodb. Za športno vzdušje si posebno pohvalo zaslužijo navijači obeh moštev, ki so se zbrali v lepem številu in brez izgredov vso tekmo glasno spodbujali igralce obeh ekip. Vsekakor se bo v prihodnih letih razlika med starimi in mladimi manjšala, saj se obeta kar nekaj prestopov iz mlajše generacije k starejši generaciji.

Viktor Torkar
Foto: Matjaž Sedušak

V tunjiške griče zdaj pošiljam vam voščilo

Med drage mi ljudi,
med tunjiške griče pošiljam tole vam voščilo.
Naj se vam vse dobro bo zgodilo,
naj v domovih vlada mir,
ljubezen in pa spoštovanje.
Naj med sosedi dober bo odnos,
vsakdo družini in kraju naj bode v ponos.
Vsem društvom, ki jih v Tunjicah malo ni,
uspeha, sreče, volje dobre,
druženja, še več ljudi.
Še šolarjem ocen obilo dobrih,
da bi jim leto natrosilo,
jih z novim znanjem obdarilo.
Mladim zdrav razum in potrpljenje,
izpolnitev vsake želje.
A brez dela, truda tega ni,
zato pred težavami ne zatiskajte si oči.
Starejšim zdravja, lahkih nog
in dobre volje pri opravljanju nalog.
Vsem še enkrat roko zdaj podajam,
z njo dobre želje vam predajam.
Bodite zdravi, moje srce kliče
med ljubljene tunjiške griče.

Jože Ramuta

Kako vidijo Slovenijo na zahodu

Obstaja država v Evropi, pod Alpami, ki meji na Balkan in ki je omejena sama s seboj. Tam živijo lepe in pridne ženske, vendar nataliteta upada, tam nezaposleni največ delajo, zaposleni pa so sodobni sužnji. Tam živijo ljudje na zelo plodni zemlji v krasnih naravnih danostih, vendar je ogromno zemlje neobdelane, ker je politika kmetijstvo pustila na stranskem tiru oziroma daleč zadaj, ker se kmetovanje ne splača. Kmetje imajo samo stroške z zelo, zelo slabim zaslužkom. V Sloveniji še vedno večinoma prazni vlaki vozijo najpočasneje v Evropi. Po avtocestah pa avtomobili vozijo noro hitro in plačujejo cestnino, ki je najdražja v Evropi. V tej državi vsi igrajo nogomet, košarko, smučarji dosegajo svetovne športne dosežke, rekreacija je prioriteta, delo pa rekreacija. Vsi hitijo v službo, a vsi zamujajo, osemurni delavnik traja deset ur ali več, pa se nihče ne upre izkoriščanju. Zdravstvo je tam brezplačno, zdravljenje pa je treba plačati. Tam je svoboda govora, novinarji so svobodni, poročajo pa po ukazih svojih šefov, katerim objave narekujejo skorumpirani politiki in zakulisni veljaki, odvisno od njihovih potreb. Zmagovalec druge svetovne vojne še vedno ni znan. Tam je svetovna kriza dobila državljanstvo, državne skrivnosti pa so javne, spet odvisno od interesov strank in vplivnih posameznikov. Tam pišejo zgodovino nepismeni, najbogatejši pa so tisti, ki niso nikoli delali, ki živijo na račun preproste slovenske raje. Tam, dragi bralci, tam je Slovenija.

Ivanka

Videl je daleč naprej

Še vedno aktualne misli dr. Janeza Evangelista Kreka

Založba Družina je ob 100-letnici smrti duhovnika in narodnega voditelja dr. Janeza Evangelista Kreka (umrl je 8. oktobra 1917 v Šentjanžu na Dolenjskem, rodil se je 27. novembra 1865 pri Svetem Gregorju nad Sodražico) izdala izbor njegovih misli o človeku, narodu, politiki, vzgoji, državi in življenju nasploh. Pripravila sta ga dobra poznavalca njegovega dela, filozofa dr. Janez Juhant in Aleš Primc; prvi je napisal tudi spremno besedo z naslovom *Krek – nesebični vodnik Slovencev* ter predstavil njegovo življenje in delo.

Krek govori odkrito, pošteno, naravnost, v krščanskem duhu, spoštovanju dostojanstva vsakega človeka, z namenom, da ga duhovno in gmotno dvigne, mu pomaga, ga rešuje v socialni stiski, ga v vseh ozirih postavi na noge.

Nikogar ni izključeval, marveč vsakemu dajal priložnost in možnost, da se izkaže, je združeval ljudi. Prizadeval si je za takšne Slovence, kakršne potrebujemo tudi danes: odgovorne, delavne, pogumne in družbeno dejavne.

Kako velik Slovenec, narodnjak, narodni voditelj in briljanten duh je bil, potrjuje že to, kar je napisal, predvsem pa, kar je naredil.

V knjigi hitro vsakdo najde samega sebe, mu govori kot glas vesti, kaj mora storiti. Je pravo čtivo za sedanji družbeno zaostren, politično nejasen in osebnostno majav čas. Krek nam s svojo modro besedo, veliko razgledanostjo in ljubeznijo do vsakogar (posebej si je prizadeval, da bi za svoje socialno napredne misli in načrte pridobil nasprotnike) kaže pravo pot naprej.

Dr. Janez Evangelist Krek je bil tesno povezan tudi s Kamničani, saj je bil »*deželni poslanec kmečkih občin kamniškega okraja od 1908 (21. febr.), državni poslanec pa 1897–1900, od 1907 za kamniški okraj,*« je v Kroniko župnije Komenda po njegovi smrti zapisal tedanji komendski župnik in njegov prijatelj Valentin Bernik. Krek se ga je hvaležno spomnil tudi tako, da mu je namenil enega svojih zapisov z naslovom *Združeval, ne razdiral*, ki je objavljen tudi v knjigi.

Prav posebej je bil povezan s Komendčani pa tudi Tunjičani, saj so Tunjice do leta 1875, ko so postale samostojna župnija, spadale pod župnijo Komenda. Oče Janeza Evangelista Kreka Valentin – Janez je bil njegov prvorojenec – je bil kot učitelj zaradi povečujoče se družine in s tem potrebe po večjih dohodkih leta 1869 od Sv. Gregorja nad Sodražico premeščen za učitelja v Komendo, kjer je bil tudi organist. Družina je najprej stanovala v župnišču, ko so sezidali novo šolo (leta 1874), se je učitelj Valentin z družino preselil v nove prostore, ki še niso bili dobro presušeni. Zaradi velike vlage so bili družinski člani pogosto bolni, posebej oče Valentin, ki je 4. marca 1875 umrl zaradi zastrupitve krvi, star komaj 38 let. Pokopali so ga na komendskem pokopališču. Vdova Marija se je nato s petimi otroki, najmlajši Ignacij se je rodil po očetovi smrti, preselila v Selca.

Že omenjeni komendski župnik Valentin Bernik je v župnijsko kroniko zapisal marsikateri danes zelo dragocen podatek o Janezu Evangelistu Kreku. Med drugim to, da je bil leta 1973 vpisan v zlato knjigo učencev ljudske šole v Komendi (med drugo svetovno vojno so jo požgali partizani), da mu je tukajšnje katoliško slovensko izobraževalno društvo ob Krekovem taboru v Komendi 31. avgusta 1919 (dve leti po njegovi smrti) nad glavnim vhodom v šolo vgradilo spominsko ploščo, da je imel Krek v Komendi številne prijatelje in somišljenike, ki jih je rad obiskoval, da je spis *Mlada prijatelja*, ki ga je kot 16-letni dijak objavil v *Vrtcu*, posvetil prijatelju iz otroških let v Komendi Janezu Čebulju. S pisno besedo se je Janeza Evangelista Kreka posebej spominjal Komendčan Andrej Mejač (*Slovenec*, št. 231, 8. okt. 1932).

Janez Evangelist Krek je prav gotovo kot otrok rad pogledoval proti cerkvi sv. Ane v Tunjicah. Po vsej verjetnosti je na god sv. Ane kot drugi Komendčani (ali pa ob kakšni drugi priložnosti, ko je oče Valentin utegnil) romal v Tunjice.

Naj mu bodo te vrstice posebej ljub jubilejni spomin, Tunjičanom pa povabilo: berite njegove spise in živite iz Krekovih načel!

Jožef Pavlič

Knjigo Janez Evangelist Krek za Slovence so predstavili: (z leve proti desni) Tone Rode, dr. Janez Juhant in Aleš Primc. (Foto: Jožef Pavlič)

Nekaj spominov iz kronike

Pred 500 leti, leta 1517, je Martin Luther na cerkev pribil 95 tez (zahtev) za prenovo cerkve.

Pred 220 leti, leta 1797, začnejo izhajati *Lublanske novice*, prvi slovenski časnik. Pobudo zanj je dal Žiga Zois, uresničil pa jo je Valentin Vodnik.

Pred 160 leti, leta 1857, železnica poveže Ljubljano s Trstom.

Pred 140 leti, leta 1877, je v Ljubljani prvič uporabljen telefon.

Pred 70 leti, leta 1947, v Tunjicah prvič zasveti nekaj električnih žarnic.

Pred 60 leti, leta 1957, v Ljubljani vlak povozi Adalberta Heigla, nemškega vojaka, ki je od vojne 12 let živel pri Gmajnarju v Tunjicah, od tega se je sedem let skrival. Star je bil 46 let.

Pred 30 leti, leta 1987:
- V Tunjice smo sami napeljali kabelsko televizijo.
- Postavili smo spomenik dr. Francetu Steletu, zapisano je ostalo, da smo s prostovoljnimi prispevki zanj zbrali kar 29 milijonov tedanjih dinarjev.
- V Tunjicah je miličniška šola iz Tacna organizirala zaključno vajo za kadete. Namišljeno so se v Jankovi hiši zbrali diverzantje, ki jih je bilo treba poloviti. Nekaj slik o vaji še obstaja.

Betoniranje temelja za Steletov spomenik leta 1987.

Adalbert Heigl je v prednji vrsti in igra na klarinet.

Obnova fasade na cerkvi sv. Ane leta 1997.

Pred 20 leti, leta 1997, so za obnovo fasade na cerkvi farani morali kar globoko seči v žep in prihranjene marke darovati za cerkev. Blagajniška knjiga in slike še obstajajo.

Pred 10 leti, leta 2007:
- 6. avgusta na Veliki planini zapade sneg.
- 18. septembra velika poplava v Železnikih odnese več ljudi, še več pa avtomobilov.
- V Sloveniji je uveden evro.

V letu 2017 pa se je zgodilo

- 30. 1. pogori gostišče pri spodnji postaji žičnice na Veliko planino.
- April: pomladanska pozeba pozebe orehe, češnje in druge pridelke.
- Januar–december: več kot polovica Tunjičanov od letošnjega leta dalje *kaka* proti Domžalam, kamor so speljali naše odplake.
- Hrustove stare hiše od letos ni več.
- Vozniki avtomobilov se jezijo in *bentijo*, ker jim kamniški občinski redarji merijo hitrost ravno pod klancem, kjer avto kar sam rad vozi malo hitreje.
- Proti Zadnemu vrhu je bilo asfaltiranih nekaj deset metrov ceste.
- Telekom razkopava vrtove in ponuja storitve s svojim optičnim kablom.

Ivan Nograšek

Tisto, kar pade z neba ...

Tudi letos je v *Tunškem glasu* svoj prostor našla križanka. Po pravljicah, ki ste jih prebirali lani in tako odkrili rešitev, je letos pred vami križanka, v kateri se boste spopadali z vremenskimi prilikami in neprilikami ter vsem, s čimer je vreme povezano. Križanka je resda nekoliko manj obsežna, ampak morda zato nič lažja.

Navodila so sila enostavna. Ob križanki je 41 opisov posameznega gesla. Opisan izraz ali odgovor na vprašanje nato vpišite v za to namenjena okenca v križanki. Iz označenih okenc nato v vrstnem redu prepišite črke in dobili boste rešitev.

Rešitev nato na dopisnici, razglednici ali pa v kuverti do 31. marca pošljite na naslov uredništva; ne pozabite pa pripisati imena, priimka, naslova in kontaktne telefonske številke (pri čemer vam označenih mest za vpisovanje ni potrebno izstriči iz *Tunškega glasu*).

Srečno pri reševanju. Če se vam pa zatakne, pa lahko pogledate skozi okno. Morda ravno takrat zunaj najdete namig.

1	2	3	2	4	5	4	6	4	7	8	9	10

1 – Oblak v dotiku s tlemi.
2 – Svetlobni pojav, ki spremlja nevihte.
3 – Merilna naprava za merjenje zračnega tlaka.
4 – Hrup, ki spremlja strelo.
5 – Vodna para v zraku; vlažnost.
6 – Hladen, sunkovit veter.
7 – Razlitje velike količine vode.
8 – Gladka ledena prevleka na podlagi.
9 – Priprava za merjenje temperature.
10 – Letni čas, ki nastopi 21. marca.
11 – Ledeni kristali, ki zaradi ohladitve nastanejo ponoči in so vidni zlasti na rastlinah.
12 – Padavina v obliki kristalov, bele barve.
13 – Najtoplejši letni čas.
14 – Tip zračnega onesnaženja; zmes prahu, dima, izpušnih plinov.
15 – Kapljice vode, ki padajo iz oblakov.
16 – Močen dež s hudim vetrom in grmenjem in bliskanjem.
17 – Gibanje zraka.
18 – Poledica, ki se pojavi na predmetih, drevesih ipd.
19 – Vodne kaplje, ki se naredijo zaradi nočne ohladitve in so vidne zlasti na rastlinah.
20 – Nenaden, kratkotrajen in navadno močen dež.
21 – Voda, ki v tekočem ali trdnem stanju pada iz oblakov.
22 – Majhne kapljice, ki navidezno lebdijo v zraku; ponavadi padajo iz megle.
23 – Prijeten priobalni veter.
24 – Padavina v obliki večjih ledenih zrn.
25 – Padavina v obliki drobnih ledenih zrnc.
26 – Tlak v ozračju, ki ga povzroča teža zraka.
27 – Plinska plast, ki obkroža Zemljo.
28 – Najhladnejši letni čas.
29 – Povprečne vremenske razmere; klima.
30 – Nebesno telo, okoli katerega kroži Zemlja.
31 – Območje nizkega zračnega tlaka.
32 – Zgoščeni vodni hlapi v ozračju.
33 – Toplotni preobrat, ko je v višjih predelih topleje kot v nižjih.
34 – Voda v trdnem agregatnem stanju.
35 – Lijakast viharni vrtinec.
36 – Letni čas, ki nastopi 23. septembra.
37 – Kisle padavine, ki nastanejo zaradi onesnaženja okolja.
38 – Snegu podobna snov, ki nastane v mrazu in megli; zlasti je vidna na drevju.
39 – Območje visokega zračnega tlaka.
40 – Stanje ozračja glede na temperaturo, vlago, oblačnost ipd.
41 – Stopnja toplote.

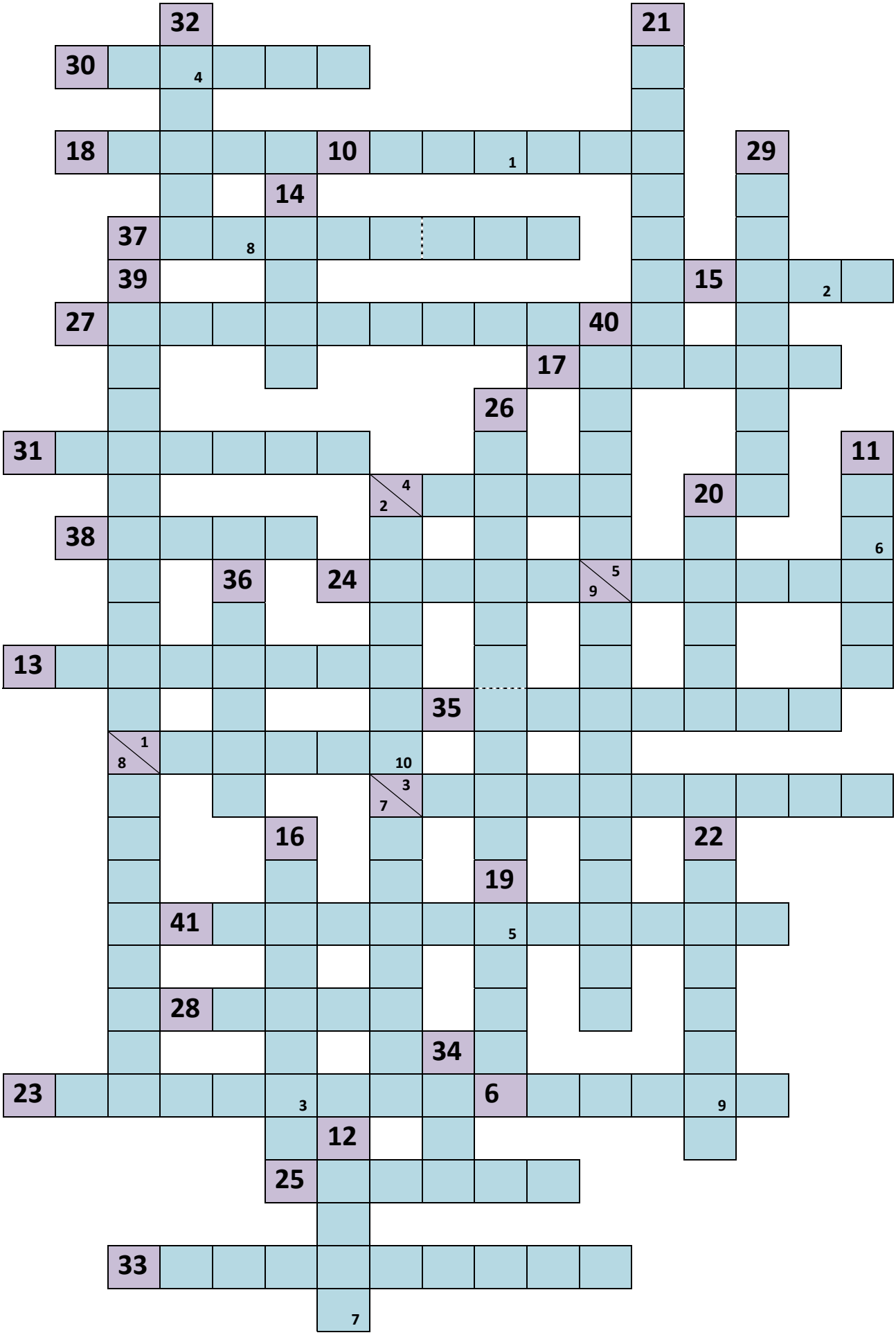
32
21
30
4
18
10
1
29
14
37
8
39
15
2
27
40
17
26
31
11
4
2
20
38
6
36
24
5
9
13
35
1
8
10
3
7
16
22
19
41
5
28
34
23
3
6
9
12
25
33
7

Stare slike ...

Ukušekov Janez v Ameriki leta 1918.

Ukušekov Jože, France, Jernej v Ameriki leta 1918.

Tunški fantje.

Tone Šmidovnik – Zg. Košišev.

Zg. Košiševi na Veliki planini pri domu Šimnovec okoli leta 1965.

Šmidovnik Janez – Zg. Košišev na sredini, s kolesi na poti v Split okoli leta 1940.

Čimžar Viktor – Zg. Sitar-jev veže birmo Andreju Šmidovniku – Zg. Košišev.

Čimžar Anica in Viktor – Zg. Sitarjeva na obisku pri Zg. Košiševi družini.

Vrhovnik Tone, Grdež – Šmidov.

Zg. Košiševi in ožji sorodniki na gradu Jable leta 2010.

Ukušekova poroka, Ana Gerkman in France Štupar okoli leta 1921.

Šmidovnik Mira in Tone, Zg. Košiševa, pred domačo hišo leta 1964.

Testament.

Šmidovnik Tone – Zg. Košišev leta 1949.

Pirc Matevž – Zg. Košišev, jugoslovanski orožnik, z ženo Brelih Cicilijo – Kaplanovo okoli leta 1930.

Zg. Košiševa poroka leta 1957.

Pirc Jože – Zg. Košišev, jugoslovanski vojak, okoli leta 1930.

Šmidovnik Janez – Vogrinov oče, avstroogrski vojak, okoli leta 1913.

Zg. Košiševa mama Marija leta 1919.

Ukušekova mama Marija Gerkman okoli leta 1944.

Ostalo je zapisano

Komovčevo kapelico, posvečeno srcu Jezusovemu, je dala zgraditi Komovčeva mati Marija Grkman v letih 1922–1923. Z denarjem, ki ga je dobila kot zavarovalnino po sinu Lojzetu Golobu iz prvega zakona, ki ga je ubilo v Ameriki. Preje so ob prazniku sv. Rešnjega telesa vsako leto na tem mestu naredili kapelico iz vej.

Pripis: Komovčeva mati Marija, z dekliškim priimkom Čevka, rojena 1861, se je prvič poročila s Tomažem Golobom leta 1881, drugič pa z Janezom Grkmanom. Sin Lojze, rojen 1890, je odšel v Ameriko 16. decembra 1919. Neznano kje in kako ga je ubilo 13. decembra 1921.

Ivan Nograšek

KNJIŽNICA FRANCETA BALANTIČA KAMNIK

POTUJOČA KNJIŽNICA OBISKUJE TUNJICE OB ČETRTKIH OD 18.00 DO 19.30 (postajališče je pred OŠ)

URNIK OBISKOV V LETU 2018:
4. in 18. januar
1. in 15. februar
1., 15. in 29. marec
12. in 26. april
10. in 24. maj
7. in 21. junij
13. in 27. september
11. in 25. oktober
8. in 22. november
6. in 20. december

Foto zgodba – zagozden vlačilec

Foto: Matjaž Sedušak

Ko zataji navigacija …

… in se zdi rešitev iz zagate misija nemogoče …

… na pomoč priskočijo vsega hudega vajeni domači strokovnjaki.

Gospodu župniku Marijanu Arharju v slovo

Na pokopališču v Šentvidu nad Ljubljano, kjer je bil gospod Marijan Arhar rojen leta 1930, smo se 9. maja letos poslovili od njega. Čeprav je minilo že 36 let, odkar je kot dušni pastir odšel iz župnije sv. Ane Tunjice, se ga starejši farani spominjamo kot priljubljenega, skromnega duhovnika.

V Tunjice je prišel službovat leta 1970. Takoj je opazil, da verniki sedijo v mrzlih hrastovih klopeh in je sam poskrbel za tapeciranje, saj je bilo tapetništvo njegov prvi poklic. Vse, kar je potreboval zase, kot tudi za cerkvene potrebe, je znosil iz Kamnika v nahrbtniku. Pešačil je tudi iz Tunjic na Šenturško Goro, saj je upravljal tudi to župnijo. Bil je prijeten sogovornik, znal je povedati marsikatero pametno kmečko resnico. Kakšno pikro pa tudi na račun spreminjanja krajev in ulic, ki so se imenovali po svetnikih.

V času njegovega službovanja v Tunjicah se je spremenil red cerkvenega bogoslužja. Zato je poskrbel za vse zahtevane spremembe, vključno z lepo oblikovanim oltarjem, ki je sedaj obrnjen proti vernikom. Ko je po enajstih letih zapuščal našo faro, smo ga vprašali, zakaj odhaja. Pa je odgovoril, da po toliko letih menjajo še predsednike vlad, tudi, če so dobri, kaj šele, če niso.

Spominjajmo se ga v molitvi.

Tunjiški farani

V letu 2017 smo se poslovili od naših krajanov

Ni res, da so odšli – nikoli ne bodo. Ujeti so v naša srca. S spomini bodo vsak naš korak spremljali v tišini.

17. marca je nenadoma umrl **DUŠAN VIDER – Znamenškov**. Rojen je bil v stranjski fari. Po poklicu je bil zidar. Letos bi praznoval 60-letnico življenja. Za njim je ostala tudi Znamenškova hiša prazna.

24. maja je po kapi umrl **JANEZ STELE – Močvirnikov**. Rodil se je pri Birtu pred 81 leti. Kot strojnik pri komunalnem podjetju je že leta 1972 dodobra prekopal zemljo v Tunjicah, ko se je napeljeval vodovod. Bil je tudi vodja cerkvenih pritrkovalcev.

21. junija je umrla **IVANA GRKMAN**. Proti koncu leta bi dočakala 80 let. Rodila se je pri Kaplanu. Vso delovno dobo je oddelala v tovarni Stol. Zadnja leta je preživela v domu starostnikov v Gornjem Gradu.

25. avgusta je umrl **STANISLAV SMOLNIKAR – Slavc**. Delal je v gradbeništvu. Dočakal je 91 let. Njegova hiša pa je za njim ostala prazna.

4. novembra je umrl **MATEVŽ VRHOVNIK – Žerjavov**. Po poklicu je bil mizar. Njegovi izdelki so bili vedno lično in dovršeno narejeni. Veliko je pomagal pri cerkvi. Bil je cerkveni pevec in velik domoljub. Dopolnil je 88 let življenja.

9. decembra je umrl **FRANCE ŽAGAR – Bukunkov**. Po poklicu je bil zidar. Zadnja leta je živel v domu upokojencev v Šentjurju pri Celju. Dočakal je 78 let.

V letu 2017 so umrli Tunjičani, ki so živeli drugod

31. januarja je v 75. letu umrl **ANDREJ LANIŠEK – Sp. Lanišekov**. Živel je v Soteski v neveljski fari, kjer je tudi pokopan.

19. marca je umrl **DANIJEL BRELIH – Kaplanov**. Letos bi dočakal 78 let. Živel je v Mekinjah, pokopan pa je na kamniških Žalah.

10. aprila je umrl **IVAN ČEVKA – Sp. Koželjev**. Letos bi dočakal 68 let. Živel je na Vrhpoljah, pokopan pa je v Nevljah.

V začetku maja je umrl **MARIJAN ARHAR**. V Tunjicah je bil župnik med letoma 1970 in 1981. Pokopan je v njegovi rojstni župniji Šentvid nad Ljubljano.

V maju je umrla **PAVLA ARNEŽ – Komatarjeva**. Rodila se je leta 1930. Poročila pa leta 1956 z Antonom Arnežem iz Stranj. Živela je v Repnjah, pokopana je v Vodicah.

14. avgusta je umrla **JUSTINA GALJOT**. Rodila se je leta 1945 pri Sp. Lanišeku. Poročena je bila v Podgorju.

13. novembra so v Dobu pospremili na zadnjo pot našo rojakinjo **MIJO RESNIK,** rojeno Zobavnik – Potokarjevo, v starosti 59 let. Živela je v Želodniku.

MEDICAL LINE d.o.o.
Masažni sistemi

Medical line d.o.o.
Maistrova ulica 16
1240 Kamnik
Tel: 01 839 42 61
Fax: 01 839 42 60
www.medicalline.si
info@medicalline.si

TESARSTVO
in KROVSTVO
ŠTEBE IGOR s.p.
Žeje 12 c, Komenda
01 834 18 52, 041 636 307

BD
BRODAR DUŠAN S.P.
ČIŠČENJE, BRUŠENJE, POLIRANJE IN PREOBLIKOVANJE PLOČEVINE
TUNJIŠKA MLAKA 26A, 1240 KAMNIK
GSM: 041/ 837 233

• AVTOPREVOZ
• TRGOVINA NA DEBELO Z ŽIVIMI ŽIVALMI
• POSREDNIŠTVO
KLEMEN OSOLNIK s.p.
TUNJIŠKA MLAKA 5K, 1240 KAMNIK

MIZARSKE STORITVE
Matej Rajterič s.p.
Tunjice 42, Kamnik
040 882 933
MR mizarstvo

POSTAVLJANJE OSTREŠIJ
IN KROVSKA DELA
Igor Vinšek s.p.
igor.vinsek@gmail.com
Tunjice 27, 1241 Kamnik
mobi: 040-865-560

KRAJEVNA SKUPNOST
TUNJICE
OBČINA KAMNIK

ES - KI Elektro Storitve
izgradnja, popravila, vzdževanje
Instalacije jakega in šibkega toka
Antene, antenski in kabelski sistemi
Domofoni, videofoni in gospodinjski aparati
Igor Komatar
GSM: 041 969 220

KOŽELJ hiša dobrih vin

SG Koželj
SG Koželj d.o.o.
Tunjiška mlaka 10c
1240 KAMNIK
Gašper Koželj
M: (0)31 395 092
info@sg-kozelj.si
- krovstvo - tesarstvo - projektiranje
- kleparstvo - hidroizolacije in svetovanje

INŠTALACIJE KOPŠE
VODOVOD-CENTRALNA-PLIN
TOPLOTNE ČRPALKE
041 683 017
www.instalacije-kopse.si

SAMSON KAMNIK d.o.o.
ALEKSANDER MIKUŠ
Tel.: +386 (0) 1 83 17 255
+386 (0) 1 83 19 260
Fax: +386 (0) 1 83 17 179
E-mail: samson@samson-kamnik.si
Kovinarska cesta 28, SI-1241 Kamnik, SLOVENIJA

ZOBAVNIK
Tesarstvo, krovstvo,
kleparstvo, sečnja, spravilo in
odkup lesa
Anže Zobavnik s.p.
Tunjice 24e 1241 Kamnik
051 363 527

JANEZ VRHOVNIK S.P.

PIZZERIA SKOK
Perovo 27, Kamnik
tel.:01 / 8312 449

TAPETNIŠTVO J & N
Nada Klemen s.p.
Tel./fax: 01 / 831 70 79, GSM: 041 / 51 44 06
Tunjiška mlaka 18, 1240 Kamnik
nada.klemen@amis.net

montvar
Lado Žavbi s.p.
Tunjice 36B, 1240 Kamnik
tel.:01-839 12 34, mobitel: 031 395 135

TESARSTVO Justin Klanšek s.p.
Tesarska • krovksa • kleparska dela
Tunjice 29, 1241 Kamnik
T: 01 83 92 951
F: 01 83 97 684
M: 041 362 609
E: tesarstvo.klansek@gmail.com

MOJSTER FACTUM EST FABRE
Justin Klanšek
tesarski mojster

HOLISTIČNI CENTER ZDRAVJA
NARAVNI ZDRAVILNI GAJ TUNJICE
VD d.o.o.
Katja Jelovčan, dipl. fizioterapevt
direktor
Tunjice 12, 1241 Kamnik, Slovenija
+ 386 41 785 675
+ 386 1 831 70 85
info@zdravilnigaj.si
www.zdravilnigaj.si
www.kirlian-kamera.eu

KOSIRNIK KTK d.o.o.
Krovstvo, tesarstvo, kleparstvo in hidroizolacije
TUNJICE 23 · 1240 KAMNIK · D.Š.: SI32143648
GSM: 041 680 430
e-mail: matej.kosirnik@siol.net

unsek
AVTOKLEPARSTVO

Galerija Majolka
1241 Kamnik, Medvedova 16
031 638 483
www.majolka.si

DaŠDa
d.o.o., Košiše 14, 1241 Kamnik
Dare Drolc
gsm: 041 74 54 10
e-mail: dasda.dd@gmail.com
- ograjni sistemi Bekaert-Kočevar
- ogled-ponudba-postavitev
- popravilo žičnatih ograj

USA
Ciril Zagar
1794 Eldon Dr.
Wickliffe, OH 44092-1566

ORKA plast
izdelava orodij in predelava termoplastov
Jože Koželj
direktor
ORKAPLAST d.o.o., Ljubljanska cesta 45, 1241 Kamnik
Tel.:01/8310 662, fax01/8310 663, gsm: 041 741 757
e-mail: orkaplast@siol.net

HARMONIKA SERVIS
Peter Galjot
servis vseh tipov in znamk harmonik
041 44 55 77
servis-harmonik.com

INDIZAJN
CELOVITE REŠITVE ZA INTERIER
WWW.IZRIS-POHISTVA.COM

BrezProblema.si
Aleš Koželj 031 337 047
www.brezproblema.si

Lepotilnica
Kozmetika Lepotilnica,
Leja Jokić s.p.,
Ljubljanska cesta 21e, Kamnik
031 569 273

BREZPLAČNA DOSTAVA
PLINA NA DOM
051 387 770 IN 040 422 232

Gradbena mehanizacija
Romšak Janko s.p.
041/859-741

ORN
BIROSERVIS
040 820 209
borutkosirnik@gmail.com

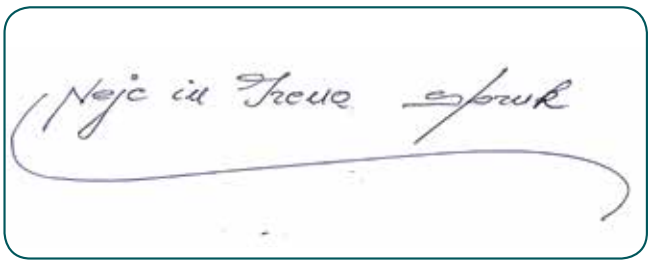

Okrepčevalnica
Slanovec s.p.

Drago Uršič s.p.

GOSTILNA IN PICERIJA ZA TUN'CO
ODLIČNE PICE
NAJBOLJŠI
OCVRT PIŠČANEC
031-30-22-21

KMETIJA "Špan"
FRANC PETRIČ
BREG PRI KOMENDI 3
☎ 01 834 12 33
040 365 080

coop
CENTER
OBDELAVE PLOČEVINE

BAUMANN
krovstvo - kleparstvo - izolacije
Uroš Baumann s.p.
tel.:041 367 343, 081 602 765
uros.baumann@kks-kamnik.si
Podgorje 36/c, 1241 Kamnik

PREVOZ LESA
ROK KLANŠEK
031/544-154

☺ Smešnica ☺

Micka iz Tunjic je v kmetijski zadrugi v Kamniku vprašala: »*Al imate štofeljce*?« Pa jo trgovka takoj popravi z lepšo slovenščino: »*Ali mislite zamaške*?« »*Ne*,« pravi Micka, »*za kašne maške, za litrske flaše!*«

☺ Smešnica ☺

Tone razlaga Tinetu pred volitvami: »*Tile politiki so kot golobi.*« »*Kako to misliš?*« ga vpraša Tine? »*Ko so na tleh, ti jedo iz roke, ko pa se dvignejo, ti serjejo na glavo.*«

Hvala vam za pomoč pri izdaji glasila Tunški glas.

VESEL BOŽIČ IN SREČNO NOVO LETO 2018 VAM ŽELIJO NAŠI OBRTNIKI, PODJETNIKI IN POSAMEZNIKI, KI SO OMOGOČILI, DA JE TUNŠKI GLAS IZŠEL TUDI LETOS.

FUZBALERJI

KLAPA
SIDRO